

INFORMATIVNO-POLITIČKI TJEDNIK
IZLAZIO OD 1945. DO 1956.
OBNOVLJEN 2003.

HR

HRVATSKA

RIJEČ

BROJ 861

18. LISTOPADA 2019. CIJENA 50 DINARA

Znanstveni skup Hrvatskog katoličkog sveučilišta

**Identitet vojvođanskih Hrvata
kroz povijest i danas**

5

Predstavnici hrvatske zajednice
u Bruxellesu

**Uspostavljeni
značajni kontakti**

6

Šokci i baština u Monoštoru

**Veze šokačkog
Podunavlja**

12

Docent dr. sc. Mario Bara,
Hrvatsko katoličko sveučilište

**Hrvati u Vojvodini
i Srbiji su činjenica,
koliko god ih negirali**

20

Plinska mreža prigradskih
naselja

**Pod zemljom
11,5 milijuna eura**

29

Predstavljen XIV. svezak
Leksikona

Čuvar činjenica

34

Ekскурzija učenika srednje škole

**Koljnof – Beč –
Budimpešta**

OSNIVAČ:

Hrvatsko nacionalno vijeće

IZDAVAČ:

Novinsko-izdavačka ustanova

Hrvatska riječ, Trg cara Jovana Nenada 15/II,

24000 Subotica

UPRAVNI ODBOR:

Ladislav Suknović (predsjednik), Josip Stantić (zamjenik predsjednika), Branimir Kuntić, Dragan Muharem, Marko Tucakov, Krunoslav Đaković, Josip Dumendžić, Tomislav Vuković i Karolina Bašić

RAVNATELJ:

Ivan Ušumović

e-mail: direktor@hrvatskarijec.rs

V. D. GLAVNE I ODGOVORNE UREDNICE:

dr. sc. Jasminka Dulić (urednica@hrvatskarijec.rs)

LEKTOR:

Zlatko Romić

REDAKCIJA:

e-mail: desk@hrvatskarijec.rs

Zvonko Sarić

(koordinatorska služba)

Jelena Dulić Bako

(novinarka)

Davor Bašić Palković

(novinar, urednik rubrike kultura)

Ivana Petrekanić Sič

(novinarka i korektorica)

Željka Vukov

(novinarka, urednica društvene rubrike)

Zlata Vasiljević (novinarka dopisništva Sombor)

Suzana Darabašić (novinarka dopisništva Srijem)

TEHNIČKA REDAKCIJA:

Thomas Šujić (tehnički urednik)

Jelena Ademi (grafička urednica)

FOTOGRAFIJE:

Nada Sudarević

ADMINISTRACIJA:

Branimir Kuntić (pravnik@hrvatskarijec.rs)

Ljubica Vujković-Lamić (tajnice@hrvatskarijec.rs)

Zdenka Sudarević (distribucija@hrvatskarijec.rs)

KOMERCIJALISTICA:

Mirjana Trkulja (komercijala@hrvatskarijec.rs)

TELEFON: ++381 24/55-33-55;

++381 24/55-15-78;

++381 24/53-51-55

TEKUĆI RAČUN: 325950060001449230

E-MAIL: ured@hrvatskarijec.rs

WEB: www.hrvatskarijec.rs

TISAK: Doo Magyar Szó Kft Novi Sad

List je upisan u Registar javnih glasila

Agencije za privredne registre Republike Srbije

pod registarskim brojem: NV000315

COBISS SR-ID 109442828

CIP - Katalogizacija

u publikaciji Biblioteka

Matice srpske, Novi Sad

32+659.3(497.113=163.42)

Pitanje sluha

Što je sad nastalo, jel sjedimo svi mirno kao ptice na grani? Tko nam ufurava razne ideje? Kažem prijatelju, pisat ću o MMF-u i o ljudima bez kalibra, a meni prijatelj kaže, zezajući me, sve koristeći stih iz jedne **Džonijeve** pjesme: »Ako ne slušaš, kurvin sine, nećeš ni jesti«. Manimo se sada one glupe izreke – bo-lja je sigurnost u siromaštvu nego briga oko bogatstva. Nisam na toj liniji, jer dobro to kaže i **Ivo Vojnović**: »Rađati samo siromaha, duše mi, i vragu bi dodijalo«. No, ako je netko dobro pisao o gladi onda je to **Ernest Hemingway** u svojim djelima *Starac i more* ili *Imati i nemati*, dobitnik Nobelove nagrade, a oko dodjele te nagrade i ove se godine digla medijska halabuka.

Tako je na vijest o dodjeli Nobelove nagrade za književnost **Peteru Handkeu** za 2019. godinu Ministarstvo vanjskih i europskih poslova Hrvatske izrazilo »začudenost i nezadovoljstvo izborom ovogodišnjeg laureata ove ugledne nagrade«, a, primjerice, američki PEN izrazio je žaljenje zbog dodjele Nobelove nagrade za književnost austrijskom piscu Handkeu i ocijenio da književna zajednica zaslužuje bolje od tog izbora. »U trenutku porasta nacionalizma, autokratskog vodstva i raširene dezinformacije širom svijeta, književna zajednica zaslužuje bolje od ovoga. Duboko žalimo zbog izbora Nobelove komisije za književnost«, navedeno je u priopćenju američkog PEN-a.

Zbog čega su takve reakcije? Kratko i jasno navela je **Jennifer Egan**, predsjednica PEN-a Amerike:

»Iznenadeni smo izborom pisca koji je svojim javnim glasom potkopavao historijsku istinu i ponudio javno suknjištvo počinocima genocida, poput bivšeg srpskog predsjednika **Slobodana Miloševića** i lidera bosanskih Srba **Radovana Karadžića**«.

Vrijeme siledžija naravno da nije iza nas, ali razmislimo i o tome kako dodjela Nobelove nagrade za ekonomiju nije izazvala medijsku graju i urnebes. A tko je dobio tu nagradu?

Ekonomisti **Abhijit Banerjee**, **Esther Duflo** i **Michael Kremer** dobitnici su Nobelove nagrade za ekonomske znanosti za ovu godinu za kreiranje eksperimentalnog pristupa problemu ublažavanja globalnog siromaštva.

Istraživanje koje su proveli ovogodišnji laureati značajno je poboljšalo kapacitete za borbu protiv globalnog siromaštva. Odlično, sve da mediji vrište o tome, ali mediji to ne čine. A što uključuje njihov pristup? Uključuje podjelu problema siromaštva na niz manjih, lakše rješivih pitanja, poput intervencije za poboljšanje obrazovnih ishoda i zdravlja djece. I sad slijede užasni podaci: »Više od 700 milijuna ljudi u svijetu prima izuzetno niske dohotke. Svake godine oko pet milijuna djece mlađe od pet godina i dalje umire od bolesti koje su se često mogle spriječiti ili izliječiti jeftinim lijekovima. Polovina djece u svijetu još uvijek napušta školu bez temeljnih vještina po pitanju pismenosti i računanja«, upozoravaju iz švedske akademije. I je li nakon ovih podataka cinično ustvrditi prema onoj staroj izreci – kad radiš ono što voliš, zapravo nikad ne radiš. Ta tvrdnja jest točna, ali kako stvari stoje, to je za milijune ljudi na ovome svijetu nedostižan ideal. Dakle, za milijune!

A di je u toj priči dobri stari MMF? Pa bio je nedavno i u Srbiji; premijerka **Brnabić** sastala se s delegacijom Međunarodnog monetarnog fonda, koju predvodi **Jan Kees Martejn**.

S jedne strane Martejn je pohvalio reforme koje provodi Vlada Srbije i istaknuo da se aktivnosti iz aktualnog programa provode u skladu s predviđenim rokovima, što nije loše kad imaš veliki kredit kod MMF-a, pa imaš kasicu odakle vraćati kamatu, dok je, pazite sad, premijerka istaknula kako je važno da domaća ekonomija postane što otpornija na vanjske faktore, jer je zabrinuta zbog globalnog usporavanja rasta ekonomije.

Zabrinuo sam se i ja nakon te izjave, ali me je oraspoložila najava premijerke da se sljedeće godine očekuje otvaranje novih tvornica i jačanje proizvodnje, što će sve utjecati na dodatno jačanje industrije. Udri brigu na veselje, bit će bolje, kaže se na ovim prostorima. E pa sad, kako objasniti uspješnost ekonomske politike srbijanske Vlade koja je ostvarila najmanji privredni rast u regiji, a mnogi građani i nisu baš bogati pa furaju preko grane. A u svezi industrije, možda je na mjestu pitanje – radi li momentalno u kladionicama i kaficima, trgovačkim lancima i raznoraznim bitucima više radnika nego u cakum-pakum postojećem ovdašnjem industrijskom kapacitetu? Toliko o oporavku industrijske proizvodnje, ali zato nam ne manjka onoga što **Kekin** kaže u pjesmi *Na ovim prostorima*: »Imamo beskrajna žitna polja, imamo gladnih koliko te volja, gluposti dokle pogled seže i pjesama od kojih se srce steže«.

I Srbija je dovedena u takvo stanje da pred MMF-om ne može zatvoriti vrata, dovedena je u dužničku zavisnost, što jasno govori da smo mi građani te države visoko zaduženi. Dužnička omča visi, a u starateljstvo bogatih sumnjam. I kažem onom prijatelju s početka teksta: »Ostaju nam pjesme, a naštimat gitaru i nije tako teško«. Pitanje sluha.

Zvonko Sarić

U HNV stigli udžbenici na hrvatskom za drugi i šesti razred

U Hrvatsko nacionalno vijeće prošloga su tjedna stigli udžbenici na hrvatskom jeziku za drugi i šesti razred osnovne škole, nakladničke kuće BIGZ, izrađeni po novom programu nastave i učenja. Ovoga tjedna stigao je i drugi kontingent udžbenika i oni su podijeljeni učenicima.

Udžbenik za predmet Hrvatski jezik za spomenuta dva razreda je stigao prvi, jer je odobren mnogo ranije, a predsjednica Odbora za obrazovanje u HNV-u **Margareta Uršal** podsjeća zbog čega to nije bio slučaj i s ostalima:

»Učenici drugih i šestih razreda od ove školske godine nastavu pohađaju po reformiranom programu i zato su udžbenici stigli malo kasnije. Naime, prvo se odobravaju udžbenici na srpskom koji potom ulaze u proceduru prevođenja na hrvatski jezik, pa u proceduru odobravanja prijevoda u Pedagoškom zavodu Vojvodine i nakon toga slijedi njihovo tiskanje i distribuiranje u HNV koje ih na koncu prosljeđuje učenicima.«

Bez obzira na kašnjenje, Uršal ističe kako su u HNV-u zadovoljni ovim rokovima, iako su prošle godine udžbenike dobili malo ranije.

»Prošle godine smo ih dobili malo ranije, jer smo bili prva nacionalna manjina, a ove godine su i neke druge nacionalne manji-

ne tražile udžbenike na svom jeziku pa je pritisak na Pedagoški zavod Vojvodine za odobravanje udžbenika u kolovozu i rujnu bio veoma velik. Osim udžbenika na hrvatskom, odobravani su i oni na mađarskom, slovačkom i drugim manjinskim jezicima.«

I. P. S.

Učenicima srednjih škola uručeni donirani udžbenici

Ovoga tjedna učenicima srednjih škola koji pohađaju nastavu na hrvatskom jeziku u Subotici uručeni su udžbenici iz matematike i fizike, koje su donirali učenici Prirodoslovne škole *Vladimira Preloga* iz Zagreba.

Nedostatak udžbenika za srednje škole je pitanje koje se provlači već 12 godina, te na dobivene udžbenike učenici i profesori gledaju kao olakšanje u učenju i radu. Posredstvom Hrvatskog nacionalnog vijeća ovi udžbenici su, osim učenicima Gimnazije, uručeni i učenicima srednje Politehničke škole i srednje Medicinske škole.

Primopredaji ovih udžbenika u Gimnaziji *Svetozar Marković* nazočili su ravnatelj **Veselin Jevtić**, profesorica matematike **Jelena Piuković**, predsjednica Odbora HNV-a za obrazovanje **Margareta Uršal** i asistentica obrazovanja pri HNV-a **Nataša Stipančević**.

Ravnatelj Jevtić je zahvalio u ime učenika na darovanim udžbenicima i izrazio nadu kako će Gimnazija i Hrvatsko nacionalno vijeće i u budućnosti imati dobru suradnju.

Svoje zadovoljstvo izrazila je i profesorica matematike Jelena Piuković: »Zadovoljna sam što smo dobili stručnu literaturu. Do sada smo se snalazili na razne načine, a sada učenici imaju udžbenik sa zbirkom zadataka, i ono što je bitno svatko će imati svoj primjerak«, kaže prof. Piuković koja je napomenula da su udžbenici od velike važnosti, s obzirom na to da nove generacije čeka polaganje državne mature na hrvatskom jeziku.

Dobiveni udžbenici izrađeni su s digitalnom platformom, što učenje čini zanimljivijim i lakšim, no oni nisu odobreni od Ministarstva obrazovanja Srbije. Tako će se koristiti kao pomoćno sredstvo u nastavi, a HNV je poslao zahtjev Ministarstvu prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja Srbije, te se očekuje odobrenje procedure prevođenja udžbenika koji su sukladni sr-

bijanskom programu obrazovanja. Po riječima Margarete Uršal, naredne godine se može očekivati komplet udžbenika za prvi razred Gimnazije.

»Udžbenici koje smo danas dobili će nam sigurno pomoći u daljem svladavanju gradiva, što nam je do sada bio problem. Koristili smo udžbenike koji nisu bili na hrvatskom jeziku. Ovo su suvremene knjige i vjerujem da će biti lakše učiti«, kaže učenik 3. razreda **Luka Kujundžić**.

»Do sada nismo imali odgovarajuće udžbenike i ovo će nam sigurno značiti, jer će sve biti puno jednostavnije. Profesorica nam predaje na hrvatskom, a sad ćemo moći sve dopuniti i s udžbenicima, što nam je bitno i zbog državne mature koja nas čeka«, kaže učenica 3. razreda **Kristina Crnković**.

Na darovanim udžbenicima u ime HNV-a zahvalila se Margareta Uršal, osobito učenicima koji su sakupljali novac kako bi njihovi vršnjaci imali udžbenike.

Ž. V.

Jelena Piuković i Veselin Jevtić s učenicima

Dragan Čović u posjetu Hrvatima u Srbiji

Supredsjedatelj Doma naroda Parlamentarne skupštine Bosne i Hercegovine dr. sc. **Dragan Čović**, koji je ujedno i predsjednik Hrvatske demokratske zajednice Bosne i Hercegovine i predsjednik Hrvatskog narodnog sabora Bosne i Hercegovine u srijedu, 16. listopada, službeno je posjetio institucije hrvatske nacionalne manjine u Srbiji. Susreo se s vodstvom Hrvatskog nacionalnog vijeća: predsjednicom **Jasnom Vojnić** sa suradnicima u njihovom sjedištu u Subotici, zatim je posjetio Demokratski savez Hrvata u Vojvodini, gdje mu je domaćin bio predsjednik ove stranke **Tomislav Žigmanov** s najbližim suradnicima.

Dragan Čović je nazočio i proslavi praznika hrvatske zajednice u Republici Srbiji – Dana rođenja bana **Josipa Jelačića** u Petrovaradinu i Novom Sadu.

Predstavnici hrvatske zajednice u Bruxellesu na Danima europskih regija i gradova

Uspostavljeni značajni kontakti

Predstavnici hrvatske zajednice iz Srbije – predsjednica Hrvatskog nacionalnog vijeća **Jasna Vojnić**, međunarodni tajnik u HNV-u **Darko Baštovanović** i tajnik Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata i vijećnik HNV-a **Josip Bako** boravili su od 7. do 9. listopada u Bruxellesu na Danima europskih regija i gradova. Ovaj je posjet ostvaren na poziv župana Osječko-baranjske županije **Ivana Anušića**.

Predsjednica HNV-a Jasna Vojnić ističe važnost ovog događaja za Hrvate u Srbiji, budući da su prvi puta u izaslanstvu hrvatskih županija bili u Bruxellesu, mjestu gdje se dogovara budući ciklus europskih projekata koji će početi od 2020. godine.

»U Bruxellesu je postojao ured Osječko-baranjske županije koji je od ove godine postao ured pet slavonskih županija – Osječko-baranjske, Vukovarsko-srijemske, Brodsko-posavske, Virovitičko-podravске i Požeško-slavonske, koje sada pred europskim institucijama nastupaju kao jedna velika regija. Njihovi predstavnici su ovom prigodom iznijeli potrebe i prioritete svojih županija, a nas su uključili na način da iskažemo svoje potrebe i da vidimo na koji se način možemo uključiti i biti s njima dionici prekograničnih projekata. Naime, u tijeku je planiranje novog razdoblja, jer od 2020. počinje novi ciklus europskih projekata«, kaže Vojnić.

Sa županima su bili i direktori razvojnih agencija iz spomenutih županija te je ovom prigodom, najavljuje Vojnić, dogovoren s njima skori susret prilikom kojeg bi im predstavnici hrvatske zajednice iznijeli potrebe koje se tiču ovdašnjih Hrvata i kada bi se razgovaralo o potencijalnim partnerima za suradnju.

»Ovo je za nas jako veliki iskorak, jer u prethodnom razdoblju ne samo da nismo bili informirani već nismo bili uključeni ni u jedan europski projekt. Sada ćemo moći, koliko nam naši kapaciteti dozvoljavaju, uključiti se u neke prekogranične projekte«, ističe Vojnić.

Osim na sastanku organiziranom u predstavništvu pet slavonskih županija u Bruxellesu, Vojnić, Baštovanović i Bako su kao

Darko Baštovanović, Jasna Vojnić i Josip Bako

članovi izaslanstva ovih županija bili na prijemu koji su upriličili Veleposlanstvo Republike Srbije u Bruxellesu i predstavništvo Ureda AP Vojvodine, a u povodu Dana neovisnosti RH sastali su se i s hrvatskim zastupnicima u Europskom parlamentu i s njima, među ostalim, razmotrili mogućnost šestomjesečnog usavršavanja u Bruxellesu jednog pripadnika naše zajednice.

Predstavnici hrvatske manjine su tijekom tri dana sudjelovali i na panelima u organizaciji Komiteta regija.

I. P. S.

Šokci i baština u Monoštoru

Veze šokačkog Podunavlja

»**A** laj lipo kad se Šokci pazu, jedni drugim na divan dolazu«. Tako se piva u bečarcu. A onoga što je stalo u stihove bečarca Šokci se drže i danas. Čuvaju veze šokačkog Podunavlja i jednom na godinu okupljaju se na zajedničkoj manifestaciji *Šokci i baština*. Uvijek u drugom, šokačkom mjestu. Ove godine to je bio Monoštor. Za razliku od nekih prijašnjih manifestacija tema ove godine nije bila zadana, već je svaka udruga sama odabrala što će prikazati. I imala je ovogodišnja manifestacija još jednu specifičnost – prvo predstavljanje monografije *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca*.

Tako je dio tradicije pokazan pisanom riječju, ali i prikazom običaja iz šokačkog života.

Trajni zapis baštine

Monografija *Tradicijska baština, identitet i migracije bačkih Hrvata Šokaca* rezultat je trogodišnjeg terenskog istraživanja studenata Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu – Odsjeka za etnologiju i kulturnu antropologiju, pod stručnim vodstvom mentorice prof. dr. sc. **Milane Černelić**.

»Prva generacija studenata istraživanja šokačke skupine Hrvata počela je 2015. godine. Istraživanja smo okončali 2017., ali su pojedini studenti na dodatna ili kontrolna istraživanja dolazili i 2018. Mnogo toga bilo je obuhvaćeno ovim istraživanjima, praktički svi segmenti šokačkog života. Porodni običaji, djetinjstvo, ophod kraljica, običaj prošnje, tradicijska glazbala i još puno toga obradilo je u te tri godine 18 studenata. Obuhvaćene su sve šokačke skupine. Krenuli smo s Monoštorom i Bregom, zatim Sonta, Bač, Vajska, Plavna i Bođani. Na koncu, istraživanja su obuhvatila i Santovo. Jest da je to mjesto u Mađarskoj, ali Santovo je jedino šokačko mjesto u bačkom dijelu Mađarske tako da smo smatrali da je važno istražiti i santovačke Šokce«, kaže profesorica Černelić.

Potporu ovim istraživanjima dao je Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, ali i mjesne hrvatske udruge.

»Nije uvijek bilo lako naći kazivače, ali uz njihovu pomoć uspjeli smo i tijekom terenskog istraživanja imali smo oko 190

Željko Šeremešić uručuje dar Milani Černelić

kazivača. Do sada smo istražili bunjevačke i šokačke Hrvate. Krajem ove godine ili početkom naredne bit će objavljena monografija o srijemskim Hrvatima i još radimo posljednja istraživanja Hrvata u Banatu«, kaže profesorica Černelić.

Prije terenskih istraživanja Hrvata u Bačkoj profesorica Černelić i njeni studenti radili su istraživanja Bunjevaca u Lici i na primorju, a onda su krenula istraživanja u Vojvodini.

»Nama je važna potpora stručnih kadrova iz Hrvatske. Mi živimo i osjećamo ovo naše veliko bogatstvo tradicije, običaja, ali nama su potrebni stručnjaci koji će na jedan sustavan način sve to obraditi, istražiti našu kulturnu baštinu«, kazala je predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Ovogodišnja manifestacija *Šokci i baština* po nečemu je drugačija, jer u okviru ove manifestacije predstavljamo monografiju o Šokcima. Upravo sadržaj ove monografije bit će predstavljen tijekom programa. Svaka od udruga pokazat će ono što su sačuvali. Neki su običaji sačuvani, neki oživljeni. Na taj način pokazujemo koliko smo živi, koliko smo spremni za opstanak na ovom prostoru. Naši Šokci narod su koji njeguje tradiciju, a naša profesorica Černelić je stožerni stup u istraživanju tradicijske baštine, kulture migracija i ona će ukazati na važnost zapisivanja svega onoga što naš narod živi«, kazala je menadžerica za kulturu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata **Katarina Čeliković**.

Na značaj zapisivanja ukazala je i profesorica Černelić ističući i značaj uključivanja ljudi iz šokačkih mjesta u istraživački rad i trajno bilježenje baštine. Ona je u tom smislu istaknula **Anitu Đipanov-Marijanović i Sonju Periškić-Pejak** iz Monoštora. Veliko hvala profesorici Černelić rečeno je specifičnim i originalnim darom – figurom anđela koju su osmislile i izradile članice KUD-a Hrvata *Bodrog* iz Monoštora.

Od Brega do Bača

U drugom dijelu programa sve šokačke udruge predstavile su jedan od običaja vezan za nekadašnji život Šokaca u njihovom mjestu. KPZH *Šokadija* iz Sonta odabrala je da pokaže onaj najveseliji dio šokačke duše, a to se najbolje može kroz stihove bečarca. Berešci su ovoga puta došli na prelo, a na prelu svega i divana i pisme, pa i veselih Šokaca koji se u kasne sate vraćaju iz kavane. Naravno, uz glazbu. *Tragovi Šokaca* iz Bača podsjetili su na nekadašnji oproštaj od mladenke i tužnu pjesmu koju svojoj kćeri na rastanku pjeva majka, uz prikaz oglavljia koja su nekada u Baču nosile mladenke. Dječja skupina HKU-a *Antun Sorgg* iz Vajske pokazala je običaj Zavitnog dana u Vajskoj koji se obilježava 2. srpnja. Najmlađi članovi *Bodroga* pokazali su nekadašnje dječje sigre iz Monoštora. UG *Urbani Šokci* iz Sombora svoj doprinos ovoj manifestaciji dalo je inicijativom da se podigne

križ na Kurtali, mjestu kraj Dunava gdje je bila prva monoštorska crkva. Do Dunava, ili preciznije Dunavca, otišli su i članovi KUD-a Hrvata *Bodrog* da bi, na pozornici, pokazali kako su žene nekada prale rublje na Dunavcu. Naravno, kod veselih Šokica i Šokaca ni taj veliki posao nije mogao bez pjesme i šale. Ove godine gosti su bili iz Šida, članovi HKUD-a *Šid*, koji su pokazali žetveni običaj iz Gibarca.

»Žetva u polju, veženje snopova i pjesma djevojaka i žena, to ćemo pokazati na pozornici, a riječ je o običaju starom oko 200 godina«, kaže predsjednica HKUD-a *Šid* **Zorica Šafarik**.

»Svi smo mi slični, slični su nam običaji, štujemo iste svece, ali se razlikujemo u nekim finesama u govoru, nošnji. Sonta, Breg i Santovo su najbliži. I rekao bih još nas ima i još imamo što pokazati«, kazao je predsjednik *Bodroga* **Željko Šeremešić**.

»HNV na ovim prostorima podupire sve što su mjesni Hrvati iskazali da je vrijednost za njih. Nedavno smo organizirali razgovor s našim elektorima kako bismo vidjeli što su potrebe i prioriteti Hrvata na ovim prostorima. Većina je istaknula potrebu osiguravanja prostora za rad, ali dosta udruga je istaknulo važnost okupljanja na ovakvim manifestacijama, jer se na taj način jača zajedništvo. Veliki dio udruga iskazao je želju da ima partnere u Hrvatskoj, što će HNV u narednom razdoblju i osigurati«, kazala je Vojnićeva.

U dva sata programa Šokci su ispleli nit tradicije i baštine od Brega do Bača sa željom da sačuvaju trag svoje stoljetne postojanosti na ovim prostorima.

Z. V.

Rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu prof. dr. sc. Željko Tanjić

Naše poslanje i strateški cilj

Hrvatsko katoličko sveučilište, kojem je osnivač Zagrebačka nadbiskupija i koja je dio djelovanja Crkve u hrvatskom narodu, ima nekoliko strateških ciljeva. Jedan od njih je da produbljuje i osnažuju veze s Hrvatima u područjima gdje oni žive kao autohtone zajednice koje »svojom kulturom, življenjem, radom, marom, znanjem obogaćuju ne samo svoju matičnu zemlju već obogaćuju i hrvatski narod«, kako je rekao rektor Sveučilišta prof. dr. sc. **Željko Tanjić** prigodom otvorenja drugog dijela skupa u Subotici: »Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni

i suvremeni procesi«. U razgovoru za *Hrvatsku riječ* govorio je o ciljevima ovoga mladog Sveučilišta.

Kako je Hrvatsko katoličko sveučilište odlučilo organizirati znanstveno-stručni skup?

Naš odjel za sociologiju, a u koji su uključeni i naši odjeli posebice odjel za povijest kao i odjel za komunikologiju a u sklopu strategije našeg sveučilišta, se odlučio da jedna od tema bude proučavanje ne samo povijesti već i kulturne baštine kao i stvaranje odnosa s hrvatskim autohtonim manjinama koje su u zemljama koje danas okružuju Hrvatsku. Krenuli smo od hrvatske manjine u Crnoj Gori, u Boki kotorskoj, gdje je održan skup prema ovom modelu. Tu je i zbornik i suradnja s Bokeljskom mornaricom i drugim institucijama, kao što je tu i pitanje registracije *Bokeljske mornarice*, Kola svetog Tripuna u UNESCO-u itd. Na mnoge načine smo tu suradnju produbili i dalje je razvijamo i jedan od rezultata je, ali i nešto što prethodi, činjenica da postoji jedan kolegij koji se bavi Bokom kotorskom. Isto tako i naš kolega docent dr. sc. **Mario Bara** našim studentima govori o hrvatskoj autohtonoj manjini u Vojvodini, tako da se kroz kolegije stvara jedna mreža naših studenata, od kojih su neki prvi put ovdje, da se upoznaju s Hrvatima u Vojvodini kako žive i što rade i vjerujem da će ih to zainteresirati.

Hoćete li se uključiti i u proces zaštite Dužijance kao nematerijalne baštine?

Mi smo, kad nas se pozove i traži naša pomoć, tu. Vidjet ćemo na koji način mi to možemo učiniti. Ali ono što smo rekli i ovdje preko Subotičke biskupije, a i gospodinu **Tomislavu Žigmanovcu**, je da prostori našeg sveučilišta, naši kapaciteti stoje na raspolaganju. Dakle, nije ovo prvi događaj koji se dogodio na našem sveučilištu i vjerujem da neće biti niti posljednji. A siguran sam da će se i s ovog skupa, a to je već u planu kroz financijsku suradnju sa Središnjim državnim uredom za Hrvate izvan Republike Hrvatske i isto tako s Ministarstvom kulture, pripremiti zbornik a zatim slijedi i njegova distribucija. Tu smo i mislim da već neke institucije ovdje znaju da HKS u okviru svojih mogućnosti stoji na raspolaganju kao jedno mjesto gdje se zapravo i misao i kultura

i baština i život, a i sadašnji izazovi i problemi Hrvata u Vojvodini mogu predstaviti u Zagrebu.

HKS je otvorio i svoja vrata za studente Hrvate koji dolaze izvan Hrvatske.

Mi smo u upisne kvote stavili za Hrvate izvan Hrvatske mogućnost da oni uz potporu Ministarstva po posebnim kvotama dođu kod nas. Ako će biti tog interesa iz Vojvodine na dodiplomskom i diplomskom studiju, mi smo za to otvoreni. A ono što je konkretno dogovarano to je da jedan kolega, diplomirani povjesničar **Vladimir Nimčević** od ove godine upiše doktorske studije iz povijesti koje ćemo mi u potpunosti, barem dijela koji se tiče školarine sufinancirati. Tako da on neće morati plaćati niti školarinu niti snositi troškove što se samih studija tiče. Mislim da je to jedan od konkretnih doprinosa HKS-a brizi za Hrvate u Vojvodini (Srbiji) i Crnoj Gori.

Što Vas je motiviralo da radite na povezivanju s Hrvatima izvan Hrvatske kroz organiziranje skupova?

Ta motivacija proizlazi iz poslanja našeg sveučilišta. U imenu našeg sveučilišta HKS je zapravo trostruki identitet. Prvo, mi smo sveučilišna zajednica, ne bavimo se politikom nego se bavimo odgojem i obrazovanjem. Drugo, iznikli smo iz srca Crkve, iz srca Zagrebačke nadbiskupije, dakle i proučavanja i promicanja i življenja katoličkog identiteta kao načina služenja crkvenoj i društvenoj zajednici. I treće, u onom iskonskom značenju oblikovanja hrvatskog identiteta, dakle u najširim odrednicama i proučavanja i promišljanja i njenog očuvanja. A onda iz toga i vidjeti što nam je činiti za budućnost. Iz toga je proizišla ova naša strateška odrednica, ona je vođena tim unutarnjim motivom bez ikakve želje da mi budemo neki dionici ili čimbenici nekih političkih ili ostalih procesa, nego jednostavno iz poslanja našega sveučilišta. Čini nam se da se u hrvatskom obrazovnom, kulturnom i znanstvenom prostoru, temama pa i našim sunarodnjacima koji ne žive u Hrvatskoj, zapravo pridaje premalo značenja, premalo važnosti i ne vidi se dovoljno niti njihov doprinos za hrvatsku kulturu i znanost. Zapravo, o tome i ne razgovaramo niti razmišljamo. Međutim, vidim i da na raznim mjestima i kroz razne projekte to zapravo postaje sve prisutnije i mislim da su to sve kamenčići jednog šireg mozaike koji se polako oblikuje i vjerujem da će donijeti svojih plodova.

Kako je Hrvatsko katoličko sveučilište prihvaćeno danas u Hrvatskoj?

HKS je najmanje sveučilište. U ovom trenutku imamo 1.200 studenata, pet sveučilišnih odjela: povijest, sociologiju, komunikologiju, sestrinstvo i psihologiju. Imamo dva doktorska programa: povijest i sociologiju, imamo naravno i dalje planove širenja, ali s obzirom na veličinu a i s obzirom na to da smo mi kao jedno desetogodišnje dijete koje se razvija, imam dojam da je dobro prihvaćeno u sveučilišnoj zajednici, da je već steklo određeni ugled i reputaciju i da se s pozornošću prati ono što mi radimo. Idemo u jedan mladi tim nastavnika, znanstvenika, koji su visoko motivirani i koji imaju određene strateške ideje kako dalje razvijati i u kojem smjeru oblikovati naše sveučilište, a time i našu društvenu zajednicu.

J. D.

Održan znanstveno-stručni skup Hrvatskog katoličkog sveučilišta

Identitet vojvođanskih Hrvata u povijesti i suvremenosti

Kulturu Hrvata u Vojvodini smatramo i dijelom vlastite, te kao takva ona zaslužuje veću pozornost i potporu iz matične domovine, kazao je otvarajući skup rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta prof. dr. sc. Željko Tanjić

»Kada je riječ o kulturi u životu hrvatske manjinske zajednice u Srbiji, ona je dugo bila obilježena zasebnim procesima, regionalnim i subetničkim, relativno slabom međusobnom povezanošću i slabom institucionalnom izgrađenošću. S druge strane, u suvremenome se razdoblju javljaju inicijative hrvatskih manjinskih institucija u istraživanju, memoriranju i prezentiranju vlastite kulture. Ovim se inicijativama pridružilo i Hrvatsko katoličko sveučilište koje unutar svoje znanstvene strategije, znanstvene i nastavne djelatnosti, posebno mjesto posvećuje istraživanju povijesti, kulture i identiteta Hrvata izvan Hrvatske«, navodi se u pozivu znanstvenog skupa održanog prošlog tjedna u Zagrebu i Subotici pod nazivom »Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi«.

Skup je održan uz potporu Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske i Ministarstva kulture 9. listopada na Hrvatskom katoličkom sveučilištu u Zagrebu i 11. listopada uz potporu Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata u *Augustin-anumu* u Subotici.

■ Dražen Živić, Milan Bošnjak, Tomislav Žigmanov i Katarina Čeliković u Zagrebu

Povijest i kultura, identitet i jezik

»Povijest i kultura Hrvata u Vojvodini je višestoljetna, bogata, raznovrsna, i što nam je osobito drago, i dalje živa o čemu ćemo imati prilike više čuti tijekom izlaganja naših sudionika. Kulturu Hrvata u Vojvodini smatramo i dijelom vlastite, te kao takva ona zaslužuje veću pozornost i potporu iz matične domovine«, kazao je otvarajući skup rektor Hrvatskog katoličkog sveučilišta

prof. dr. sc. **Željko Tanjić**, te je u svoje i u ime velikoga kancelara Hrvatskoga katoličkog sveučilišta, nadbiskupa i metropolita zagrebačkoga kardinala **Josipa Bozanića**, te prorektora, pročelnika, profesora i studenata Hrvatskoga katoličkog sveučilišta pozdravio skup.

U prvom dijelu skupa održanom u Zagrebu govorili su: dr. sc. **Dražen Živić**: »Demografska bilanca Hrvata u Vojvodini (2002. – 2017.)«, dr. sc. **Milan Bošnjak**: »Rad i djelovanje međuvladinih mješovitih odbora za zaštitu nacionalnih manjina, s posebnim naglaskom na Međuvladin mje-

10. listopada 2019.

■ Na studijskom putovanju u Petrovaradinu

Željko Tanjić, Stevan Mačković, Tomislav Anić, Marko Šarić i Robert Skenderović

šoviti odbor za zaštitu nacionalnih manjina između Republike Hrvatske i Republike Srbije», **Tomislav Žigmanov**, prof.: »Prvih deset godina Godišnjaka za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata – osnovne činjenice«, **Katarina Čeliković**, prof.: »Kulturna scena Hrvata u Vojvodini i izazovi njezine održivosti«, dr. sc. **Jasminka Dulić**: »Nacionalni identitet Hrvata u Vojvodini«, doc. dr. sc. **Krešimir Bušić**: »Sociokulturni identitet Hrvata u Vojvodini s posebnim osvrtom na povijesno-religijsku sastavnicu«, **Vladimir Nimčević**, mag. hist.: »List *Neven* u procesu afirmacije hrvatskog nacionalnog identiteta kod bunjevačko-šokačkih Hrvata (1918. – 1941.)«, izv. prof. dr. sc. **Marijeta Rajković Iveta**: »Hrvati u Vojvodini između granica, identiteta i državljanstva«, prof. dr. sc. **Ljiljana Kolenić**: »Riječi kao čuvari identiteta«, doc. dr. sc. **Filip Galović**: »Pogled na govor Monoštora i njegov leksik Osobe, mjesta i simboli« (moderator: doc. dr. sc. Mario Bara) i doc. dr. sc. **Jadranka Kraljević**: »Veliki bunjevački sin: akademik Gaja Alaga, poznati svjetski teorijski fizičar«.

Drugi dio skupa u Subotici

Mons. dr. sc. **Andrija Anišić** je rekao u pozdravnome govoru na otvorenju drugog dijela skupa: »Radujemo se i zahvaljujemo Hrvatskom katoličkom sveučilištu što je izabralo naš grad, naš pastoralni centar za drugi dio ovog znanstveno-stručnog skupa. Mi katolici i Hrvati u Vojvodini uvijek se radujemo da nas podržava Katolička Crkva u Hrvatskoj i naša matična domovina Hrvatska, jer je naša zajednica premala i preslaba da bi se sama mogla izboriti sa svim poteškoćama i izazovima koji nas prate na ovim prostorima. Ipak, ponosan sam što smijem svjedočiti da je Katolička Crkva kroz stoljeća našega življenja na području Bačke, ali i cijeloj Vojvodini, davala prema svojim mogućnostima svoj doprinos očuvanju i napretku našeg narodnog kulturnog identiteta. Uvjeran sam da je ovaj skup jedan značajan doprinos tom tako važnom cilju za budućnost hrvatske zajednice uz Vojvodinu«.

U subotičkom dijelu skupa izlagali su **Darko Baštovanović**, mag. polit.: »Bilateralni okvir zaštite hrvatske nacionalne manjine u Srbiji u procesu EU integracija Srbije«, dr. sc. **Robert Skenderović**: »Plemićka porodica Sučića na čelu subotičkih bunje-

vačkih Hrvata – Dalmatinaca u 18. stoljeću«, doc. dr. sc. **Marko Šarić**: »Vojničko plemstvo bunjevačkog podrijetla u Potisko-pomoriškoj vojnoj granici i Karlovačkom generalatu u prvoj polovini XVIII. stoljeća: komparativno historijski aspekti«, **Stevan Mačković**, prof. pov.: »Hrvati Bunjevci u javnim službama u Subotici (1918. – 1941.)«, **Dražen Skenderović**, mag. theol.: »Lajčo Budanović i njegova skrb za novouspostavljenu Bačku apostolsku administraturu (1923. – 1941.)«, mr. sc. **Ivan Armanda**: »Biskup Lajčo Budanović i hrvatski ogranak Družbe sestara *Naše Gospe*«, red. prof. dr.

sc. **Milana Černelić**: »Kontinuitet i revitalizacija godišnjih običaja kao marker etnokulturnog identiteta hrvatske zajednice Bunjevaca u Vojvodini«, dr. sc. **Slaven Bačić**: »15 godina *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*«, prof. dr. sc. **Vladimir Čavrak**: »Kultura zaborava i Hrvati iz Pokuplja i Turopolja u Banatu« i doc. dr. sc. **Mario Bara**: »Socijalna dimenzija sjećanja i zaborava na primjeru etnonima Hrvat u Vojvodini«.

Studijsko putovanje kroz Srijem i Bačku

Dio ovoga projekta bilo je i studijsko putovanje studenata i nastavnika HKS-a koji su obišli Srijemske Karlovce, Petrovaradin,

Drugi dio skupa u Augustinianumu

Suboticu, Tavankut, Monoštor i Sombor. Inicijator i glavni organizator ovoga skupa Mario Bara zahvalio se svojim domaćinima tijekom putovanja: Srijemskoj i Subotičkoj biskupiji, Zavodu za kulturu vojvođanskih Hrvata i hrvatskim udrugama u mjestima koje su posjećivali. »Posjetili smo Srijemske Karlovce, Petrovaradin, Suboticu, Tavankut, Monoštor i Sombor. Naši studenti i kolege profesori su imali prilike vidjeti bogatstvo kulture našeg naroda. I ne samo to: mogli su se uvjeriti da je njegova kultura i vjera živa. Domaćini su nam omogućili puno lijepih uspomena. Posebno je sve dojmila svečana sveta misa u prepunoj subotičkoj katedrali i kako je puk pjevao u glas. Još smo svi puni ganuća. Sretan sam da smo uspjeli ostvariti znanstvenu i duhovnu dimenziju tijekom boravka u kraju za koji sam i osobno posebno vezan«, rekao je Mario Bara.

J. D.

Docent dr. sc. Mario Bara, Hrvatsko katoličko sveučilište

Hrvati u Vojvodini i Srbiji su činjenica, koliko god ih negirali

Ono što hrvatska zajednica može raditi, ali i matična domovina je da može poticati jačanje kulture sjećanja, memoriranja vlastitog trajanja * Društveno-političko okruženje ne mora nužno biti pozitivno orijentirano prema manjinskoj zajednici, ono može zatirati, brisati, negirati, preoblikovati, modificirati neke činjenice, a ono posljedično ima veliki utjecaj na identitet te zajednice * Prije tri desetljeća niste imali sadržaja koji tematiziraju hrvatsku zajednicu u Vojvodini. Danas moć koju posjeduje manjinska zajednica nije velika, ali ako pogledamo čime ona raspolaže, a što isproducira, onda mislim da ta zajednica može itekako biti ponosna na svoju povijest, kulturu i trajanje

Mario Bara nije nepoznato ime u Vojvodini, odnosno Srbiji, napose među onima koje interesiraju teme vezane uz Hrvate u Srbiji – njihovu povijest, kulturnu baštinu, identitet. Naime, docent dr. sc. Mario Bara, podrijetlom iz Sombora, uključen je već više godina u niz projekata kao što su *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* (Hrvatsko akademsko društvo), Biografski leksikon Hrvata istočnog Srijema I (A – Fur) (*Libera Editio* d.o.o. i HAD) i Godišnjak za znanstvena istraživanja Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata. Ne samo svojim podrijetlom već i akademskim obrazovanjem – studij sociologije i povijesti je završio na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, gdje je i doktorirao – znanstveni interes mu je usmjeren na polje sociologije migracija, etničkih odnosa te povijesti i suvremenosti hrvatskih autohtonih manjina. Slijedom gore navedenoga ne čudi da je Bara jedan od glavnih »krivaca« što je Odjel za sociologiju Hrvatskog katoličkog sveučilišta u Zagrebu na kojemu je uposlen od 2014. godine bio organizatorom znanstveno-stručnog skupa pod nazivom »Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi«, koji se prošloga tjedna održao prvo u Zagrebu, a zatim drugi dio u Subotici.

Što je bio cilj skupa?

Krenimo od samog naziva skupa: »Etnokulturni identitet Hrvata u Vojvodini: povijesni i suvremeni procesi« u kojem je vidljiva osnovna ideja da progovorimo o osnovnim sastavnicama identiteta Hrvata u Vojvodini. Zbog čega je to bitno? Sva-ka od manjinskih zajednica danas u Vojvodini ili bilo gdje kada gledamo uopće, nastoji memorirati bitne sastavnice vlastitog identiteta. Dakle, kako se društva sjećaju, kako nastoje očuvati svoj identitet. O tome se i na zagrebačkom i subotičkom dije-

lu skupa govorilo. Ono što možemo vidjeti temeljem izlaganja je da je kultura Hrvata u Vojvodini iznimno živa. Ona ima svoju dugu, višestoljetnu povijest, može se pratiti nazočnost Hrvata i u Bačkoj, i u Srijemu a i u Banatu još od razdoblja srednjeg vijeka. Ona postoji unatoč pojedinim povijesnim razdobljima koja nisu bila naklonjena Hrvatima u Vojvodini i ona se može pratiti do suvremenih dana.

HR Zašto je danas važno o tome govoriti i pisati?

Za svaku manjinsku zajednicu je važno trajanje, kontinuitet, osobito kada imamo u vidu različite politike negiranja. Učiniti vidljivom ovu tematiku, problematizirati je, kako u hrvatskoj zajednici, Vojvodini i široj znanstvenoj i uopće javnosti i u Srbiji i u Hrvatskoj je stoga iznimno važno.

HR Hrvatsko katoličko sveučilište je organiziralo ovaj znanstveno-stručni skup. Koji su bili razlozi da se pokrene ovaj projekt?

Imamo ovdje jednu dodatnu misiju a to je jačati, snažiti identitet hrvatskih zajednica izvan Hrvatske. To je i jedan dio naše znanstvene strategije. Naime, prije dvije godine smo održali znanstveno-stručni skup u Boki kotorskoj posvećen Hrvatima u Boki, odnosno Crnoj Gori, i naravno da će se održavati i skupovi koji će biti posvećeni hrvatskim manjinama u drugim zemljama. Nadalje, nećemo se samo zadržati tu. Ono što prepoznajemo kao jedan od problema je akademsko jačanje tih zajednica i na tom tragu je HKS odlučilo omogućiti studiranje Hrvatima izvan RH na svim razinama studija od preddiplomske, diplomske i poslijediplomske razine. Ove godine već imamo kandidata iz Crne Gore na studiju sociologije, a na doktorskoj razini lokalnog subotičkog povjesničara **Vladimira Nimčevića** koji će krenuti ove godine na doktorske studije povijesti. Također, na studiju socio-

logije je naša studentica **Nika Perać Kovač** koja je podrijetlom iz Sonte. Time smatramo da činimo dugoročno puno više, jer koliko god HKS nemalo resurse koje recimo imaju državna sveučilišta smatramo da nastavnim i znanstvenim resursima možemo dugoročno više učiniti i kadrovski osnažiti samu zajednicu.

HR Ima li interesa izvan znanstvenih krugova, medija, šire javnosti za skupove ovakve tematike?

Moram priznati da je većina onih koji polaze ovakve skupove unutar znanstvenih i stručnih krugova, ali imamo i dio građanstva koji to prati s velikim interesom. Kada govorimo o zagrebačkom dijelu skupa, tu su naši suzavičajnici kao i drugi građani koji su na bilo koji način navezani na ovaj vojvođanski prostor, ali i dio osoba koje iz različitih motiva dolaze i prate ove skupove. Interes možemo pratiti i kroz objave u medijima i vidimo da je to dobro popraćeno, što je nama svojevrsna potvrda da smo na dobrom tragu i da radimo jedan dobar posao.

HR U dva tjedna je bilo nekoliko znanstvenih skupova o hrvatskim manjinama. Tko će imati koristi od toga u smislu šire zajednice?

Ukoliko pogledamo u društvenim odnosima raspodjelu moći, politički akteri imaju najveću poziciju. Oni mogu donositi odluke i utjecati na određene javne politike, bilo da je to Srbija ili Hrvatska, bilateralni odnosi... Osobno smatram da je ono što je prvi korak u donošenju neke politike upozoravanje na neki problem, ako ga ima, njegovo definiranje što je problem i tek onda možemo krenuti u njegovo razrješavanje. Samim aktualiziranjem, ponovnim postavljanjem u fokus interesa, smatramo da će to utjecati u konačnici na neke politike, bilo da je to područje kulture, ostvarivanje manjinskih prava, pa čak i u ekonomskoj suradnji. Jer govorimo o dvije susjedne države, dvije manjine: hrvatskoj u Srbiji i srpskoj u Hrvatskoj i sigurno da to može podići stupanj svijesti o problemima koji postoje. Ali i ono što je važno napomenuti je da pripadnicima tih zajednica to jako puno znači – da nisu zaboravljeni. Jer osjećaj zaboravljenosti, napuštenosti, sigurno da je jako težak, a u nekoliko tjedana je ovo treći skup posvećen hrvatskim manjinama i smatramo da time radimo u tom smjeru.

HR Što je detektirano iz Vaše vizure kao problem vojvođanskih Hrvata?

Ne možemo ga svesti na jedan. On je višestruk. Možemo govoriti o više razina: od državnih aktera, zatim razina ekonomske depriviranosti, a posebno se može istaći kultura sjećanja koja je usko povezana s identitetom. Naime, u jednom širem javnom prostoru, u obrazovnom sustavu, u znanstvenim krugovima postoje određene razlike oko nekih prijepornih pitanja kada je riječ o hrvatskim znanstvenicima i kada je riječ o znanstvenicima u Srbiji, zatim kada je riječ o Hrvatima-Bunjevcima i Bunjevcima koji se ne smatraju Hrvatima, kako se sjećaju nekih događaja, povijesnih simbola, postojanja, trajanja od doseobe... Od kada su naši korijeni, od kada seže da smo mi na ovim područjima, to su neka pitanja koja kada se iznesu van može se o njima problematizirati i tek s raspravom o tim problemima možemo doći do nekih konkretnih prijedloga za određene mjere. Ono što hrvatska zajednica može raditi, ali i matična domovina, je da može poticati jačanje kulture sjećanja, memoriranja vlastitog trajanja. Tu, recimo, jako dobar posao rade određene manjinske institucije bilo da je riječ o ZKVH-u ili HAD-u koji ima kao projekt *Leksikon podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, osvijestiti i učiniti

te sadržaje dostupnima. Danas, kako možemo vidjeti, ti sadržaji su zahvaljujući internetu u virtualnom svijetu dostupni širokom krugu ljudi što nekada nije bio slučaj. I tu je ta snaga, potencijalna moć. Dakle, iako nemate možda financijskih resursa, može se s nekim mehanizmima doći do široke javnosti, a time i dugoročno djelovati na snaženje same zajednice.

HR Koja je uloga hrvatskih manjinskih medija u tome?

Kada je riječ o spomenutim institucijama, one malo šire zahvaćaju i kada se govori o povijesnoj i etnološkoj problematiki tjednik *Hrvatska riječ* ima također svoju veliku ulogu, ali ona zbog prirode svog posla neće ulaziti u rasprave na taj način kao što imaju mogućnost i prostor spomenute institucije. Ona prije svega vrši svoju zadaću informiranja, a i samim svojim imenom je simbol. *Hrvatska riječ* govori o narodu koji koristi određeni jezik, dakle hrvatski i tu je također simbolika i snaga samog tjednika. Naravno, *Hrvatska riječ* ima svoju dugu povijest i uz svoju tradiciju ima određenu važnost i snagu u svome djelovanju.

HR Kada slušamo teme iz povijesti, vidimo veliko bogatstvo u demografskom i ekonomskom smislu, sudjelovanje u vlasti kao što je npr. obitelj Sučić, a kada slušamo o demografskim trendovima danas, sudjelovanju u donošenju odluka i ekonomskom stanju u novije vrijeme, onda situacija nije tako dobra. Što istraživanja sadašnjosti govore i čime mogu pridonijeti poboljšanju položaja hrvatske manjine?

Bilo koje pitanje da se razmatra, samim njegovim iznošenjem omogućuje se osvještavanje, jer da bismo krenuli u rješavanje nekog problema, prvo ga moramo biti svjesni, precizirati što je problem i s postojećim mehanizmima ići u tom smjeru. Pitanje demografije nije specifično samo za manjinske zajednice, iako su one najizloženije tim procesima. Zbog aktualnih trendova u društvu također i zbog procesa asimilacije, manjinske zajednice su dugoročno dodatno pogođene u demografskom smislu. Ipak, ja ne bih gledao s jedne negativne pozicije na aktualne trendove, recimo na smanjenje broja Hrvata u Vojvodini, jer tu trebamo uzeti i neke druge pokazatelje. Ako usporedimo broj aktivnosti, udruga i projekata prije tri desetljeća i danas vidimo da, unatoč smanjenju broja Hrvata u Srbiji, kulturna scena nikada nije bila življa, tako sveobuhvatna, koja ulazi u različita područja, od istraživanja povijesnih, etnoloških do suvremene umjetnosti, medija. Dakle, svestrana je i tu se nadovezuju procesi koji traju, memoriranja, ali i oblikovanja sjećanja zajednice. Prije tri desetljeća niste imali sadržaja koji tematiziraju hrvatsku zajednicu u Vojvodini. Danas moć koju posjeduje manjinska zajednica nije velika, ali ako pogledamo čime ona raspolaže, a što isproducira, onda mislim da ta zajednica može itekako biti ponosna na svoju povijest, kulturu i trajanje.

HR Ipak, sagledavajući aktualni trenutak i različite negativne demografske i socijalne procese, asimilacija na primjer, neminovno se nameće jedna ne tako dobra slika u pogledu budućnosti Hrvata u Srbiji?

Znamo da identitet nije jedna čvrsta kategorija nego je itekako podložna različitim čimbenicima, akterima, i tu vidimo koliko je to snažno. Znamo za primjere da pojedine zajednice i narodi iz svojih povijesnih poraza čine velike pobjede. Dakle, da se to oblikovati i preoblikovati, a onda ti momenti kroz kolektivno sjećanje postaju snažan resurs. Povjesničar dr. sc. **Robert Skenderović** je na primjer govorio o tri velika vala

doseljavanja bunjevačkih Hrvata na ovo današnje područje. Zašto se oni sjećaju samo onog posljednjeg ako znamo da manjinske zajednice nastoje potvrditi vlastito trajanje, dugu povijest? Jednostavno, radi se o nedostupnosti informacija, zaboravu koji ne mora nužno biti samo zbog te zajednice, da nije istraživala vlastitu povijest nego i »zasluga« nekih drugih aktera. Društveno-političko okruženje ne mora nužno biti pozitivno orijentirano prema toj zajednici. Ono može zatirati, brisati, negirati, preoblikovati, modificirati neke činjenice, a one posljedično imaju veliki utjecaj na identitet te zajednice. Recimo, znate obiteljsku naraciju tko smo, što smo, ali vi želite istraživati i onda, recimo prije tri desetljeća, odete u knjižnicu, pri čemu postoje razlike između malih seoskih knjižnica, recimo u Čonoplji ili Monoštoru ili Subotici; dakle nije isto, i onda shvatite da tih sadržaja o vama nema. Danas, unatoč ovim negativnim demografskim trendovima, mi ipak vidimo jedno bogatstvo informacija. Dakle, ne trebamo gledati samo u tim kategorijama brojeva. Imamo pozitivne primjere i drugih manjina ili određenih naroda. Pogledajmo, recimo, kroz njemačku zajednicu koja je doživjela veliku tragediju, ali koja je puno napravila upravo na ovim prostorima Podunavlja u tom procesu kulture sjećanja. Pogledajmo židovsku zajednicu, koja je ne samo u Europi nego svugdje u svijetu nastojala dokumentirati vlastito trajanje, vlastitu povijest. I koliko god ih je malo oni su snažno prisutni, svjesni sebe, svog identiteta i mislim da smo i mi na dobrom tragu. Neovisno o demografskim pokazateljima. Nije prvi put da se događaju negativni demografski procesi. Hrvata je na ovim područjima u više navrata gotovo nestajalo. Mi možemo pogledati i u Srijemu i u Podunavlju gdje

su gotovo nestali, ali oni su se ponovno kao zajednica vratili i oni su činjenica. Hrvati u Vojvodini i Srbiji su činjenica, koliko god ih negirali. Ja gledam unatoč negativnim demografskim trendovima ovu pozitivnu stranu i to je jedna od poruka ovog skupa.

Trebamo li se ugledati onda na pomenute narode?

Ne moramo mi nužno sebi tražiti neke uzore. Ja samo govorim o dobrim primjerima, dobrim praksama. Naravno, za određene korake, procese, projekte trebaju sredstva, ali ona danas i nisu jedino ključna. Jer ako ima entuzijazma, a vidimo da on postoji, može se puno toga napraviti. To je jedan dobar smjer kojega vidimo i unutar hrvatske zajednice.

U svome izlaganju ste rekli kako je prisutnost hrvatskog stanovništva na prostoru današnje Vojvodine i Srbije bila negirana, ignorirana ili podložna manipulacijama. Kako se na taj proces i praksu može pozitivno djelovati u pravcu priznavanja činjenica?

Novija istraživanja povjesničara, etnologa, lingvista, sociologa i drugih disciplina su iznjedrila veliku količinu novih podataka i rezultata koje je danas lako prezentirati široj javnosti. Na negiranje i manipuliranje treba odgovarati činjenicama, ponavljati ih i omogućiti njihovu široku dostupnost. Upravo to radi i *Hrvatska riječ* ili razni portali hrvatske zajednice. Danas svaki pripadnik hrvatske zajednice koji se služi internetom lako može doći do informacija o povijesti vlastite zajednice, vlastitoj kulturi i trajanju. Istraživanja, održavanja skupova treba nastaviti jer oni uz rezultate koji se iznose svjedoče o važnom segmentu života zajednice, a to je znanost i visoka kultura.

Priopćenje DSHV-a

Nijedna zastava na praznik hrvatske zajednice

Na žalost, nisu rijetki slučajevi da se Hrvati u Srbiji još uvijek suočavaju s neostvarivanjem čak i elementarnih prava u pojedinim područjima društvenog života. To držimo da je posljedica deficita koji u Srbiji postoje u prostoru vladavine prava, napose u primjeni zakonskih propisa koji se odnose na prava nacionalnih manjina. Danas smo tako svjedoci apsolutne neprimjene prava na upotrebu nacionalnih simbola, prava koje garantira Ustav Republike Srbije (čl. 79.) i Zakon o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina (čl. 16.).

Ustav, naime, propisuje pravo na »upotrebu svojih simbola na javnim mjestima«, a u Zakonu o zaštiti prava i sloboda nacionalnih manjina, pak, stoji da svaka nacionalna zajednica u Republici Srbiji ima pravo »na upotrebu nacionalnih simbola i znamenja«. U članku 16. Zakona izričito se predviđa pravo da se nacionalni simboli – a to je zastava hrvatske nacionalne manjine u Republici Srbiji, »službeno ističu tokom državnih praznika Republike Srbije i potvrđenih praznika nacionalne manjine na zgradama i u prostorijama lokalnih organa i organizacija s javnim ovlaštenjima na područjima na kojima je jezik nacionalne manjine u službenoj upotrebi«.

Podsjećanja radi, treba reći da je zastava hrvatske zajednice u Republici Srbiji narodna zastava hrvatskoga naroda. Prema opisu sa službenih stranica Hrvatskoga nacionalnog vijeća (www.hnv.org.rs) ona ima sljedeći izgled: »horizontalna trobojnica s poljima istih visina, odozgo na dolje: crvena, bijela i plava, a preko bijele

boje i malo preko plave u centru nalazi se povijesni grb Hrvata, štit s dvadeset i pet naizmjeničnih kvadrata crvene i bijele boje, a na prvom mjestu je kvadrat crvene boje. Odnos dužine i širine zastave je dva prema jedan, a središnja točka grba poklapa se s točkom u kojoj se sijeku dijagonale zastave.«

Hrvatska zajednica u Republici Srbiji, prema odluci Hrvatskog nacionalnog vijeća a na temelju pozitivnih zakonskih propisa, ima četiri praznika. Jedan od njih je i Dan rođena bana Josipa Jelačića, koji se slavi 16. listopada. Hrvati u Srbiji toga dana priređuju nekoliko događaja, a najznačajniji su služenje svete mise za bana Jelačića u crkvi svetog Jurja u Petrovaradinu i svečana akademija u Novom Sadu, što ga zajednički priređuju Hrvatsko nacionalno vijeće i HKPD *Jelačić* iz Petrovaradina.

Na teritoriju Grada Subotice, hrvatski je jezik u službenoj uporabi. I danas bi se trebala zastava hrvatske zajednice vijoriti na svim »zgradama i u prostorijama lokalnih organa i organizacija s javnim ovlaštenjima«. No, to se nije dogodilo ne samo u Subotici već ni u okolnim mjestima – Tavankutu, recimo, ili Bajmaku, što držimo da je poražavajuće! Je li to svjesni akt diskriminacije i prešućivanja ili nemar predstavnika vlasti? Bilo kako bilo, nama valja nastaviti ukazivati na neprimjenu zakona, i to u dobroj vjeri da se isti propusti više ne ponavljaju!

Tomislav Žigmanov, predsjednik DSHV-a

Najamna palača s ateljeom

Tijekom gradnje nove Gradske kuće, 1911. godine, donijeta je odluka o uređenju prostora koji ju je okruživao, jer su se u neposrednoj blizini, pa i na trgu, još nalazile stare kuće, sada odudarajući od kreacije novog izgleda centra Subotice. U to vrijeme raspisan je natječaj za izgradnju gradske najamne palače na ekskluzivnoj lokaciji na centralnom trgu, kod Kazališta i današnje Gradske knjižnice. Na natječaju je izabran projekt **Pála Vadásza** (1874. – 1944.), koji je došao u Suboticu 1908. kao nepoznati graditelj i otvorio projektni biro 1911. godine. Iako su u natječaju sudjelovali i drugi projektanti, dobro znani u gradu, Vadász je palaču kreirao drugačijom od svih drugih u gradu, ističući ugaoni motiv i visoko izdignuti toranj, te ovim i drugim kreativnim detaljima i funkcionalnostima pobijedio u natječaju.

Zanimljive podatke o vremenu i okolnostima nastanka palače u vlasništvu Grada, napravljene radi iznajmljivanja komfornih stanova i poslovnih prostora, opisala je arhitektica **Gordana Prčić-Vujnović** u publikaciji *Gradska najamna palača u Subotici*, u izdanju Međupćinskog zavoda za zaštitu spomenika kulture, u okviru projekta prekogranične suradnje s Mađarskom, sufinanciranog od Europske unije. Ova publikacija i izdanje o Leović palači autorice **Nede Džamić** promovirani su 20. rujna u Gradskom muzeju.

»Najduža fasada je orijentirana prema novoformiranoj ulici koja je prosječena između Kazališta i palače, danas Branislava Nušića. U njenom centralnom dijelu, Pál Vadász je smjestio ulaz u palaču...«, piše autorica ovog zanimljivog istraživanja, s nizom opisa prekrasnih detalja koje palača sadrži. U ovoj zgradi je jedini sačuvani secesijski lift u Subotici, mada danas bez funkcije, no s prekrasnom izvedbom. Potkrovlje palače kroz vrijeme je ugostilo mnoge umjetnike u ateljeu sa zastakljenim zidom, s pogledom ka trgu.

Sto pedeset i još malo

Neki dan moj mlađi sin od četrdeset godina, s pomalo sarkastičnim osmijehom na licu donio mi je jednu propagandnu publikaciju vladajuće stranke koju su na lokalnoj tržnici dijelili aktivisti. Moram priznati publikacija je vrlo reprezentativna, tiskana je na kvalitetnom ofset-papiru u boji, sadrži 74 lista, to jest 148 strana, teži 307 grama, kao jedna manja knjiga. Primjerice: **Todor Kuljić: Fašizam, Nolit, Beograd 1987.**, drugo izdanje, 326 g. Ona mi je bila najbliža ruci, budući da je u posljednje vrijeme ovaj pojam ponovno aktualiziran u srpskim pisanim i tiskanim medijima, pa ju s vremena na vrijeme ponovo prelistam. No, da se ja vratim spomenutoj publikaciji koja na naslovnoj strani ima veliki: »150 + (a manjim slovima) prvih 6 godina borbe za bolji život u Srbiji«. Peta strana publikacije je uvodno objašnjenje aktualnog predsjednika Republike: »Dragi prijatelji, pre tačno šest godina, zajedno smo doneli odluku, tačnije, Srbija je odlučila da promeni lošu i neodgovornu vlast samoproklamovanih demokrata i njihovih pomagača. Nasledili smo zemlju ekonomski razorenu, ljude bez posla, gradove bez fabrika, Srbiju bez perspektive«.

Moram priznati ovako formulirani uvod u meni je stvorio nekoliko dilema. Prva je: po mom znanju gospodin predsjednik je predsjednik svih stanovnika Republike, pa bi bilo primjerenije reći: »Dragi građani i građanke«. Izgleda da ovakva formulacija tvorce publikacije podsjeća na Demokratsku stranku, koja se ovakvom frazom obraćala narodu. Druga fraza koja mi bode uši je »samoproklamovani demokrati i njihovi pomagači«. Sjećate se one poslijeratne fraze »domaće izdajice i njihovi pomagači«, to jest demokrate su u stvari izdajice koje su uništile sve! Ako je to tako, zašto SNS nastavlja njihovu praksu razmještanjem partijskih kadrova na najviše funkcije (vidjeti slučaj gradonačelnika Subotice). Dilemu mi je izazvalo razdoblje od šest godina. Od kada šest godina? Ovu dilemu mi je razriješila sljedeća stranica: »Srbija 2012. i Srbija 2018. Od zemlje na korak do bankrota do mesta među uspešnim, najpoželjnijim i najrazvijenijim državama na Balkanu«. Za podsjećanje, 2012. SPS i SNS su zajedno vodili zemlju, sadašnji predsjednik je bio samo potpredsjednik Vlade, istina najutjecajniji član i u važnim pitanjima donosio je odluke umjesto aktualnog premijera (čini mi se da je trenutna situacija donošenja odluka ista). No, da ne budem suviše sitničav, ništa još nije savršeno. Zato, idemo dalje.

Dvanaest važnih dostignuća

Kao svaka ozbiljna »knjiga« i ova publikacija se dijeli na dvanaest poglavlja, koja pojedinačno navode fokusne točke dostignuća. Primjera radi: prvo poglavje se zove »Fiskalna konsolidacija«. Prva fokusna točka je: »Od bankrotstva do stabilne državne kase«. Druga: »Penzije, čija je isplata bila ugrožena, sada su redovne« (istina, usput su nam ukrali dio mirovine); šesta točka se zove: »Nulta tolerancija za neplaćene poreze« i tvrdi se da je učešće poreza u bruto društvenom prihodu s 33,90% poraslo na 36,10% (skromno). U ovom poglavlju nalaze se još dvije interesantne tvrdnje: »Agencija Blomberg proglasila je dinar drugom

najjačom valutom na svetu«! Ne znam da neke države kupuju dinar radi osiguranja deviznih rezervi. Švicarski franak, dolar ili euro su ipak privlačniji. Druga tvrdnja je 11. točka: »Zaustavljanje davanja kredita po političkoj liniji« (vjerujem i ne vjerujem). Sljedeće poglavlje je: »Investicije« u kojem se tvrdi (točka 29.) da je projekt »Beograd na vodi« jedan od najvećih građevinskih projekata u Europi. Zli beogradski jezici pak tvrde da je najveća

Beograd na vodi u izgradnji

praonica novca. Slijedi poglavlje »Infrastruktura« u kojem se tvrdi: »Posle pedeset godina gradnje« (pitam se onda što je otvarao prvi predsjednik devedesetih godina kod Malog Idoša?). Publikacija je prepuna ovako bombastičnih tvrdnji. »Društvena briga« je sljedeće poglavlje, a točka 63 »Klinike u rekonstrukciji ili izgradnji« (uglavnom u Beogradu). Tu se spominje novoosnovana Kancelarija za upravljanje javnim ulaganjima, čiji je ključni posao upravljanje projektima obnove objekata javne namjene. Sljedeća poglavlja nose nazive: »Međunarodni ugled« pa »Kosovo i Metohija«, slijedi skromna »Kultura« u kojem se u točki 114 iznosi »Podizanje nacionalne svesti«! »Aleksandar Vučić je prvi predsednik Srbije koji obeležava tragediju srpskog naroda Krajine u hrvatskoj akciji Oluja i 24. mart kada je počelo bombardovanje SR Jugoslavije. Njegov stav je da stradanje naših sunarodnika ne smemo da prepustimo zaboravu. Srbija je danas ozbiljna i odgovorna država i odužiće se svojim mučenicima«. Po mom mišljenju nacionalna svijest se razvija prije svega kritičnim i istinitim povijesnim činjenicama, a ne stvaranjem novih mitova. Slijede neizostavljivi: »MUP, odbrana, pravosuđe« koje je unaprijedio javnobilježnički sustav. »Sport« – redovno se isplaćuju nacionalna priznanja i stipendije u sportu. »Inovacije i nauka«. Beogradu je posvećeno posebno poglavlje i na koncu: »Strateški ciljevi i nastavljjanje borbe za bolji život u Srbiji (u) 10 tačaka«.

Gdje je Subotica?

Subotica se spominje kod investicija (*Siemens*), zatim u svezi izgradnje pročišćача otpadnih voda, prikazuje se rekonstruirana fasada kina *Abazija* na Paliću, a banja Palić i rekonstrukcija Kazališta se ne spominju. Sve u svemu, ovaj rad ne bi prošao kod mene ni kao diplomski u srednjoj školi!

Promijenimo dan za noć...

Drugo lice **SUBOTICE**

Vijesti o poskupljenjima usluga, ma u kom iznosu one bile i ma koji razlog za to bio naveden, uvijek kod građana izazovu gomile negativnih i najčešće opravdanih komentara. Tako je, naravno, prošla i najava Javnog komunalnog poduzeća *Parking* – i inače jednog od najneomiljenijih među građanima – da će od 1. studenog produžiti vrijeme naplate parkinga za jedan sat u svim gradskim zonama, a za dva sata na najvećem zatvorenom parkingu, onom kod Otvorenog sveučilišta.

Kao što iz informacije vidimo, nije riječ o poskupljenju nego o produženju, čija je suština skoro pa ista: povećanje priljeva sredstava na temelju dužine trajanja usluge uz zadržavanje iste cijene. Nešto poput mliječnih čokolada, ali u suprotnom smjeru: zadrži cijenu, ali smanji količinu. Za one koji ne znaju, a teško da ima puno njih koji će to prvi puta čuti baš iz ovog teksta, rješenjem gradonačelnika (!) parking će se od 1. studenoga u svim gradskim zonama naplaćivati do 21, a kod Otvorenog sveučilišta do 23 sata!

Ono što je najviše iziritiralo građane – bar na temelju dostupnih pismenih komentara, ali i onih usmenih kada se god povede riječ o ovoj temi – jest obrazloženje za najavljenju mjeru: usklađivanje s ostalim parkiralištima u Srbiji! Po toj logici – a ne daj, Bože, da o njoj počnu razmišljati i u ostalim javnim (komunalnim) poduzećima – *Subotica-trans* bi promptno morao pojeftiniti cijene prijevoza i uskladiti ih s onima u Novom Sadu ili Beogradu, recimo, a bez materijala za razmišljanje sigurno ne bi ostali ni *Toplana*, *Subotica-plin*, *Čistoća* i *zelenilo*, pa možda i *Pogrebno*.

Visoko mjesto na skali iritacije kod građana *Parking* konstantno – poput »vazdušarine« ili »naknade za odvođivanje« – drži samom suštinom svojih »usluga«: plaćaš ni za što, odnosno

ne znaš na što se novac troši. Ulaže li se u osuvremenjivanje parkirališnih prostora? – golim okom se to ne vidi; ulaže li se u održavanje postojećih prostora? – isti odgovor kao i na prethodno pitanje; ulaže li se u podizanje stupnja sigurnosti vozila na parkirališnim prostorima? – o čemu ovaj priča?

Na sreću, na najavljenju mjeru *Parkinga*, odnosno »rješenje gradonačelnika«, reagirao je više zamrli nego li oporbeni Gradski odbor Demokratske stranke koji je u svom priopćenju naveo jedan i više nego li zanimljiv podatak: planirani prihod JKP-a *Parking* za ovu godinu je blizu 126 milijuna dinara, a od tog iznosa ovo će poduzeće u gradski proračun uplatiti čak 9.600 dinara! Ostatak od blizu 126 milijuna, vele za ovu priliku probuđeni demokrati, će biti potrošen na zarade zaposlenih i »troškove funkcioniranja poduzeća«!

Svjesni da se s rogatim nije bosti, odnosno da će ono što je iz *Parkinga* sada najavljeno za dva tjedna biti i provedeno u djelo, a inspirirani stihovima *Ekatarine Velike* (»mi menjamo dan za noć...«), skromno se usuđujemo uputiti jedan prijedlog koji će više ići u korist građana, a možda malo manje na (tekući) račun ovog poduzeća. Prijedlog, dakle, glasi: da trgovine i banke, državne i gradske institucije, kockarnice i kladionice, pekare i pizzerije, sportska i dječja igrališta, škole i vrtići, farbare i gvožđare... u blizini svih gradskih zona od 1. studenoga početak svog radnog vremena usklade sa završetkom naplate parkiranja, a najkasnije do 23 sata, i budu otvorena do početka radnog vremena djelatnika *Parkinga*. Zvuči šašavo, ali novčanik će od toga manje boljeti.

Z. R.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, temeljem članka 25., 29. i 30. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O DONIJETOM RJEŠENJU KOJIM JE DANA SUGLASNOST NA STUDIJU PROCJENE UTJECAJA ZATEČENOG STANJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Dana 25. 9. 2019. godine nositelju projekta »Veterinarski zavod« ad Subotica, Beogradski put 123, je dana suglasnost na studiju o procjeni utjecaja zatečenog stanja na životni okoliš projekta: »Magacin opasnih materija« na katastarskoj parceli broj 11078/1 KO Donji grad, Beogradski put br. 123 (46.078257^o, 19.679094^o).

Glavni razlozi na kojima se odluka temelji mogu se vidjeti u obrazloženju Rješenja, kao i Studije, u kojoj su dane mjere koje je nositelj projekta dužan poduzimati u cilju sprječavanja, smanjenja ili otklanjanja štetnih utjecaja a koji se u cijelosti mogu preuzeti na sajtu grada Subotice (www.subotica.rs) na oglasnoj ploči u odjeljku »zaštita životne sredine«.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (*Sl. glasnik RS* br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTJEVU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Investitor »PATENT CO« d.o.o. Mišićevo, Vlade Četkovića br. 1 a, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »Izgradnja skladišta TNG s pratećom opremom i isparivačko-redukcijskom stanicom« zaveden pod brojem IV-08/I-501-264/2019, a koji se planira na katastarskoj parceli 13868 KO Bajmak (45.993723^o; 19.484883^o). Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 129).

Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Donatorski fruštuk u Vladi Vojvodine

HKPD Matija Gubec u projektu *Jaka žena – snažno selo*

Informativni centar za poslovnu certifikaciju i standardizaciju – BSC, u okviru projekta *Jaka žena – snažno selo*, organizirao je u Vladi Vojvodine prvi *Donatorski fruštuk*, čiji je cilj bio predstavljanje 15 udruženja žena sa sela. Na Međunarodni dan seoskih žena, koji se obilježava 15. listopada, održava se ova manifestacija s ciljem da se predstavne sva udruženja žena koja su sudjelovala u projektu te da se prikupe sredstva za poboljšanje rada udruženja.

U ime Vlade Srbije skupu se obratila državna tajnica u Ministarstvu trgovine, turizma i telekomunikacija **Tatjana Matić**, a u ime Pokrajinske vlade pokrajinski tajnik za socijalnu politiku, demografiju i ravnopravnost spolova **Predrag Vuletić**. Prvom *Donatorskom fruštuku* prisustvovali su i pokrajinska tajnica za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama **Dragana Milošević**, iz Generalnog konzulata R. Hrvatske u Subotici **Harvoje Vuković**, konzul prvog reda, a iz Gradske uprave Grada Subotice dogradonačelnica **Timea Horvát**.

Hrvatsko kulturno-prosvjetno društvo *Matija Gubec* iz Tavanakuta sudionik je ovog projekta, a ovom se prigodom predstavio s *bunjevačkim ručkom* i suvenirima od slame. Predsjednik udruge **Ladislav Suknović** osvrnuo se na pitanje osnaživanja ženskog poduzetništva.

»Prikazujući sve aktivnosti, manifestacije i projekte koje mi imamo nadamo se da će donatori koji će danas ovdje doći prepoznati kvalitetu razvoja ruralnih sredina, ne samo kroz ove aktivnosti koje mi radimo nego kompletan život nas koji radimo u ruralnim sredinama. Imajući u vidu sve slabosti ruralnog života, mislim da će donatorima biti ukazano i pokazano da te slabosti možemo preokrenuti u naše benefite i u naše potencijale koje treba itekako iskoristiti. U ovom trenutku i na ovom nivou razvoja je možda teško očekivati da mi to sami učinimo, ali uz jednu potporu mislim da će biti jako dobra stvar i jako dobra snaga da nastavimo ovu našu priču. Ono što naglašavam svakog puta, to je svakako činjenica da su žene najkreativniji dio našeg društva, one su i pokretači i motivatori svih događanja, pogotovo u seoskim sredinama i to je svakako razlog više da se tim ženama da poticaj i da im se da mogućnost da razvijaju svoje ideje i potencijale. Dakle, može se uvelike pripomoći tim udruženjima kroz jedan marketinški dio, pogotovo kroz otkup njihovih suvenirâ, da bi se kasnije plasirali kao suvenir Vojvodine i suvenir koji bi bili zaštitni znak, jedan brend. Svi dužnosnici i donatori mogli bi ih iskoristiti kao svoje promotivne materijale, odnosno jedan poklon koji bi mogli darovati svojim poslovnim partnerima.«

Tavankučani planiraju razvoj dosadašnjih aktivnosti koje imaju, a to su aktivnosti na polju razvoja, osnaživanja seoskih žena kada su u pitanju umjetnost u tehnici slame i razvoj gastronomije, i ono što sad zapravo jest njihova pokretačka snaga, a to je

razvoj seoskog turizma koji bilježi rast. Projekt *Jaka žena – snažno selo* će pridonijeti i drugim aktivnostima, jer u ovoj se udruzi nijedna manifestacija, niti jedan projekt ne može zamisliti bez slamarki i drugih žena članica.

Branka Vujić, Ruža Stantić i Antonija Rudić

Na kraju Suknović zaključuje:

»Sam početak razvoja turizma u Tavankutu je dočekan s nevjericom, ne toliko možda zbog neupućenosti našeg življa nego prosto nevjerica, jer Tavankut nema istaknute prirodne ljepote, poput sela u Podunavlju i na padinama Fruške gore. Ali on ima jedan domaćinski pristup i gostoprимljivost, koji se isto tako znaju cijeniti od turista i ono po čemu smo mi najpoznatiji su svakako autentični salaši u Tavankutu i okolici. U našu smo priču sada uključili već 16 dobavljača, poljoprivrednih proizvođača, stočara, vinogradara, koji nam plasiraju svoje proizvode. Želio bih napomenuti da su i pojedini objekti, tj. salaši, koji su bili gotovo pred samim propadanjem sada obnovljeni i stavljaju se u turističku ponudu. Siguran sam da već od proljeća krećemo s jednom ozbiljnom ponudom – autentičnim turističkim programom Tavankuta i okolice.«

I. D.

Postavljena, ali nefunkcionalna plinska mreža prigradskih naselja

Pod zemljom 11,5 milijuna eura

»Od izgradnje i postavljanja mreže je prošlo već puno godina, firma je u stečaju, instalacija nije aktivirana, potrošača nema... Jedna nedovršena priča«, kaže Grgo Horvacki * S obzirom na to da se u skorije vrijeme ne planira riješiti problem plinifikacije prigradskih naselja, oko 40.000 stanovnika prinuđeni su i dalje grijati se drugim, skupljim energentima * Osim kućanstava, veliki problem skupog grijanja imaju i seoske škole

Prije 13 godina firma *Telefonija* započela je investicijski projekt plinifikacije 12 prigradskih mjesnih zajednica Grada Subotice, koji do danas nije stavljen u funkciju. Projekt je koštao oko 11,5 milijuna eura, a prije njegovog završetka beogradska firma koja je izvodila radove otišla je u stečaj, te su naselja Žednik, Novi Žednik, Đurđin, Čantavir, Bačko Dušanovo, Bajmak, Tavankut, Višnjevac, Mirgeš, Mala Bosna, Bikovo i Verušić ostali bez mogućnosti grijanja na plin. Ovaj ekonomičan i ekološki način grijanja, prema informacijama koje smo dobili, neće ni u skorije vrijeme biti dostupan stanovnicima navedenih naselja, koji ima oko 40.000!

Nedovršena priča

U vrijeme kada je *Telefonija* dobila posao, direktor Javnog komunalnog poduzeća *Suboticaplin* bio je **Grgo Horvacki**. On pri-

ča da je tada i *Suboticaplin* imala u planu dovesti plin do svakog kućanstva Grada te usprkos stručnosti, pripremljenoj projektnoj i tehničkoj dokumentaciji posao nisu dobili.

»Početkom 2000-tih plan *Suboticaplina* bio je zatvoriti priču oko energetske opskrbe cijelog grada i njegovih prigradskih naselja plinom. Izrađen je investicijski elaborat za plinifikaciju svih prigradskih naselja, urađeno je tehničko rješenje, analiza troškova i sagledane su mogućnosti realiziranja. Ono što smo mi ponudili Gradu i građanima je da uz tehnička rješenja koja imamo možemo svake godine jedno naselje priključiti na plin. Redoslijed je trebao biti takav da koje naselje prikupi najveći broj potrošača priključuje se prvo itd. Međutim, 2006. godine se pojavljuje beogradska privatna firma *Telefonija* koja je rekla kako imaju mogućnosti sve to realizirati za samo dvije godine i predstavnici mjesnih zajednica na odlučujućem sastanku u Novom Žedniku su se opredijelili za njih«, priča Horvacki.

Telefonija je na teritoriju 12 mjesnih zajednica razvukla 350 kilometara plinske mreže te su izgrađene i dvije mjernoregulacijske stanice – u Novom Žedniku i Mišićevu (nedovršena).

Horvacki kaže kako je cijeli projekt nestručno rađen, čemu svjedoči činjenica da još uvijek nije u funkciji:

»Ovo je priča od 12 milijuna eura, čiji rezultat je nula. Od izgradnje i postavljanja mreže je prošlo već puno godina, firma je u stečaju, instalacija nije aktivirana, potrošača nema... Jedna nedovršena priča.«

Vrijednost jedan euro

Nakon odlaska u stečaj *Telefonije*, svi radovi na plinifikaciji prigradskih naselja su stali. Horvacki navodi da je interes za rješavanje ovoga problema iskazala lokalna samouprava na čelu s ondašnjim gradonačelnikom **Jenőom Maglaiem** 2014. godine te mještani Novog Žednika 2017. godine. No, ni jedni ni drugi nisu uspjeli postići ništa, a naš sugovornik objašnjava zašto:

»Potencijalni investitori čim naprave analizu stanja infrastrukture, troškova i moguće dobiti odmah odustanu. Tražili su podatke i od banaka koje su tamo uložile ogromna sredstva, ali i

od mene. Moje mišljenje je da to sve vrijedi jedan euro! Loše je urađeno, nije funkcionalno. Cijevi koje su pod zemljom treba sanirati i tehnički dotjerati na nivo upotrebljivosti. Ako nešto želimo staviti u funkciju, najprije moramo staviti pod pritisak i ispitati, dionicu po dionicu, ulicu po ulicu... Onaj koji ulazi u to mora imati viziju, sagledati tehnički, ekonomski i pravno cijelu problematiku i pronaći mogućnost zarade na cijeloj priči.»

Na pitanje je li uopće moguće pronaći investitora koji će postavljenu mrežu dovesti do nivoa upotrebljivosti i vidjeti ekonomski interes, Horvacki kaže: »Teško.« No, dalje predviđa:

»Problem će čekati rješenje Grada. Jednom će lokalna samouprava, kada joj za to dođe svijest, pokušati u nekoj fazi završiti priču o energetskej opskrbi Grada. Za koliko godina će to biti, vidjet ćemo... I obilaznicu smo čekali 20 godina, pa smo ju dočekali. Jednom će i plinifikacija prigradskih naselja doći na red.«

Nije prioritet

Da ne bismo nagađali kada, upit smo uputili Tajništvu za komunalne poslove, energetiku i promet Grada. Naveli su kako mreža plina u prigradskim naseljima sada nije prioritet te da se uskoro neće ništa raditi po tom pitanju. Odgovor prenosimo u cijelosti:

»Grad Subotica je Odlukom o osnivanju JKP *Suboticaplin* povjerio obavljanje djelatnosti od općeg interesa – komunalne djelatnosti distribucije prirodnog plina i opskrbe prirodnim plinom potrošača na teritoriju Grada Subotice. Prema srednjoročnom planu razvoja JKP *Suboticaplin* u tom razdoblju se ne planira plinifikacija prigradskih naselja. Razlog su s jedne strane velika ulaganja, a s druge, prema procjenama poduzeća, smanjen broj zainteresiranih korisnika usluge. Prioritet poduzeća u ovom razdoblju je osigurati veći broj potrošača na već postojećoj plinskoj distributivnoj mreži.

JKP *Suboticaplin* će u narednom planskom razdoblju naručiti nov studij o plinifikaciji predmetnih naselja.«

Naš sugovornik na ovaj odgovor kaže kako mještani navedenih mjesnih zajednica moraju sami inzistirati na izgradnji plinske mreže i vršiti pritisak ne bi li problem osvijestili kod političara i doveli ga do Skupštine grada. Kao investitora jedino vidi Grad, a problem financija kaže kako se može riješiti jer poduzeće *Suboticaplin* svake godine posluje s dobiti, koja se prelijeva u gradsku blagajnu. Horvacki kaže i da se treba raditi postupno, naselje po naselje, a mjesta koja imaju najbolju infrastrukturnu mrežu za plin su Žednik, Novi Žednik, Čantavir i Đurđin.

Škole veliki potrošači

S obzirom na to da se u skorije vrijeme ne planira riješiti problem plinifikacija prigradskih naselja, oko 40.000 stanovnika prisiljeni su i dalje grijati se drugim, skupljim energentima.

Za objekte koji nemaju mogućnost grijati se na plin, Horvacki kaže da je najisplativija toplotna pumpa, odnosno klima uređaj.

»Grijanje pomoću klima uređaja je tri puta jeftinije od plina, ali je problem što je dobivena toplota ograničena na određeno razdoblje, tj. dok uređaj radi i to što teže zagrije prostoriju kad je jako hladno. Za kuću od 120 kvadrata potrebna su dva klima uređaja, a za veće objekte preporučuju se toplotne pumpe koje rade na principu bušenih bunara«, kaže Horvacki i dodaje da

u financijski pogodna rješenja za grijanje spadaju i termoakumulacijske peći, ali i da se kod njih mora voditi računa da se ne prijeđe iz tzv. zelene zone potrošnje električne energije.

Osim kućanstava, veliki problem skupog grijanja imaju i seoske škole. Horvacki kaže kako je među gorivima koja se danas koriste za grijanje objekata najskuplje plinsko ulje, u narodu poznatije kao lož ulje. Ono se na teritoriju Grada Subotice u pojedinim osnovnim i srednjim školama još uvijek koristi, a na temelju analize provedene 2015. godine najveći potrošači su osnovne škole u Čantaviru, Bajmaku, Tavankutu i Novom Žedniku.

Peta škola po potrošnji lož ulja sve do ove godine bila je u Đurđinu, no oni su zahvaljujući sredstvima Pokrajine i Grada predstojeću sezonu grijanja dočekali s novom peći na agro pelet. Prema riječima ravnateljice škole **Ljiljane Dulić** do sada su godišnje izdvajali dva milijuna dinara na

grijanje, a sada je predviđeno da će se troškovi smanjiti, vidjet će se koliko.

Kada su u pitanju veliki prostori u selima kao što su škole, ili pak sušare u poljoprivrednim gospodarstvima, Horvacki kaže kako je PB plin najekonomičnije rješenje – za njega nije potrebna cijela plinska mreža, nego spremnik koji se smjesti pored objekta, a u odnosu na lož ulje smanjuje troškove za 36 posto.

Osim obavezne zamjene ovog skupog energenta lož ulja nekim jeftinijim, Horvacki ističe da je za unaprjeđenje energetske efikasnosti važna i izolacija objekta i da prije svega tako treba početi štednja na grijanju.

J. D. B.

IX. Memorijal Antun Aladžić u Lemešu

Glumcu, redatelju, prijatelju u čast

HBKUD Lemeš iz Lemeša organizira od 11. listopada do 2. studenog IX. Memorijal Antun Aladžić. Memorijal će zatvoriti domaćini novom premijerom

Memorijal se održava kao sjećanje na **Antuna Aladžića**, glumca koji je u lemeškom kazališnom amaterizmu ostavio značajan trag. Za nešto više od dva desetljeća, koliko je bio aktivan, ostvario je nekoliko značajnih uloga kao što je u predstavi *Čovjek s Marsa*, zatim glavnu ulogu u *Kaćiperkama* i *Nacikinom uju*. Kao zaljubljenik u kazalište prihvatio se uloge redatelja, te je na scenu postavio tri komedije – *Žensko prelo*, *U gostima* i posljednju, koja mu je bila najveći izazov, *Stipanova princeza*.

Nažalost, dočekao je samo dva izvođenja *Stipanove princeze* kada je prerano preminuo u 49. godini. Ali zahvaljujući lemeškim glumcima *Stipanova princeza* nastavila je svoj kazališni život, jer su njegovi glumci, svjesni koliko mu kazalište znači, nastavili s gostovanjima i izvođenjem predstave. U Vojvodini i Hrvatskoj *Stipanolu princezu* odigrali su čak 23 puta. Ispunili su i Aladžićevu želju da *Stipanolu princezu* igraju u Hercegovcu na Danima hrvatskog pučkog teatra. I na još jedan način lemeški glumci odužili su se svom velikom prijatelju i kolegi. Pokrenuli su kazališni memorijal. Usprkos svim poteškoćama koje prate kazališni amaterizam istrajavaju u tome već devet godina.

Od Belog Manastira do Krasica

Ove godine Memorijal su otvorili gosti iz Sivca iz Dramskog studija *Velimir Sadnić Veljko* s komedijom *Vlast* **Branislava Nušića**, u režiji **Milivoja Mladenovića**. Kroz ovu komediju na slikovit

način opisuju se korupcija, lopovluk, sitničarenje i slavloljublje ljudi koji su na vlasti, ukazuje na njihove nedostatke i loš karakter. Drugog dana Memorijala gostovali su članovi HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Sombora s predstavom *Matora dica* koja je rađena po tekstu **Marjana Kiša**. Memorijal se nastavlja ovog vikenda.

»Sutra nam gostuje *Draft teatar* iz Tuzle s monodramom **Dragana Tešića** *S čime, s kime u EU*. U nedjelju nam dolaze naši prijatelji iz Belog Manastira, Gradsko kazalište, i oni će izvesti komad *Sljedeći* američkog autora **Terrencea McNallyja**. Prvog dana studenog ugostit ćemo KUD *Primorka* iz Krasice. Do sada su već dva puta bili naši gosti, a na ovogodišnjem Memorijalu izvest će komad *Ručni rad*. Predstava je nastala na temelju **Jean-Claude Danaudovog** teksta iz 1977. godine, a na pozornicu ju je postavila redateljica **Alisa Debelić**. Riječ je o crnoj komediji koja govori o sudbini triju žena«, kaže **Ilija Ezgeta**, glumac, redatelj i organizator ovogodišnjeg memorijala.

Tjedan u Somboru

U najavi

Vijest koja je ovih tjedana razdrmala Somborce (koje više ništa ne može iznenaditi) bila je najava gašenja somborske kafilerije. Izrekla je tu deseteljećima čekanu vijest gradonačelnica Sombora **Dušanka**

Golubović. I još dodatno obradovala Somborce da će se to desiti do kraja ove godine. Na prvu loptu nije bilo onoga tko nije glasno rekao ili barem pomislio – konačno, Sombor će biti bez smrada. A da to neće biti baš tako lako, jednostavno i brzo već koliko sutra podsjetio ih je nesnosan smrad iz iste te kafilerije. I onda su se nametnula brojna pitanja. Tko će preuzeti preradu otpada životinjskog podrijetla koji je iz cijele Vojvodine i dijela Srbije stizao u Sombor? Postoji li elaborat sanacije kada bude stavljen katanac u bravu? I konačno: što će biti s oko 40 radnika kafilerije? I na koncu: koliko je izvjesno da se to desi do kraja godine?

To sam kao novinarka i ja htjela doznati. Prvo tamo odakle je vijest i krenula. Odgovor je bio da se za sve te informacije obratim Ministarstvu poljoprivrede. I bez tog odgovora logično mi je bilo da se dio odgovora mora tražiti i kod onih koji su vlasnici kafilerije. (Ne) očekivano odgovor je bio kratak: obratite se lokalnoj vlasti u Somboru. I tako sam opet bila tamo odakle sam i krenula. Nisu bolje prošli ni radnici koji su na sjednici lokalnog Socio-ekonomskog savjeta tražili odgovore na pitanja što će biti s njihovim poduzećem i njihovim radnim mjestima. I oni su dobili isti odgovor: obratite se Ministarstvu poljoprivrede. Čudno i neočekivano. Poslije prve vijesti zid šutnje.

Tako su i dalje, barem za javnost, otvorena pitanja hoće li za mjesec i pol dana Sombor biti bez prepoznatljivog smrada? I ono što prelazi lokalne, somborske okvire gdje će, ako ne u Somboru, biti transportiran i prerađivan otpad životinjskog podrijetla?

Spominje se *Energo-zelena* u Indiji. Tvornica koju su 2006. godine podigli Belgijanci, a čiji je stopostotni vlasnik prije nekoliko mjeseci postala država. (O sudskim sporovima koje su nekadašnji vlasnici pokrenuli zbog toga što *Energo-zelena* nikada nije proradila neću ovdje govoriti. Nije tema.)

Memorijal zatvaraju domaćini komedijom rađenoj po tekstu Marjana Kiša *Neću da budem idiot*.

Amateri bez novca

Prijašnjih godina Memorijal *Antun Aladžić* bio je dvodnevni kazališni festival, ali su iz organizacijskih razloga Lemešani odlučili da ovaj kazališni susret organiziraju tijekom jednog mjeseca.

»Morali smo se prilagoditi našim gostima koji dolazak u Lemeš kombiniraju s nekim drugim gostovanjima. Dolazak iz Tuzle ili Krasice veliki je trošak i razumijemo zato ako naši gosti svoj dolazak usklađuju s još nekim gostovanjem«, kaže Ezgeta.

Po njegovim riječima održati danas kazališni amaterizam nije lako. Bez novca i glumaca tako nešto je skoro nemoguće. Nekada dobra dramska skupina u Lemešu se razila, jer su poslovi i druge obveze glumce amatere odvele na neke druge strane, pa je teško napraviti predstavu s više glumaca.

»Nije to samo naš problem. Rade se monodrame ili predstave u kojima su angažirana dva-tri glumca, sa skromnom scenografijom. Mi smo ovogodišnju premijeru i Memorijal odradili bez ijednog dobivenog dinara«, kaže Ezgeta.

A njegov pogled na budućnost kazališnog amaterizma uopće nije optimističan.

»Na općinskim ili zonskim smotrama još možemo proći, ali nam selektori uvijek skreću pozornost da bi trebali angažirati profesionalne redatelje. I onda na višim razinama natjecanja mi nemamo što tražiti, jer tamo dolaze amaterska kazališta za koja rade profesionalci. A mi takvo anagažiranje ne možemo platiti«, kaže Ezgeta.

»Naredne godine jubilarni je X. Memorijal i za tu obljetnicu pokušat ćemo novac osigurati na natjecanjima na kojima iz tehničkih razloga ove godine nismo sudjelovali«, kaže **Marija Bagi**, stara-nova predsjednica HBKUD-a *Lemeš*.

A ti tehnički razlozi tiču se promjene predsjednika koja je u Agenciji za privredne registre potrajala nekoliko mjeseci, taman toliko da prođu natjecaji putem kojih je udruga mogla osigurati sredstva za rad i manifestacije.

Z. V.

Z. V.

Ruža Veselčić-Šijaković, načelnica Općine Tovarnik

Poticajima želimo zadržati ljude na selu

»Moram naglasiti da smo mi općina koja je prije četiri godine bila prva koja je krenula s demografskom mjerom sufinanciranja i gradnje ili kupnje prve nekretnine u Tovarniku i Ilači s 20.000 kuna. Godišnje nam se javi oko pet obitelji, a nismo se ograničili da to isključivo budu mlade obitelji nego pomažemo i one koji bi se doselili u naš kraj«, kaže Ruža Veselčić-Šijaković

Tovarnik se nalazi na samo nekoliko kilometara od Šida od kojeg ga dijeli granični prijelaz. Općina pripada Vukovarsko-srijemskoj županiji, a u dva sela: Tovarniku i Ilači, danas živi tek oko 2.000 stanovnika. Nažalost, ni ovaj srijemski kraj s druge strane granice nije zaobišao val iseljavanja stanovništva, o čemu svjedoče brojke posljednjeg popisa iz 2011. godine kada je u općini živjelo 2.792 stanovnika. No ono što daje nadu i po čemu je ova općina prepoznatljiva jest da je veći dio općinskog proračuna usmjeren na demografske mjere. Brojnim poticajnim mjerama obuhvaćeni su svi uzrasti, od novorođenčadi, učenika, do studenata i mladih obitelji, a nizom drugih mjera dužnosnici ove male srijemske općine u Hrvatskoj pomažu i poljoprivrednike kako bi postigli i unaprijedili proizvodnju. Na nedavno održanoj manifestaciji **Tovarnički jesenski festival**, jedinstvenoj na području Vukovarsko-srijemske županije koja svake godine okupi više tisuća posjetitelja, razgovarali smo s načelnicom Općine Tovarnik **Ružom Veselčić-Šijaković**, koja nas je upoznala s poticajnim mjerama ove općine i njihovim nastojanjima da zadrže svoje mještane u selu.

Općina Tovarnik je pretežno poljoprivredni kraj. Osim proizvodnje žitarica, nastojite svoje mještane motivirati da se bave i drugim poljoprivrednim kulturama, poput povrća i voća. Koliko ste uspjeli u tome i jesu li mještani zadovoljni?

Mislim da smo poticajnim mjerama za poljoprivrednike dosta uspjeli uraditi na tom planu. Za poljoprivrednu proizvodnju iz općinskog proračuna izdvajamo na godišnjoj razini oko pola milijuna kuna. Od dostupnih poticaja 11 mjera su za poljoprivrednike, a šest za poduzetnike. Tu je i potpora zapošljavanju djelatnika na poljoprivrednim gospodarstvima, sufinanciranje osiguranja višegodišnjih zasada, potpora otvaranju obrta, kupovini inventara, mjere

potpore za registraciju traktora i drugih poljoprivrednih strojeva, osiguranje usjeva, te mjere za programe povećanja površina pod češnjakom, zelenim grahom, lubenicama, dinjama, krumpirom i lukom. Naši poljoprivrednici su uz pomoć tih mjera uspjeli proširiti proizvodnju, zadovoljni su i vjerujem da su našli tržište gdje će plasirati svoju robu.

S ciljem da poljoprivrednike motivirate da se bave i drugim poljoprivrednim kulturama i da široj javnosti predstave i prodaju svoje proizvode, prije 14 godina ste prvi puta organizirali manifestaciju **Tovarnički jesenski festival, koji je danas poprimio šire razmjere, kako po brojnosti izlagača tako i po broju posjetitelja. Smatrate li da ste postigli zacrtani cilj od prije 14 godina?**

Ova naša manifestacija **Tovarnički jesenski festival** je veoma važna za našu općinu. Poljoprivredni proizvođači izlažu svoje proizvode i prodaju ih. Po našoj procjeni ove godine je festival posjetilo preko 6.000 posjetitelja i to je prilika da poljoprivrednici iz naše općine sklope nova poznanstva, dogovore se za buduću proizvodnju i distribuciju svojih proizvoda. Mi ih kao općina u tome potičemo kroz 11 mjera. Plan je da se naši poljoprivrednici ne bave isključivo žitaricama nego da se okrenu povrtlarstvu, voćarstvu, vinogradarstvu. Prvobitno, kada je prvi put organizirana manifestacija, ideja je bila da naši poljoprivrednici prodaju svoje proizvode. Sada je manifestacija poprimila šire razmjere i postala je međunarodna, a i ponuda je bogatija i raznovrsnija. Druga važna stvar je što najuspješnije proizvođače nagrađujemo i tako ih potičemo da budu uspješni i u idućoj sezoni.

Imaju li poljoprivrednici mogućnost da za unaprjeđenje svoje proizvodnje koriste i sredstva fondova Europske unije?

Tjedan u Srijemu

Poticaj za ostanak

LAG *Srijem* provodi natječaj za male poljoprivrednike. Mi često na našoj web stranici objavljujemo natječaje za sredstva iz europskih fondova za male poljoprivrednike. Maksimalni iznos je 15.000 eura. Natječaj se odnose na male poljoprivrednike koji imaju do deset hektara zemlje. Do sada je na tim natječajima prošlo šest poljoprivrednika iz naše općine. Također, nekoliko poljoprivrednika koji obrađuju veće površine zemlje podigli su veće iznose kredita i dobili su nepovratna sredstva u iznosu od 50.000 eura. Važno je napraviti kvalitetan plan i program prilikom apliciranja za sredstva iz europskih fondova kako bi ishod bio pozitivan.

Nažalost, ni Općinu Tovarnik nije zaobišao val iseljavanja stanovništva. Ovaj problem nastojite riješiti demografskim mjerama po kojima ste prepoznatljivi u Vukovarsko-srijemskoj županiji. Koje su to mjere i koliko su se one do sada pokazale uspješnim?

Prema popisu iz 2011. godine u Općini Tovarnik je bilo 2.792 stanovnika. Danas u Ilači ima oko 800 mještana, a u Tovarniku oko 1.200 stanovnika. Veliki broj ljudi je odselio, ali se mi unatoč tome trudimo uz pomoć brojnih poticajnih mjera zadržati naše ljude da ostanu i opstanu na ovim prostorima. Porodiljne naknade iznose od 4 do 5.000 kuna. Novorođenu djecu u Ilači i Tovarniku, prvo i drugo dijete, darujemo s 4.000 kuna, treće s 11.000 kuna, s tim da se jednokratno isplati 5.000 i idućih šest godina za svaki rođendan po 1.000 kuna, a za četvrto i svako sljedeće dijete dar je 15.000 kuna. Proteklih pet godina naša općina je sufinancirala i udžbenike. Ove godine to čini država, a mi smo svojim školarcima platili radne bilježnice. Srednjoškolcima koji putuju u Vukovar i Vinkovce u školu sufinanciramo prijevoz, a svi studenti iz Tovarnika i Ilače imaju stipendiju 650 kuna tijekom deset mjeseci, bez obzira na uspjeh, dok izvanredni studenti ostvaruju pravo na 1.000 kuna po semestru. Također, potičemo doktorske studije sa sufinanciranjem od 50 posto iznosa školarine. Sve su to mjere koje provodimo kako bi naša općina imala više obrazovanih i školovanih ljudi i kako bi se oni po završetku studija vratili u svoje mjesto. Moram naglasiti da smo mi općina koja je prije četiri godine bila prva koja je krenula s demografskom mjerom sufinanciranja i gradnje ili kupnje prve nekretnine u Tovarniku i Ilači s 20.000 kuna. Godišnje nam se javi oko pet obitelji, a nismo se ograničili da to isključivo budu mlade obitelji nego pomažemo i one koji bi se doselili u naš kraj. Razmišljamo i o daljnjim poticajnim mjerama, kako bismo što više ljudi zadržali u našim selima.

Kolika je prednost u tome što ste pogranično mjesto?

Prednost bi bila veća kada bismo imali bolju suradnju s pograničnim mjestima u susjedstvu. Mi često idemo u Šid. Tamo smo ostvarili uspješnu kulturnu suradnju s HKD-om *Šid*, ali smatramo da bismo trebali proširiti prekograničnu suradnju i u drugim područjima društvenog života. Jedan od prekograničnih projekata realizirali smo 2014. godine s Općinom Bačka Topola. Projekt se odnosio na led rasvjetu. Mogućnosti i sredstava uvijek ima, samo se svi zajedno trebamo više angažirati i djelovati. Vjerujem da će se to u budućnosti i desiti.

Kako ocjenjujete kulturnu suradnju s kulturnim udrugama iz Srbije?

Kao što sam već rekla uspješno surađujemo s HKD-om *Šid*. Nedavno sam bila na otvaranju likovne kolonije u njihovoj organizaciji, ali i na ostalim manifestacijama. I oni su često gosti kod nas. Sudjelovali su u emisiji *Lijepom našom* koja je 2017. godine snimana u Tovarniku, ali i na drugim manifestacijama u našoj općini. Financijski smo ih pomagali prilikom izgradnje bine u župnom dvorištu i bili im potpora u njihovom radu. Nama je ovdje teško, ali vjerujem da je njima još teže. Uvijek se mogu naći sredstva da se pomogne udrugama koje se trude da njeguju i sačuvaju svoju tradiciju i kulturu. Trudit ćemo se pomagati i ubuduće, a nadamo se uspostavljanju suradnje i s drugim kulturnim udrugama u Srbiji.

Suzana Darabašić

Dva važna događaja obilježila su protekli tjedan u Srijemu.

Prvi se odnosi na svečanost u Sremskoj Rači kojim je službeno počela izgradnja autoceste Beograd – Sarajevo, prve autoceste koja će direktno povezati

Srbiju i BiH. Svečanosti su prisustvovali

predsjednik Turske **Recep Tayyip Erdoğan**, predsjednik Srbije **Aleksandar Vučić** te članovi Predsjedništva BiH. Vrijednost potpisanog ugovora iznosi 250 milijuna eura, a predviđena dužina dionice autoceste Bijeljina – Sremska Rača – Kuzmin je 18 kilometara. Navedena dionica bit će dio buduće autoceste prema Bijeljini. Istoga tjedna premijerka Srbije **Ana Brnabić** prisustvovala je otvaranju novog proizvodnog pogona kompanije *Modine* u Srijemskoj Mitrovici. Riječ je o američkoj kompaniji koja proizvodi rashladnu i ventilacijsku opremu u kojoj će biti zaposleno 45 ljudi. Prilikom otvaranja proizvodnog pogona premijerka je istaknula da je iznimno važno što su u novoj tvornici zaposlenje dobili mladi ljudi i najavila da su u planu porezne olakšice za zapošljavanje mladih koje će biti u primjeni od iduće godine. To bi, prema njenim riječima, značilo da će od 1. siječnja sve kompanije koje budu zapošljavale nove, mlade ljude i osobe koje nisu bile u radnom odnosu u 2019. godini biti oslobođene 70 posto plaćanja poreza na zarade i doprinose za PIO za te osobe u prvoj godini, u drugoj 65, a u trećoj godini 60 posto. Ova mjera će se odnositi na zapošljavanje prethodno nezaposlenih osoba, bez obzira jesu li bile prijavljene kod Nacionalne službe za zapošljavanje, studenata i poduzetnika paušalaca. Novim mjerama, kako je kazala, žele se motivirati kompanije da zapošljavaju mlade, a mlade motivirati da ostanu u Srbiji. Činjenica je da iz Srijema svakodnevno ljudi odlaze, a da je tako i u ostalim mjestima u Srbiji ukazuju poražavajući podatci koji kažu da Srbiju svakoga dana napusti 104 stanovnika, najviše mladih. Većina odlazi zbog većih plaća, ali i zbog boljeg standarda i perspektive. Hoće li najavljene mjere biti dovoljan poticaj, posebice mladim ljudima, da ostanu u svojim mjestima, ostaje da se vidi.

S. D.

Grad satkan od povijesti

P osrećilo mi se početkom listopada da me *Nazorovi* dramci pozovu na njihovo gostovanje u Sinju. Ne zato što sam naprasno odlučila okušati svoj talent na »daskama koje život znače« već zato što je ova glumačka skupina procijenila da je najsigurniji način da se izvijesti o njihovom gostovanju taj da se povede novinar sa sobom. O sinjskom kazališnom susretu već smo izvijestili, ali smo ostali »dužni« onaj drugi dio priče, a to je priča o Sinju. Pa krenimo redom.

Arambaše na pladnju

Mene osobno dojmilo se nekoliko stvari koje »sračunato« domaćini ističu u prvi plan. To su Sinjska Gospa, Muzej Sinjske alke, Franjevački muzej i sinjske arambaše. Od čega krenuti u ovom tekstu? Trebalo bi od muzeja, a ne hrane, ali ja ću napraviti iznimku, iz prostog razloga jer je moj prvi dodir sa Sinjom bio upravo hrana. Sinjske arambaše. S time su nas dočekali naši domaćini u Sinjskom pučkom kazalištu i odmah objasnili da će nas počastiti nečim što je njihova vrhunska kulinarska delicija. A sinjske arambaše nešto su nalik našoj sarmi. To nam je odmah rečeno, kako ne bismo previše lupali glavu što će nas to iznenaditi na stolu. A iznenađenje je ipak bilo, i to ugodno, jer su sinjske arambaše baš po mjeri i okusu nas naviklih na bačku kuhinju. I nisu tu domaćini sebični da ljubomorno čuvaju svoj recept već

spretno objašnjavaju kako se priprema to ukusno jelo. Ispričano izgleda jednostavno. Juneće meso uvijeno u listove kiselog kupusa, ali bez riže i kuhano s rezanim kupusom, suhom junećinom, suhom kobasicom i jednom povećom junećom koskom. Kao i kod sarme: što se duže podgrijava, to je ukusnije. Da su arambaše stvarno jelo bez koga se u Sinju ne može uvjerili smo se i narednog dana kada su nam za ručak i večeru poslužili ponovno arambaše. I svaki put, bez obzira na druga jela, u našim tanjurima ponovno su bile arambaše. A čini se da se arambaše ne kuhaju samo za goste već i ovako svaki dan, jer je sinjska tržnica već u prvoj polovici listopada bila puna bačvi s kiselim kupusom. A ako ste mislili da se sve završilo s arambašama, u krivu ste. Odabrali su domaćini spremati nam još jednu sinjsku deliciju – sinjske uštipke. Neću vam sada pisati ovaj recept, jer i tako vam ne bi uspio, jer i sinjske kućanice godinama usavršavaju pripremu sve dok ne dobiju baš ono što je stoljećima bilo na trpezama sinjskih kuća – dugo, tanko pečeno tijesto, koje nije mlohavo i koje nije upilo masnoću u kojoj se pržilo. Kažu, tajna je u dugom miješanju, brašnu koje ne smije biti bijelo i rakiji lozovači koja se dodaje u tijesto.

I neću više o jelu, jer ćete još pomisliti da se ovaj posjet Sinju sveo na šetnju od restorana do restorana bez želje da se u tom ljupkom gradiću nešto i vidi.

Franjevački muzej

Tragovi viteške prošlosti

A ako se nešto treba vidjeti u Sinju to je Muzej Sinjske alke. Ne zbog toga što je po Sinjskoj alki Sinj i najprepoznatljiviji već zbog toga što je riječ o muzejskoj postavci koja je daleko ispred onoga što jest većina ostalih muzeja. U muzejskoj postavci su originalna oružja s mjesta Sinjske bitke, oprema, odore, te posebna atrakcija: prikaz alkarske povorke u prirodnoj veličini. Ukoliko želite vidjeti ili pročitati više od onoga što je prikazano, lako to možete i učiniti jednostavnim izvlačenjem svojevršnih fioka u kojima su tekstovi, fotografije, karte... Ima tu raznih zanimljivosti, jer toliko toga stalo je u povijest Sinjske alke koja je duža od tri stoljeća. Tako radoznali posjetitelj može doznati da je jedan od najupečatljivijih sinjskih arambaša bio **Ante Delić Firal**. Priča kaže da je na dan Sinjske alke, a bilo je to početkom XX. stoljeća, u loncu kuhao kapulu (luk) i u tom loncu držao bi glavu kako bi mu oči bile zakrvarljene radi oštrijeg pogleda. I ako niste znali, sudionici Sinjske alke mogu biti samo iz Cetinske krajine. Ipak, ima tu i iznimki pa najtrofejniji sinjski alkar nije bio Sinjanin već rodom s Brača. Bio je to **Nikola Cerinić**, koji je privilegij su-

djelovanja na Sinjskoj alci zaslužio zbog života u Sinju duljeg od 20 godina. Alku je osvojio 12 puta i do sada mu nitko nije ni za petama. Pretpostavljam da sve drugo o Sinjskoj alki znate i sami, a ja ću dodati još samo jedan detalj – od 2010. godine upisana je u UNESCO-v popis nematerijalne kulturne baštine. Ali povijest Sinja mnogo je starija od 1715. godine i Sinjske bitke u kojoj je malobroja sinjska vojska, vjeruje se uz pomoć čudotvorne Sinjske Gospe, potukla nekoliko puta brojnije turske ratnike.

Svjedoči o tome muzej u Franjevačkom samostanu koji ima jednu od najstarijih i najvrjednijih arheoloških zbirki u Hrvatskoj. Sve to ne zbog sustavnih arheoloških istraživanja već zahvaljujući fratriba koji su u Cetinskoj krajini sakupljali materijalne tragove prošlosti. Glava Heraklova kipa, kip Dijane, glava božice s dijamantom, ulomak kipa rimskog cara... samo su dio ove jedinstvene postavke.

Ako sve ovo poželite vidjeti (i probati) upozorenje je da od Sombora do Sinja treba voziti oko 12 sati. Sretna okolnost je što su ceste dobre i što su gužve na granicama podnošljive. Pa ako imate volje, krenite u vašu sinjsku avanturu.

Z. V.

Kip Božice Dijane

Muzej Sinjske alke

Gostovanje predstava HKC-a *Bunjevačko kolo*

BOŠNJACI/ORAJE – Dramski odjel HKC-a *Bunjevačko kolo* iz Subotice sudjelovao je s dvije svoje predstave na 37. smotri kazališnih amatera Slavonije i Baranje u Bošnjacima kraj Županje (RH). Prve večeri, u petak, 11. listopada, izveli su komediju *Ča Grgina huncutarija*. Predstava je primljena s velikim oduševljenjem publike. Nagradu za najboljeg glumca u predstavi dobio je **Lazo Jaramazović**.

Iduće večeri, u subotu, izvedena je *Skupština na čoši* koja je također ispraćena ovacijama publike. Nagradu za najbolju glumicu te večeri dobila je **Julijana Lajić**.

U nedjelju, 13. listopada, *Bunjevačko kolo* je s predstavom *Skupština na čoši* gostovalo i u Orašju (BiH) u okviru humanitarne večeri. U prodajnu izložbu slika u okviru iste humanitarne akcije uključio se i likovni odjel HKC-a darujući dvije slike iz svoga fundusa.

Pjesnička večer Ljiljane Crnić u Tivtu

TIVAT – Književnica **Ljiljana Crnić** iz Beograda koja stvara na hrvatskom jeziku, koristeći stare splitske i kaštelanske izraze, gostovala je prošloga tjedna u Tivtu, objavio je Radio Tivat. Organizator književne večeri bila je mjesna udruga *Đurđevo brdo*, a projekt je sufinancirao Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske.

Karlovčani u programu Europa za građane

LUDBREG – Programom od 11. do 13. listopada u Ludbregu započela je realizacija projekta *Manjine – dodana vrijednost EU – MinAVEU* koji je financiran u okviru programa EU *Europa za građane*. U programu su sudjelovali partneri iz Slovenije, Mađarske, Hrvatske, Srbije i Crne Gore. Ciljevi ovoga projekta su: povezati manjine s većinskim stanovništvom, promicati interkulturalni dijalog, podići svijest o bogatstvu kulturnog i jezičnog okruženja u Europi, promovirati raznolikost, toleranciju i poštovanje zajedničkih vrijednosti i prevladati stereotipe o manjinama. Partneri na projektu, među kojima je i udruga *Dunav 1245* iz Srijemskih Karlovaca, potpisali su memorandum, a potom je održan kulturno-umjetnički program *Manjine u Centru svijeta*. U njemu su, kao predstavnici Srbije, sudjelovali članovi zbora župe Presvetog Trojstva iz Srijemskih Karlovaca pod ravnanjem **Vlaste Malešević**.

M. T.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini

SUBOTICA – Treći nastavak ovogodišnjeg *Ciklusa hrvatskog filma u Vojvodini* bit će održan u nedjelju, 20. listopada, u Art kinu *Lifka*, s početkom u 19 sati. Program će biti posvećen filmovima o umjetnosti. Bit će prikazana tri ostvarenja: kratki igrani film *An-*

tikvarijat **Silvia Mirošničenka** (autor će biti gost večeri i publika će razgovarati s njim nakon projekcije), te dokumentarni filmovi *Az, Branko pridivkom Fučić* **Bernardina Modrića** i *Dragi Vincent* **Bogdana Žižića**.

Ciklus hrvatskog filma u Vojvodini održava se u organizaciji udruge *Artizana* iz Zagreba u partnerstvu sa ZKVH-om, a uz potporu HAVC-a, Društva hrvatskih redatelja i Ministarstva vanjskih poslova RH. Ulaz na projekcije je besplatan.

NIU Hrvatska riječ i ZKVH na Sajmu knjiga

BEOGRAD – NIU *Hrvatska riječ* i ZKVH će i ove godine predstaviti svoja najnovija izdanja na međunarodnom Sajmu knjiga u Beogradu. Predstavljanje dviju nakladnika bit će održano u ponedjeljak, 21. listopada, u 13 sati, u dvorani *Vasko Popa*, Hala 1 A.

Od 13 sati ZKVH će predstaviti knjigu *Sonetist Antun Gustav Matoš* autorice dr. sc. **Vlaste Markasović** u sunakladi Zavoda i Društva hrvatskih književnika, Ogranak slavonsko-baranjsko-srijemski. O knjizi će govoriti autorica i predstavnici nakladnika.

Od 13.30 sati bit će predstavljen posljednji broj časopisa *Nova riječ* čiji su sunakladnici ZKVH i NIU *Hrvatska riječ*. Poseban naglasak bit će na tematu posvećenom mladim hrvatskih pjesnicima iz Vojvodine, uz sudjelovanje pojedinih pjesnika.

Nastup NIU *Hrvatska riječ* i ZKVH na Sajmu knjiga u Beogradu održava se u organizaciji Pokrajinskog tajništva za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice.

64. međunarodni beogradski sajam knjiga održava se od 20. do 27. listopada.

Nakladnici iz Hrvatske na Beogradskom sajmu knjiga

BEOGRAD – Nakladnici iz Hrvatske odlučili su ove godine podići razinu predstavljanja na Međunarodnom beogradskom sajmu knjiga (koji se održava od 20. do 27. listopada) pa će ljubitelji knjige moći birati recentna izdanja čak 23 nakladnika iz te države. Štand Zajednice nakladnika i knjižara Hrvatske bit će u Hali 4. Na zajedničkom štandu nastupa 16 nakladnika: *Fokus*, *Fraktura*, *Ibis grafika*, *Jesenski i Turk*, *Kašmir promet*, *Media Bar*, *Mozaik knjiga*, *Naklada Ljevak*, *Naklada OceanMore*, *Planetopija*, *Profil knjiga*, *Sandorf*, *Spiritoso*, *Srednja Europa*, *V.B.Z i Znanje*. Na hrvatskom štandu bit će zastupljeni i izdavači: *Daf*, *KruZak*, *Meandar Media*, *Medicinska naklada*, *Sajema* i *Shura publikacije*.

Na zajedničkom štandu bit će posebno promovirano osam vrhunskih hrvatskih knjiga: *Knjiga o jugu* **Jurice Pavičića**, *Ezan Ivane Šojat*, *Pohvala tijelu* **Pavla Pavličića**, *Zao zrak* **Igora Rudana**, *Pjevač u noći* **Olje Savičević**, *Bijelo na crno* **Hrvoja Klasnića**, *Kukci i druge jezive priče* **Maše Kolanović** te *Otac od bronce* **Gorana Tribusona**.

U službenom programu Sajma knjiga svoja će djela promovirati književnici Ivana Šojat i Jurica Pavičić te pjevačica **Danijela Martinović**.

**U Subotici predstavljen najnoviji,
XIV. svezak *Leksikona podunavskih
Hrvata – Bunjevaca i Šokaca***

Čuvar činjenica

Hrvatsko akademsko društvo (HAD) organiziralo je predstavljanje najnovijeg, XIV. sveska *Leksikona podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca* koje je održano u četvrtak, 10. listopada, u čitaonici Gradske knjižnice u Subotici. Pred brojnom publikom svezak su predstavili prof. dr. sc. **Josip Vrbošić**, redoviti profesor Pravnog fakulteta iz Osijeka u mirovini, **Dražen Skenderović**, župni vikar Župe sv. Roka u Subotici i dr. sc. **Slaven Bačić**, glavni urednik *Leksikona*.

Istodobno je to bilo proslavljanje maloga jubileja, s obzirom na to da se ove godine navršava petnaest godina od izlaska prvoga sveska, a izlaskom XIV. sveska obrađena je prva polovica abecede.

Nositelj projekta *Leksikona* je HAD na čelu s **Matom Groznicom**, koji se na početku predstavljanja obratio publici. Najnoviji svezak obrađuje natuknice koje počinju na slovo *K* (od *Ku* do *Kv*), a okupio je preko 40 suradnika.

Kultura kao komunikacija

Profesor Vrbošić podsjetio je kako se u ovome svesku nalaze tekstovi o važnoj temi, a to je kultura. Tu su natuknice o kulturi općenito, ali i o kulturnim ustanovama i udrugama podunavskih Hrvata.

Glede pojma kulture, *Leksikon* ima i razgovornu, komunikacijsku odrednicu.

»Kada nam dolaze stranci, oni ne žele vidjeti pustoš. Žele vidjeti ljude i knjige, knjižnice i muzeje. Žele vidjeti stvarni život sada, ali i život kakav je bio u prošlosti. *Leksikon* u tome puno može pomoći«, navodi Vrbošić koji je nadalje govorio o imenima iz najnovijeg sveska koja su mu se učinila zanimljivim, zagonetnim, pa čak i paradigmatičnim (osobe koje daju uzor drugima, prim. a.).

Značaj za lokalnu crkvu

Iako se to ne zamijeti odmah, *Leksikon* ima važnost i za mjesnu Katoličku crkvu, ocijenio je u svojem izlaganju vlč. Dražen Skenderović.

»Do sada je obrađen veliki broj katoličkih uglednika, biskupa, svećenika, redovnika i redovnica, kao i zauzetih katoličkih laika. Tu je i jedan broj natuknica koje imaju dodatnu vrijednost – poput one o bačkoj apostolskoj administraturi, ili pak onih o grobljima, kalvarijama i kapelama. Svaka od ovih natuknica može, uz to što donosi podatke o pojedincima, biti polaznom točkom

Foto: Ivan Ivković Mandekić

Slaven Bačić, Josip Vrbošić, Dražen Skenderović i Mato Groznica

za istraživanje o pojedinim osobama ili mjestima. Za mene osobno je natuknica o kapelama bila poticajem da započnem stvarati registar kapela u Biskupiji. Nije to lak posao, ali već imamo broj od 152 kapele«, kazao je vlč. Skenderović.

I ovaj svezak *Leksikona* sadrži veliki broj crkvenih uglednika. Vlč. Skenderović je, kaže, radio na natuknici o svećeniku **Anti Kopunoviću** o kojemu je trebalo usuglasiti različite izvore o njegovu djelovanju u Argentini nakon Drugog svjetskog rata.

Također su zanimljive i natuknice o sportskim djelatnicima, smatra vlč. Skenderović.

»Spomenuo bih **Andriju Kujundžića Čiču** koji je sudjelovao na Olimpijadi u Parizu. Na ovoj sam natuknici osobno radio. Tu su i **Lajčo Kujundžić** i **Lazo Bogešić**. *Leksikon* nam tako pruža podatke o nogometašima koji su proslavili Suboticu, a o kojima u monografijama subotičkih nogometnih klubova nema puno podataka niti su oni točni«, kazao je on.

Veliki posao se nastavlja

Nije u početku bilo planirano da XIV. svezak bude poseban već je trebao biti uključen u prijašnji XIII. svezak, rekao je urednik *Leksikona* dr. sc. **Slaven Bačić**.

»Kada smo počeli raditi na njemu, vidjeli smo da će to biti previše materijala. I tako smo objavili posebno XIII. svezak, a ovaj nešto tanji je objavljen posebno«, kazao je on.

Jedna od osobitosti ovoga sveska jest veliki broj članova jedne obitelji – Kujundžić, gotovo njih četrdeset.

»U ovom se svesku pojavljuju i novi suradnici, poput **Vladimira Nimčevića**. Vlč. Dražen Skenderović je već ranije počeo pisati sportske biografije, te je i za petnaesto izdanje pripremio priloge. I **Grgo Kujundžić** je dao značajan prinos, vezan prije svega uz članove obitelji Kujundžić«, kazao je Bačić.

U do sada XIV. svezaka *Leksikona* ima ukupno 1.766 članaka. Najnovije izdanje broji 100 stranica, a ukupno u svim izdanjima ima 1.545 stranica.

»Ova je promocija u isto vrijeme i poticaj da ustrajemo i radimo dalje. Započeli smo rad na XV. svesku koji će obuhvatiti slova *L*, *LJ* i početak slova *M*, jer je ono opsežno. Nadamo se da ćemo taj posao završiti u prvoj polovici sljedeće godine. Taj XV. svezak izaći će prije svega zahvaljujući pomoći Središnjeg državnog ureda za Hrvate izvan Republike Hrvatske«, kazao je Bačić, koji se ovom prigodom zahvalio svima koji su pomogli u dosadašnjoj realizaciji *Leksikona*.

S. Jurić

»Godina hrvatskih velikana u Vojvodini«: 125 godina od rođenja Ilije Džinića (1894. – 1981.)

Veliki doprinos kulturi sjećanja

Na kulturnom i društvenom polju Džinić je ostvario vidne i može se reći zavidne rezultate: pokrenuo je Bunjevačku čitaonicu u Čonoplji, bio je suradnik brojnih hrvatskih listova, a okušao se i u pisanju studija

U srijedu, 23. listopada, navršava se 125 godina od rođenja jednog od najvećih pridonositelja kulturi sjećanja Hrvata u Vojvodini, **Ilije Džinića**, kulturno-prosvjetnog radnika iz Sombora.

Rođen je u Čonoplji 23. listopada 1894. od siromašnih roditelja **Grge**, po zanimanju kolara, i majke **Marije** rođ. **Palić**. Svoje uspomene iz djetinjstva je literarno obradio u zbirci pripovjedača *U kolarnici*, koje su objavljivane u nastavcima u kalendaru *Subotička Danica* od 1936. godine. Osnovnu školu je završio u svom rodnom mjestu s odličnim uspjehom. Zahvaljujući stipendiji, koju mu je za odličan uspjeh i uzorno ponašanje dodijelio kalalački nadbiskup, rodom Somborac i bivši čonopljski kapelan **Gyula Vározy** (1846. – 1910.), upisao je Nadbiskupsku klasičnu Isusovačku gimnaziju u Kaloči rujna 1906., koju je završio lipnja 1914. kao najbolji đak svoje klase. Po završetku gimnazije upisao je Bogosloviju, također u Kaloči.

Briga za druge i bolest

Milosrdan kao milosrdni Samaritanac, po izbijanju Prvog svjetskog rata Džinić je tražio i dobio dozvolu od školskih vlasti za posjećivanje ranjenih vojnika, Hrvata i Srba, smještenih u vojnoj bolnici u Kaloči. Pomagao im je ne samo u dopisivanju s njihovim obiteljima (iz Iriga, Privlake, Siska, Vukovara, Osijeka itd.) nego i u pisanju molbi za ratnu potporu njihovih obitelji. Zbog kronične upale bubrega, koju je dobio poslije preboljele jače gripe, u drugoj godini je napustio studij bogoslovije (u jesen 1915.). Pokušao je privatno studirati pravo u Budimpešti, ali ga je i u tome omela bolest. Zdravlje je povratio pridržavajući se strogo propisane dijetete.

Učiteljska karijera

Poslije Prvog svjetskog rata primljen je kao privremeni bunjevački učitelj pri rimokatoličkoj vjeroispovjednoj školi u Čonoplji (31. ožujka 1919.), a po polaganju razlikovnog ispita i stjecanju učiteljske diplome u Srpskoj učiteljskoj školi (lipnja 1919.) za stalnog bunjevačkog učitelja (31. kolovoza 1919.). Po podržavanju ove škole 1920. postao je njezin upravitelj. Na tom položaju ostao je uz kraće prekide sve do travnja 1942., kada je prinudno umirovljen. Listopada 1919. oženio se s **Petronom Zahorai**, koja mu je rodila dvoje djece: sina **Ilu** i kći **Emicu**.

100. GODINA VELIKANA

Ratni i poratni izazovi

Po ulasku mađarske vojske u Bačku, kao istaknuti hrvatski intelektualac doživio je torturu. Godinu dana je bio bez službe i mirovine. U ljeto 1942. zbog školovanja svoje djece preselio se u Sombor. Ondje je izabran za blagajnika-službenika Rimokatoličke crkvene općine (RKCO). Poslijeratna agrarna reforma oduzela mu je 12 katastarskih jutara zemlje. Umrovljen je 1. ožujka 1965. nakon 22 godine i 8 mjeseci neprekidne službe u RKCO. Ostatak života proveo je uz skromnu mirovinu, koja je iznosila 36.000 starih dinara.

Po osnivanju HKUD-a *Bunjevačko kolo* u Subotici početkom 1970. godine Džinić se povezao s tim Društvom. Nažalost, ova veza nije dugo trajala, jer su je nasilno prekinule komunističke vlasti. Među pismima koje je agent Državne bezbednosti **Matija Kolar** preuzeo iz arhive HKUD-a *Bunjevačko kolo* su jedno pismo Ilije Džinića i jedno pismo upućeno njemu.

Nakon teške bolesti, umro je 19. lipnja 1981. u 87. godini starosti.

Bogata ostavština

Na kulturnom i društvenom polju Džinić je ostvario vidne i može se reći zavidne rezultate. Pokrenuo je prosinca 1920. u Čonoplji Bunjevačku čitaonicu, koja je činila stožer društvenog života ovog mjesta. Nakon toga, povezao se s Hrvatskim književnim društvom Sv. Jeronima u Zagrebu.

Bio je suradnik brojnih hrvatskih listova. Pisao je za *Somborske novine*, *Hrvatski književni list*, kalendar *Subotička Danica*, kalendar Društva sv. Ćirila i Metoda *Katolički godišnjak* itd. Skupština općine Sombor dodijelila mu je 1968. Listopadsku nagradu »za izuzetne zasluge na području dugogodišnjeg prikupljanja građe i obrade pojedinih problema naše zavičajne istorije«.

Studije i rukopisi

Okušao se i na polju znanosti. Iz bogatog i još nedovoljno prepoznatog i proučenog opusa vrijedi izdvojiti sljedeće studije: »Prilog poznavanju pravosuđa na selu u Bačkoj u devetnaestom stoljeću« (Zbornik za društvene nauke Matice srpske sv. 40, 1965.), »Borba kmetova i plemića oko opštinskog pašnjaka u Čonoplji od 1820. do 1848.« (Zbornik Matice srpske za društvene nauke sv. 47, 1967.), »Sombor-Zombor: ime, naziv u svjetlu znanstvenog istraživanja« (1976.), »Čonoplja: kratak opis njenog postanka i migraciono kretanje njenog stanovništva u prošlosti« (1980.).

U rukopisu su ostale njegove studije: »Historija domus Rimokatoličke crkve i župe u Čonoplji« (Sombor, 1962., 14 str.), »Kratak opis Karmelićanske crkve u Somboru i kratak historijat njene izgradnje« (Sombor, 1966., 40 str.) i »Bunjevačko-šokački Hrvati u Bačkoj« (1970.).

Posljednja u nizu studija je vrijedna za proučavanje podrijetla i identiteta bunjevačko-šokačkih Hrvata. Osim ostalih podataka, ona donosi i popis poznatijih prezimena šokačkih Hrvata iz Berega, Monoštora, Sonte, Bača, Vajske, Plavne, Bođana i Bukina.

Na koncu, ali ne i najmanje važno, Džinić je ostavio u rukopisu zbirku bečaraca i narodnih pjesama iz Sombora i okoline. Narodna knjižnica u Beogradu čuva njegove primjerke međuratnih hrvatskih listova iz Vojvodine: *Neven*, *Narod*, *Narodna rič* i dr.

Prijateljski i suradnički odnosi

Možda najveće i najtrajnije od svih njegovih životnih postignuća su prijateljski odnosi koje je uspostavio s učenicima i suradnicima. Od njegovih učenika valja izdvojiti **Danu Probojčevića** i **Đuru Lončara**. Od njegovih suradnika valja izdvojiti hrvatskog književnog kritičara **Juraja Lončarevića**, po kojem je objavljivao svoje rukopise u hrvatskim književnim listovima. Tako je primjerice objavljen Džinićev sastavak »Kulturni doprinosi Hrvata u Somboru pod Ugarskom do prvog svjetskog rata« u *Hrvatskom književnom listu* (br. 7, 1968.).

Rado je pomagao naporima drugih, u što su se mogle uvjeriti znanstvene suradnice Poljske akademije znanosti iz Varšave **Wanda Pomianowska** (1919. – 2003.) i dr. **Barbara Falińska** (1931. –), koje su došle 1965. u Sombor radi istraživanja hrvatsko-srpskog jezika, a Džinić im se kao poliglot stavio na raspolaganje. Suradnja je nastavljena pismeno 1967. godine. Rezultat ove suradnje je studija Pomianowske »Razlikovanje južnoslavenskih govora u svjetlu morfoloških činjenica« (polj. »Zróżnicowanie gwar południowsławiańskich w świetle faktów słowotwórczych«) (1970.), koja između ostalog donosi podatke i o jezičnim i inim karakteristikama bunjevačko-šokačkih Hrvata.

U razgovoru s Pomianowskom, Džinić je ukratko istaknuo ne samo povijesni značaj Bunjevaca i Šokaca nego i njihovo hrvatstvo: »Mi bački Bunjevci-Hrvati-Jugosloveni, kojih ima u Subotici, Somboru, Čonoplji itd. pa i Šokci govorimo štokavskom ikavicom, kao i oni u Bosni, Hercegovini i Dalmaciji, tj. u našem starom zavičaju. Bunjevci su došli do svojih sadašnjih staništa u nekoliko etapa od 1622. do 1686. godine. Oni potiču iz Hercegovine, možda iz područja rijeke Bune (...), Dalmacije, Like i Bosne. Bunjevaca u Bačkoj ima oko 150–200 tisuća, u Dalmaciji žive u okolini Biograda. Najveće koncentracije su: Subotica, Bajmak, Lemeš, Sombor i Čonoplja. U Somboru živi 10–12 tisuća Bunjevaca«.

Vladimir Nimčević

Bogat petodnevni program

XVIII. dani hrvatske knjige i riječi – dani Balinta Vujkova bit će održani od 23. do 26. listopada u Subotici. Kako organizatori najavljuju, kompleksan i bogat program manifestacije nudi široku lepezu programa koji ima za cilj približiti knjigu i materinski hrvatski jezik svim dobnim skupinama.

»Treba istaknuti znanstveno-stručni skup koji se bavi velikanim riječi, napose onima koji su neumorno skupljali narodnu književnu baštinu, okrugli stol na temu *Književnosti u prijevodu* – kao mostovi suradnje u kojem sudjeluju vojvođanski zavodi za kulturu manjinskih zajednica, ali i Stručni skup odgojitelja, učitelja razredne nastave, učitelja i nastavnika predmetne nastave na hrvatskom jeziku u Vojvodini pod nazivom *Škola kao učeća zajednica* u kojem sudjeluje i Agencija za odgoj i obrazovanje Hrvatske. Organizatorima je iznimna čast uključivanje u program Učiteljskog fakulteta iz Zagreba, koji ove godine slavi stotu obljetnicu postojanja, kako profesora i dekana **Siniše Opića** tako i Akademskog zbora, a oni će sudjelovati u znanstveno-stručnom skupu, u multimedijalnoj večeri i Stručnom skupu za osnaživanje nastavnčkog kadra«, kaže predsjednica Organizacijskog odbora **Dana Katarina Čeliković**.

I ove godine će biti predstavljene dvije nove knjige, *Bajke 3* u ediciji *Izabrana djela Balinta Vujkova* i zbornik radova s prošlogodišnjeg međunarodnog savjetovanja knjižničara. Nastavlja se praćenje knjiške produkcije, pripremaju se izložbe. Program manifestacije, koji se odvija tijekom pet dana organizira Hrvatska čitaonica, a suorganizatori su Gradska knjižnica Subotica, Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata i Hrvatsko nacionalno vijeće. Partner u pripremi znanstveno-stručnoga skupa je Znanstveni zavod Hrvata u Mađarskoj.

Program:

srijeda, 23. X. u 19 sati

Gradska knjižnica Subotica

KNJIŽEVNI SALON

Predstavljanje četveroknjižja Izabrana djela I. – IV. Miroslava Slavka Mađera

četvrtak, 24. X. u 13 sati

HKC Bunjevačko kolo

NARODNA KNJIŽEVNOST U ŠKOLI

U spomen na Balinta Vujkova – Didu

Program:

dramatizacije narodnih pripovjedaka:

vrtić *Petar Pan* Tavankut i OŠ *Matko Vuković* Subotica

Predstavljanje knjige *Bajke 3* Balinta Vujkova

četvrtak, 24. X. u 18 sati

Gimnazija *Svetozar Marković* u Subotici

Radionica za srednjoškolce: Razlikovni rječnik srpskoga i hrvatskoga jezika

petak, 25. X. u 9 sati

Čitaonica Gradske knjižnice

MEĐUNARODNI ZNANSTVENO-STRUČNI SKUP

Polaganje vijenca na bistu Balinta Vujkova u 14 sati

(Park iza Gradske kuće, Trg slobode 1)

petak, 25. X. u 19 sati

Multimedijalna večer, Velika vijećnica Gradske kuće Subotica

subota, 26. X. Čitaonica Gradske knjižnice

u 9 sati nastavak skupa

u 11 sati OKRUGLI STOL – *Književnosti u prijevodu – kao mostovi suradnje*

subota, 26. X. – **nedjelja** 27. X.

OŠ *Matko Vuković* Subotica

Stručni skup odgojitelja, učitelja razredne nastave, učitelja i nastavnika predmetne nastave na hrvatskom jeziku u Vojvodini – *Škola kao učeća zajednica*

Jezično-stručno usavršavanje

Interkulturalnost u obrazovanju

Peta po redu međunarodna znanstvena konferencija *Interkulturalnost u obrazovanju* održana je protekloga vikenda u Novom Sadu, u organizaciji Pedagoškog zavoda Vojvodine. Radni jezici bili su slavenski ili jezici koji se izučavaju na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu, a kako su plenarna izlaganja bila na hrvatskom jeziku, ovogodišnja je konferencija imala svojevrstan hrvatski predznak. Konferencija je također okupila osmero izlagača iz Hrvatske, uz izlagače iz Srbije i Slovenije.

Veća vidljivost

Uvodno predavanje o jezičnosti i kulturalnosti održao je lektor hrvatskog jezika na Filozofskom fakultetu u Novom Sadu prof. dr. sc. **Tomislav Čužić** koji u izjavi za *Hrvatsku riječ* izražava

nadu kako je konferencija pridonijela vidljivosti hrvatskoga jezika u Vojvodini.

»Budući da su, prema zamisli organizatora, uvodna plenarna predavanja ovogodišnje konferencije bila na hrvatskom jeziku, bila je to prigoda da se o hrvatskome jeziku, književnosti i kulturi progovori na višoj, znanstvenoj razini. U tom smislu konferenciju ocjenjujem važnom i za hrvatsku nastavu, vjerujući da je barem malo pridonijela i 'vidljivosti' hrvatskoga jezika u Vojvodini. Veseli me što su Konferenciji, zahvaljujući organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća, nazočili mnogi prosvjetni djelatnici koji rade u toj nastavi«, kaže Čužić.

U svojem izlaganju Čužić je, među ostalim, podsjetio na narječnu, odnosno dijalektalnu raznolikost hrvatskoga jezika i književnosti, ne umanjujući dakako i važnost njegova standardnoga oblika kao jezika službene komunikacije i nacionalne identifikacije.

»Poruka je da Hrvati u Vojvodini svoju kulturu čuvaju čuvajući i dijalekt kojim govore, a on je, gledano i 'očima' dijalektologije, nesporno hrvatski. Čuvajući svoju kulturu, oni pozitivno mogu gledati i na interkulturalnost, kojoj, koliko primjećujem, nisu ni malo neskloni«, pojašnjava Čužić.

Pozitivan primjer

Na početku konferencije nazočne su pozdravili ravnatelj PZV-a **János Puskás**, državna tajnica Ministarstva prosvjete, znanosti i tehnološkog razvoja **Annamária Vicsek** i predsjednica HNV-a **Jasna Vojnić**.

»Osim teme interkulturalnosti, koja je važna i za hrvatsku zajednicu jer je temelj vojvođanskog suživota, također nam je važna i inicijativa Pedagoškog zavoda Vojvodine jer naša zajednica nije često dionik ovakvih procesa, a sada smo tema ove konferencije«, izjavila je Vojnić. »Izuzetno pohvaljujemo ovakvu vrstu uključenosti hrvatske zajednice. Kada je u pitanju interkulturalnost, mi imamo primjere da u vrtičkim skupinama na hrvatskom jeziku u Montesorri programu imamo 60 posto pripadnika hrvatske zajednice dok su ostalo pripadnici drugih nacionalnih zajednica. To želimo prenijeti i na ostatak našeg obrazovnog sustava i Hrvatski školski centar koji planiramo otvoriti, jer držimo da je interkulturalnost bolje rješenje, nasuprot getoizaciji. Zbog skorije povijesti, Hrvati nisu, blago rečeno, najomiljeniji narod u Srbiji, a zbog toga je velika zadaća na svima nama, pa tako i onima koji rade u obrazovanju, da približavamo djecu jednu drugoj, jer je interkulturalnost nešto što se uči, a ne nešto s čime se rađa. Moramo govoriti jedni o drugima, jer je nedovoljna informiranost podgrijava strahom najveći neprijatelj interkulturalnosti«, dodala je Vojnić.

Humanistika i danas važna

Jedan od sudionika iz Hrvatske bio je prof. dr. sc. **Tvrtko Vuković** s Filozofskog fakulteta Sveučilišta u Zagrebu koji je govorio na temu »Vrijednost humanistike ili zašto je studij književnosti danas važniji nego ikad«.

»Humanistika se danas u tržišno orijentiranom društvu zanemaruje, ocrnjuje, čak i tendenciozno ruini. Moje je mišljenje kako je humanistika i danas važna, a čitanje književnosti, i studij književnosti, mogu pomoći našim društvima da budu sretnija, pravednija i razvijenija«, navodi on.

Osvrćući se na temu konferencije, Vuković ističe da je interkulturalnost važna za uspješan suživot zajednica.

»Bez razumijevanja različitih kultura i njihovih prožimanja, ne može biti ni sretnog suživota tih zajednica. Postojanje Lektorata za hrvatski jezik i književnost na novosadskom sveučilištu je od važnosti za ovdašnju hrvatsku zajednicu i treba nastojati na tomu da njegova djelatnost ustraje i da se širi«, kaže on.

Margareta Uršal iz HNV-a podsjeća kako je za obrazovanje na hrvatskom jeziku u Vojvodini jedan od izazova i jezično-stručno usavršavanje nastavnog kadra. A prilika za to je ova znanstvena konferencija, koju je pratilo dvadesetak nastavnika, učitelja i odgojitelja koji rade u hrvatskoj nastavi.

D. B. P.

Obljetnica posvete i proštenje u subotičkoj katedrali

U ponedjeljak, 14. listopada, svečanom biskupskom svetom misom, koju je predvodio subotički biskup mons. dr. **Ivan**

Pénzes, proslavljena je obljetnica posvete stolne bazilike sv. Terezije Avilske u Subotici. Već sutradan, na sam blagdan zaštitnice grada Subotice i subotičke katedrale, kao i stanovnika ovoga grada, svečanu koncelebriranu svetu misu predvodio je katedralni župnik mons. **Stjepan Beretić**, uz nazočnost velikog broja svećenika grada i okolice. O naučiteljici Crkve, sv. Tereziji Avilskoj i njenom životu govorili su i propovjednici, katedralni župni vikari na mađarskom jeziku vlč. **Ervin Bartus** i na hrvatskom jeziku vlč. **Patrik Tvorek**.

Ž. V.

Misijska nedjelja

Misijska nedjelja je dan molitve i promicanja misija diljem svijeta. Slavi se uvijek pretposljednje nedjelje listopada i to u svim biskupijama. U Crkveni kalendar uveo ju je papa **Pio XI.**

1926. godine, a osim molitve i upoznavanja s misijskim radom, vjernici su pozvani dati novčane priloge u korist misija i misionara koji djeluju u siromašnim i nerazvijenim zemljama poput Afrike, Azije, Južne Amerike i Oceanije. Ove godine misijska nedjelja će biti obilježena 20. listopada, no papa **Franjo** je ovogodišnji listopad proglasio Izvanrednim mjesecom misija u povodu 100. obljetnice apostolskog pisma *Maximum illud* kojim je 1919. godine papa **Benedikt XV.** htio dati novi poticaj za misijsku djelatnost Crkve i u kojoj je definirao principe i prioritete katoličkih misija *ad gentes* za razdoblje koje traje sve do danas. U poruci za ovogodišnji Svjetski dan misija, naslovljenoj *Kršteni i poslani: Kristova Crkva u misiji u svijetu* papa Franjo ističe da je danas važno obnoviti misijsko djelovanje Crkve i donositi svijetu spasenje Isusa Krista, umrlog i uskrslog. Papa također naglašava kako su i danas potrebni muškarci i žene koji su spremni napustiti vlastiti dom i zemlju, kako bi bili poslani narodima naviještati Božju riječ, svjedočiti evanđelje i pozivati na obraćenje, uz poštivanje slobode svake osobe.

Priredila: Ž. V.

Novi sveci u Katoličkoj Crkvi

Tijekom svečanog misnog slavlja koje je u nedjelju, 13. listopada, predvodio na Trgu sv. Petra u Vatikanu papa **Franjo** proglasio je svetima petero novih svetaca.

Moliti, hoditi i zahvaljivati tri su teme homilije koju je uputio papa Franjo na misi kanonizacije pet novih svetaca. U homiliji je podsjetio da je molitva lijek srcu, vjera zajednički hod a zahvalnost »najjednostavnija i najblagotvornija riječ«.

Kročili su putovima vjere, svladavali teške kušnje, posvećujući se molitvi i pružanju pomoći najmanjima, tražeći kroz čitav život istinu koja je Isus. Pet novih svetaca prikazuju lice Crkve sposobne živjeti na egzistencijalnim periferijama svijeta, Crkve koja postaje takva u jednostavnom domu i svetoj Crkvi u svakodnevnom životu. Te se odlike zrcale u povijesti i životu britanskog kardinala **Henryja Newmana**, utemeljiteljice družbe Kćeri svetog Camilla **Giuseppine Vannini**, Indijke **s. M. Mariam Threse Chiramel Mankidiyan**, **s. Dulce Lopes Pontes** iz Brazila i **Marguerite Bays** iz Švicarske.

IKA

Inicijativa 40 dana za život

Inicijativa 40 dana za život, ekumenska molitva za spas nerođene djece, započela je 25. rujna i traje sve do 3. studenoga. Svi oni koji se žele uključiti mogu to činiti svakog dana od 11 do 13, a nedjeljom od 10 do 12 sati u bolničkoj kapelici sv. Elizabete u Subotici.

Radio Marija Srbije

U programu Radio Marije Srbije nastoji se pružiti bogatstvo vjere, kateheze i kršćanskog morala. Svojim djelovanjem Radio Marija želi da slušatelji rasta u vjeri, nadi i ljubavi te da se proslavi Gospodin. Svakodnevno se prenosi sveta misa, moli se krunica za slušatelje, dobročinitelje, volontere i djelatnike, te se na programu nalaze brojne emisije. Svi oni koji žele i mogu pomoći bilo molitvom, volonterskim radom i novčanim prilogom, mogu se i registrirati osobno u redakciji (Mati je Gupca 10 u Subotici), putem interneta (www.radiomarija.rs) ili putem telefona: 024/600-099, kao i putem SMS poruka na telefon: 063/598-441. Moto Radio Marije je *Kršćanski glas u vašoj kući*.

Ž. V.

Piše: dipl. theol. Ana Hodak

Vjera i ustrajnost u molitvi

Svi smo upoznali osobe koje, kada nešto trebaju, ne odustaju dok to ne dobiju, ma koliko dosadne bile, i one druge koje iz različitih razloga ne dosađuju, pa često ostanu uskraćene za ono što žele ili im treba. Tako Isus jednom prilikom koristi primjer osobe koja ne odustaje u traženju onoga što želi kako bi naglasio važnost ustrajnosti u molitvi.

Dosadna udovica

Isus, da bi istaknuo koliko je važno ustrajno moliti, svojim učenicima priča primjer udovice koja uporno dolazi kod suca da se zauzme za njenu stvar. Sudac je u početku odbija, ali ona ne odustaje već i dalje dolazi i traži ono što joj treba. On ima tvrdo srce, koje nemoć i težak društveni položaj ove žene nisu mogli smekšati. Međutim, ona se nije dala smesti njegovom tvrdokornošću, nego nastavlja moliti, jer joj jedino on može pomoći. Tako sudac naposljetku popušta, ne zato što se smekšao na njenu nevolju, nego zato što mu je postala toliko dosadna, pa je se želio riješiti: »Iako se Boga ne bojim nit za ljude marim, ipak, jer mi udovica ova dodijava, obranit ću je da vječno ne dolazi mučiti me« (Lk 18, 4-5). Na taj način Isus poručuje da, ako je sudac na kraju ipak popustio, kako tek onda neće Bog, ako mu se netko ustrajno i uporno moli.

Dakle, Bog želi našu ustrajnost i nepokolebljivost u molitvi, čak i onda kada nam se čini da molitva ne donosi ploda. Nikada ne smijemo odustati. Kada i kakav će plod biti, odlučuje Bog, a naše je da ne posustanemo, nego da uvijek molimo. Često nam to nije lako, mnogo toga nas od molitve odvlači, osobito kada nam se čini da nas Bog ne čuje i kada jako dugo ona ostane neuslišana. To je kušnja za naše strpljenje i ustrajnost u molitvi. Plod dolazi tek kada pokažemo da ne posustajemo i da, unatoč svemu, poput spomenute udovice, i dalje molimo. Tek nakon toga osjetit ćemo koliko molitva može biti snažna i koliko nas Bog za tu ustrajnost može nagraditi. Zato nije dovoljno o molitvi čitati i slušati, nije dovoljno skupljati o njoj neka znanja i primjere, potrebno je sklopiti ruke i započeti moliti, te nikada ne prestati. Ona je nit koja nas s Bogom povezuje, iz koje čovjek crpi snagu za suočavanje sa životom i svime što on donosi, ali to tek kada moli ustrajno.

Bez vjere nema prave molitve

Isus obećava uslišanje ustrajnih molitava, ali tu je ipak još nešto važno. Zato se on pita: »Ali kad Sin Čovječji dođe, hoće li naći vjere na zemlji?« (Lk 18,8). Ovo pitanje nije nepovezani skok s teme molitve na temu vjere nego logičan slijed. Molitva bez vjere samo je blebetanje i nikako ne može biti ustrajna. Onaj koji ne vjeruje ne može u molitvi strpljivo čekati uslišanje. Kušnje dolaze i onome tko vjeruje, te je i njemu ponekad teško ustrajati, jer ga muči osjećaj da ga Bog ne čuje, da uzalud moli. Ali ako čovjek nema dovoljno vjere, ovakva kušnja će za njega biti preteška i on će odustati.

Druga važna stvar je da vjera izdiže molitvu na jednu drugu razinu. Iskreni vjernik neće je doživljavati samo kao neku formulu za otklanjanje problema nego će u molitvi prepustiti Bogu sve svoje brige i s povjerenjem čekati da Bog sve riješi na njegov način, čak iako je to način drugačiji od onoga što molitelj priželjkuje.

Vjernik moli jer želi susresti Gospodina, jer mu se želi povjeriti, s njim podijeliti ne samo ono što ga muči nego i ono što ga raduje. Molitva je razgovor s Bogom, a ne iznošenje svojih želja. Onaj tko u vjeri prihvaća Boga kao svoga Oca, sposoban je i s njime razgovarati kao s Ocem. Još kao djeca učili smo da u molitvi Bogu trebamo reći: »Oprosti, hvala, molim te«. Ali, kao odrasli to često zaboravljamo, a upravo su ove riječi temelj da molitvu pretvorimo u razgovor s Ocem; to je i put da prestanemo Boga smatrati čarobnjakom za ispunjavanje želja i počnemo se prema njemu odnositi kao njegova ljubljena djeca.

Vjera je za molitvu važna i zato što mnogi od nas mole jer to smatraju vjerskom obvezom, te se boje eventualne kazne, ako tu obvezu ne izvrše. Takva molitva je prazna, ona ne ide iz čovjekova srca, ona nije izgovorena s vjerom, i koliko god da čovjek revno vrši ovu obvezu, ona se ne može smatrati ustrajnom, jer takav molitelj ne moli zato što vjeruje Bogu nego samo da ne bude kažnjen.

Molitva onog koji doista vjeruje postaje susret s Bogom koji čovjeka obnavlja i daje snagu da ustraje, a kao nagrada dolazi i uslišanje.

Ana Hodak

Ekskurzija učenika srednje škole

Koljnof – Beč – Budimpešta

Učenci srednjih škola u Subotici, koji nastavu pohađaju na hrvatskom ili su prvi ciklus obrazovanja završili na ovome jeziku, od 5. do 8. listopada boravili su na ekskurziji, koja je po njihovim riječima bila za pamćenje.

Četverodnevna ekskurzija, u organizaciji Hrvatskog nacionalnog vijeća, obuhvatila je obilazak tri destinacije: Koljnof, Beč i Budimpeštu.

Znamenitosti za pamćenje

Učenici su skupa sa svojim mentorima i voditeljima prvo posjetili općinu u zapadnoj Mađarskoj, Koljnof (Kópháza), mjesto gdje žive gradišćanski Hrvati. Imali su prigodu upoznati se s ovim mjestom, kao i vidjeti kulturno-povijesnu jezgru toga grada, te Muzej gradišćanskih Hrvata, kroz koji ih je proveo kulturni aktivist **Franjo Pajrić**.

Sljedeća destinacija je bila Beč. Toga dana učenici su nazočili svetoj misi u Am Hof katoličkoj crkvi u Beču, gdje se okupljaju Hrvati, a samim time i služe svete mise na hrvatskom jeziku.

Kao pravi domaćin pokazao se nekadašnji predsjednik Austrijsko-hrvatske zajednice za kulturu i sport **Miroslav Piplica**, koji je naše učenike ugostio na ručku.

Znamenitosti Beča, koji će svima ostati u prelijepom sjećanju, pokazala im je **Jadranka Vincek-Mrsić** iz Austrijsko-hrvatske zajednice za kulturu i sport. Posjetili su Stephansdom katedralu (katedrala u Beču posvećena sv. Stjepanu), te brojne znamen-

itosti, poput opere, kazališta, gradske kuće, zimskog dvorca i velikog parka.

Već narednog dana organiziran im je prijem u Veleposlanstvu Hrvatske u Austriji, gdje su zahvaljujući posredovanju **Blaška Papića** primljeni kod veleposlanice dr. sc. **Vesne Cvjetković**. Toga dana nastavljen je obilazak dvorca princa **Eugena od**

Savoya, dvorca *Belvedere*, ruskog spomenika, a zatim su se učenici uputili u Schönbrunn gdje su imali priliku obići jednu od najljepših i najpoznatijih znamenitosti Beča. Po riječima asistentice za obrazovanje u HNV-u **Nataše Stipančević** za ovo iskustvo dužni su zahvaliti gospođi Vincek-Mrsić koja je i toga dana provela sve učenike i pratitelje kroz grad i posvetila im svoje vrijeme.

Nakon Koljnofa i Beča učenici su posjetili i glavni grad Mađarske, Budimpeštu. Smješteni u Hrvatskom đlačkom domu, dan su započeli obilaskom Hrvatske škole HOŠIG, koja u svom sklopu ima vrtić, osnovnu školu i gimnaziju. Učenike i pratitelje kroz grad je proveo **Marin Skenderović**, rođeni Subotičanin i donedavni predsjednik Hrvatske turističke zajednice u Budimpešti.

Dojmovi učenika

Izuzetne destinacije i gostoprimstvo domaćina ostat će mladima u lijepom sjećanju, a kako su to doživjeli najbolje govore oni sami:

»Bilo je odlično. Puno toga smo čuli, naučili i vidjeli. Najljepše mi je bilo kada smo u Beču ušli u Schönbrunn te kada smo šetali do zimskog dvorca Marije Terezije. Ulazak u ljetni dvorac ću definitivno pamtit, s obzirom na to da smo vidjeli gdje su nekada živjeli i djelovali car i carica, kao i njihov raskošni vrt. Ujedno, s obzirom na to da nismo poznavali vršnjake iz Politehničke srednje škole, drago mi je što smo se i s njima upoznali i družili«, kaže **Dunja Šimić**.

»Kod ove ekskurzije mi se posebno svidjelo što smo iskoristili vrijeme na najbolji mogući način, razgledajući ove predivne gradove. Moram priznati kako je sve skupa bilo malo naporno, jer smo puno putovali, ali mi nije žao zbog toga. Osim brojnih građevina i destinacija koje smo vidjeli, svaku večer smo se družili i razmjenjivali iskustva, što je također bilo za pamćenje«, kaže **Daniel Kujundžić**.

»Obišli smo Koljnof, mjesto na granici Mađarske i Austrije, te Beč, koji je prekrasan i poseban po svojim građevinama. Schönbrunn će mi definitivno ostati u posebnom sjećanju, uređenje, unutrašnjost dvorca, vrt, sve je izuzetno lijepo. Četvrti dan smo obišli Budimpeštu, a ovdje bih izdvojila vidikovac u Budimu«, kaže **Anamaria Tumbas**.

Ž. V.

RECEPT NA TACNI

JAGNJETINA U MLIJEKU

Kada sam, na mom omiljenom salašu, otkrila novo omiljeno jelo, čuvena rebarca o kojima sam već pisala i kada sam tako oduševljena vlasnicima redala hvale samo su mi rekli vidjet ću tek kada na red dođe jagnjetina u mlijeku. Tada, zaslijepljena ukusom rebaraca nisam dozvoljavala ni mlijeku ni jagnjetini, a ni njihovoj kombinaciji da mi se približe ali ću sada morati. Nikada mi ne bi palo na pamet staviti jagnjetinu u mlijeko, pa prihvaćam izazov, a vama obećavam specijalitet.

Potrebno: 1,5 kg jagnjetine od plečke / 1,5 l mlijeka / 4 velika krumpira / 6 mrkvi / lovor po želji / papar u zrnu / peršin / sol

Postupak: Meso oprati, staviti u lonac i prelići mlijekom. Kuhati na laganoj vatri oko 1,5 sata. Dok se meso kuha u mlijeku, povrće očistiti i urediti u vatrostalnu posudu. Samo krumpir izrezati na pola i mrkve ostaviti cijele. Na sortirano povrće redati meso, začiniti i zaliti preostalim mlijekom. Poklopiti posudu i peći sat vremena u pećnici zagrijanoj na 200 stupnjeva Celzija. Nakon sat vremena, otklopiti posudu i peći još 15 minuta. Jelo služiti toplo, dekorirano svježim peršinom.

Dodatak ili napomena bi mogli biti u vidu šaljivog izazova: Probajte biti umjereni, ako možete. Nije lako. Dobar tek!

Gorana Koporan

Zbirka kratkih priča Tanje Mravak *Naša žena, Hena com, 2017.*

Vrpoljenja običnih ljudi

Bez suvišnih riječi, Mravak stvara žive slike i s lakoćom i neprimjetno dovodi do onog trenutka kada se čitatelju najednom apsurd pokaže u svoj svojoj nagosti

»Šta ću ja obući? – Stavila san ti na višalicu na vrata od ormara.« Poznata scena iz svakodnevnog života? Dijalog je to iz jedne od priča u zbirci pripovjedaka **Tanje Mravak**. Zbirka nosi naslov *Naša žena*, objavljena je 2017. u izdavačkoj kući *Hena com*. Autorica 11 kratkih priča koje se nalaze u knjizi, Tanja Mravak, rođena je 1974. godine u Sinju, živi u Splitu, a radi u Centru za autizam. Ovaj gornji dijalog muža i žene u istoj priči malo kasnije se nastavlja, pa muž, kad ga žena uhvati ispod ruke kad kreću na gradsku feštu, kaže: »Ujmisusovo, al ne znaš sama odat?«.

Ovom slikom željela sam nagovijestiti stil, karakter i područje gdje žive ljudi o kojima piše Tanja Mravak. I sama rođena u Sinju, vrlo dobro poznaje mentalitet ljudi u Sinjskoj krajini, te se taj mentalitet, taj način poimanja društvenih uloga, prikazuje u ovim pričama. Uz poznavanje mentaliteta, neodvojivo je i poznavanje dijalektalnog govora, sinjske ikavice, koja nije samo koloristički efekt već i gradivni element duha ljudi o kojima je riječ. Knjiga odiše humorom koji proizlazi iz tog govora, iz situacija koje postaju apsurdne, koje, kao i ljudi u njima, doživljavaju obrat. Te neočekivane situacije osvjetljavaju stvarni odnos ljudi.

Daleko, a blisko

Kada se čitaju pripovijetke Tanje Mravak, čitatelj ima dojam da se nalazi upravo tamo gdje se priča događa, kao da je nevidljivi čovjek prisutan u svakodnevnim trenucima ljudi koji ne znaju da ih netko sluša ili promatra. Mravak ima izvanredno oko za primijetiti, a onda i napisati ili ispričati, te načine ophođenja ljudi. Ona je poput onih dobrih pripovjedača među nama koji svakodnevnu situaciju koju svi poznajemo, znaju ispričati tako dobro, znaju vidjeti te skrivene humore, karakteristična ponašanja. Gotovo kao da je uključila diktafon ili kameru i skrila se u spavaće sobe, u kuće, u vrtove susjedstva, kao da se skrila u

sam mentalitet Dalmatinske zagore i Sinjske krajine. Kada se počne čitati, knjiga ne pušta čitatelja iz ruku, čitanje predstavlja izraz čistog zadovoljstva. Pričama su obuhvaćene razne životne situacije, ljudi različitih dobi; može to biti susret brata i sestre u malom mjestu u roditeljskoj kući nakon smrti roditelja, može to biti žena u, sada već, dugovjekom braku, a jednoličnost, predvidivost života i ponašanja supružnika postaje naporna i ograničavajuća, može to biti senilna starica kojoj djeca pokušavaju olakšati život, može biti težnja mlade udane žene da se makar vanjskom formom i ponašanjem izdigne iz okvira svoje sredine. Može to, također, biti priča o dvoje mladih koji u težnji da naprave lijep ugođaj, zbog jedne »sitnice« otkriju da im se život

ne nastavlja skupa. Tu je i priča o *didu* koji je za svoju unuku u stanju načiniti i požar u šumi, dok ga žena istovremeno *beštima* i žali dan kad se udala za njega.

Tužna slika o položaju žena

Može se iz knjige iščitati stanje našeg (da, i našeg) patrijarhalnog društva, može se iščitati o tužnoj slici položaja žena u društvu, no, mislim da je najveća umješnost »prepisati« život onakav kakav jest. Jer tako najbolje vidimo sebe, tko smo i kakvi smo. Glatko klizi priča Tanje Mravak, fina je to poezija života u formi kratke priče. Bez suvišnih riječi, kao kakav gotov scenarij, ona stvara žive slike i s lakoćom i neprimjetno dovodi do onog trenutka kada se čitatelju najednom apsurd pokaže u svoj svojoj nagosti. Ne samo da piše, Tanja Mravak kratke priče i govori. Niz godina sudjeluje na Festivalu kratkih priča *Pričigin* u Splitu. Možete ih poslušati na *youtubeu*, a ta melodija govornog jezika još doprinosi cjelokupnom doživljaju. Naša

žena je njena druga zbirka priča, a prvu, pod naslovom *Moramo razgovarati*, objavila je 2010. godine u izdavačkoj kući *Algoritam* iz Zagreba. Svojom prvom zbirkom *Moramo razgovarati* Tanja Mravak je osvojila i nekoliko nagrada: nekoć važnu, a danas ukinutu nagradu *Jutarnjeg lista* za proznu knjigu godine, *Prozak* za mlade autore, nagradu DHK-a za prviijenac, posebno priznanje *Slobodne Dalmacije* i dr. Stoga se Mravak percipira kao jedna od najzanimljivijih pripovjedačica na hrvatskoj književnoj sceni.

Nela Skenderović

Sa Stantić šora do Korzoa

U prvoj polovici i sredinom prošloga stoljeća nedjeljom, nakon »velike« mise, mladi Subotičani su imali običaj ići do Korzoa i ondje šetati. Također, *korzirali* su istoga dana i prije odlaska na večernju zabavu. Bila je to prilika za druženje i upoznavanje budućih parova, jer su se toga dana okupljali mladi sa svih strana.

Za god u varoš

Najviše mladih salašara dolazilo je u varoš za vrijeme velikih blagdana, što se kod bunjevačkih Hrvata nazivalo *godovima*. Ova blagdanska okupljanja bila su organizirana, kako je navedeno u *Leksikonu podunavskih Hrvata – Bunjevaca i Šokaca*, u razdoblju od Sveta tri kralja do posljednje nedjelje pred advent, kad nije bilo velikih poslova na njivi. Godovi su organizirani na Petrov (blagdan sv. Petra i Pavla), Veliku Gospojinu, a najpoznatiji su bili na blagdan Sveta tri kralja i Marin, tj. Svijećnicu.

Sudeći prema velikom broju mladih odjevenih u zimsku odjeću koji *korziraju* na prikazanoj fotografiji, možemo pretpostaviti da je ona snimljena prigodom jednog od godova – ili na Sveta

tri kralja ili na Marin. U prvom planu fotografije su tri prijateljice, sve s istim prezimenom Stantić iz Stantić šora (Đurđin).

S lijeva na desno stoji **Kata** (prdačno **Svetina**), udana također **Stantić**, te **Bara** (prdačno **Dida Nacina**) i **Ana** (prdačno **Gurđina**), udane za braću **Dulić** (prdačno **Morkanov**).

Djevojka u sredini, Bara Dulić sada ima 83 godine i jedina je živa od njih tri. Ima dvoje djece, a s mužem **Pajom** je živjela u Đurđinu, sada je u Subotici.

Priča nam kako su djevojke voljele nedjelju i da je taj dan bio drugačiji od drugih: »Vozom koji je išo Pačirskom prugom u sedam sati ujutru smo dolazile do grada na misu u katedralu. Posli tog smo išli na Korzu u šetnju. Nikad same, uvijek u pratnji prijateljica. Napravile smo jedan-dva kruga, zavisno od vremena, jel smo do podne morale doć na užnu. Tim prilikama se nismo vraćale kući na salaš, već je svaka bila kod svoje rodbine na užni. Posli podne smo se opet nalazile na Korzi, posli čega smo svi išli na zabavu u *Zanatsku*. Spavali smo kod rodbine di smo bili na užni, a kući bi se vraćali vozom u ponedjeljak ujutru.«

Bara kaže da je s 19 godina počela ići na misu u grad kad su *godovi* i da je tako bilo sve dok se nije udala. Na pitanje je li s prijateljicama išla nekada nedjeljom u grad nakon udaje, iznenađeno se nasmijala: »Ma kaki, kad si se udala, imaš svoju kuću i nema iđišta nigdi«. Kaže da su se nakon udaje žene družile po kućama. »Vidile bi se nediljom u crkvi u selu i posli mise bi se dogovarale kod koje ćemo doć – ako nismo išli u varoš kod rodbine«, sjeća se Bara i priča da su se za tu prigodu pravili kolači, najčešće pogača s makom, sirom, višnjama...

Šest dana rada

Sve tri djevojke s fotografije, kao i većina drugih mladih Subotičana u to vrijeme, svoje supružnike upoznala je na *godovima*. Ono što je još zajedničko Kati, Bari i Ani je da su se udale za mlađe momke što u to vrijeme, kako doznajemo, nije bio rijedak slučaj.

Ana je s **Markom Dulićem** rodila četvero djece od kojih je najmlađa kćerka **Marija Mandić**, inače i vlasnica ove fotografije. Ona kaže kako se sjeća maminih priča o odlasku nedjeljom u grad, što je kod Ane bilo specifično jer je tada posjećivala roditelje i braću i sestru koji su živjeli u gradu. Ana je sama živjela na salašu i radila sve poslove, jer se nije školovala, kaže Mandić. Ono što je još interesantno u vezi s Anom i Markom, kako nam priča kćerka Marija, je to da su među prvim prešli sa salaša u selo. Kako kaže, te 1965. godine više susjeda su imali u Stantić šoru, nego u samom selu.

Katina kći **Eržika Horvacki** kaže kako joj je mama uvijek s posebnom radošću pričala o svojim djevojačkim danima. Kaže da je govorila kako se odlazak na *god* nije podrazumijevao nego da je trebalo puno raditi cijeli tjedan – kad cura zasluži, onda bi mogla ići u grad. Kata je rodila četvero djece s **Bartušom Stantićem** (Čoban), od kojih je troje živih. Živjela je s mužem u Čobanovom šoru (Đurđin).

J. D. B.

Susret dječjih župskih zborova – Zlatna harfa 2019.

Pjevajmo svojim zaštitnicima

Po 33. puta mali zborovi okupili su se oko Gospodina. Ove godine susret dječjih župskih zborova *Zlatna harfa* održan je 12. listopada u župi sv. Mihovila Arkandela u Bregu, pod budnim okom mladog vlč. **Luke Poljaka**. Tema po kojoj su sudionici birali pjesmu je zaštitnik – zaštitnica župe.

Maleno selo nastanjeno šokačkim Hrvatima otvorilo je srce i vrata svoje male crkve, urešene posebnim stilom šokačkih šlingova i peškira, tkanih pokrova i prekrivača koji griju u crkvi i tijelo i dušu. Puna crkva djece orila se pjesmom koju su za

Katedrala sv. Terezije Avilske

Sv. Josip Radnik - Đurđin

vrijeme misnog slavlja predvodila djeca iz katedrale sv. Terezije Avilske iz Subotice. Misno slavlje predvodio je vlč. **Daniel Katačić** koji je rodom iz ove župe, a uz njega su bili nazočni i vlč. **Vinko Cvijin**, vlč. **Siniša Tumbas Loketić**, vlč. Luka Poljak, mons. **Stjepan Beretić**, vlč. **Marijan Vukov**, vlč. **Dragan Muharem**, vlč. **Dražen Skenderović**, vlč. **Josip Štefković** i župnik domaćin vlč. **Davor Kovačević**.

Nakon svete mise djeca su nastavila slaviti Gospodina kroz pjesmu u svojim nastupima. Ovogodišnju *Zlatnu harfu* otvorili su najmlađi sudionici – djeca iz vrtića *Marija Petković-Biser* i *Sunčica* s pjesmom *Marija dijete u Blatu se rodi*, koja je zaštitnica njihovih vrtića. Slijedili su zborovi iz župa: sv. Josipa Radnika iz Đurđina koji su pjevali pjesmu *Sveti Josipe, zaštitniče naš*, dječji zbor župe sv. Pavla Apostola iz Bača predstavio se pjesmom

Sveto Trojstvo. Djeca iz Žednika pjevala su zaštitniku svoje župe sv. Marku evanđelistu. Najbrojniji zbor je bio iz župe Presvetog Trojstva iz Selenče, a oni su izveli pjesmu na slovačkom jeziku *O Mariji*. Djeca iz župe Uskrsnuća Isusova, pjevala su svima dobro poznatu pjesmu *Ostani s nama*. Dječji zbor iz Vajske i Bođana, iz župa sv. Jurja i sv. Ilije skupa su izveli pjesme *Prekrasna kruna* i sv. *Jurju*, s po jednom strofom. Na ovogodišnjem susretu zborova nastupio je i zbor župe Presvetog Trojstva iz Male Bosne s pjesmom *Trojstvo silno presveto*. Da su sv. Petar i Pavao zaštitnici Bajmačke župe saznali smo od djece iz ove župne zajednice, koji su pjevali pjesmu posvećenu svojim zaštitnicima. Djeca iz župe

Sv. Petar i Pavao - Bajmak

Presveto Trojstvo - Mala Bosna

sv. Roka iz Subotice pjevala su svome zaštitniku *Zdrav' Roko prisveti*. Kao posljednji zbor koji je nastupio, ali ne i manje bitan je zbor župe sv. Terezije Avilske iz Subotice s pjesmom *Ko Kralja višnjeg vjesnica*.

Nakon zapaženog nastupa svih zborova, predstavnicima su uručene diplome-zahvalnice za sudjelovanje na ovogodišnjoj *Zlatnoj harfi*, te su se svi okrijepili prije polaska na put.

Ova *Zlatna harfa* bila je ujedno i upoznavanje sa župama i njihovim zaštitnicima. Do sljedećeg susreta, malim župnim zborovima ostaje samo da pjevaju, svako u svojoj zajednici, onako kako oni to najbolje znaju - vesela i otvorena srca.

M. P.

Zadugari OŠ Matija Gubec iz Tavankuta u Vinkovcima

Po pozivu predsjednice Hrvatske udruge učeničkih zadruga **Dragice Benčik**, učenice **Milica Tikvicki** i **Marija Saulić**, ravnateljica **Stanislava Stantić-Prčić** i voditeljica učeničke zadruge **Matija Gubec Zorica Sloboda** predstavljale su OŠ **Matija Gubec** iz Tavankuta kao gošće na 31. Smotri učeničkih zadruga Hrvatske od 8. do 11. listopada u Vinkovcima u dvorani **Barun Trenk**.

Na smotri su se predstavili izložbom i prezentirali rad učeničke zadruge kroz kreativne radionice izrade čestitaka od slame za sudionike.

I. D.

Ruke prijateljstva

Još jednom smo potvrdili dobro poznati stih *Kad se male ruke slože, sve se može*, no ovoga puta je povod našega druženja bio *Dječji tjedan*. U razdoblju od 7. do 13. listopada sve je bilo određeno djeci, mnoge su ustanove otvorila svoja vrata, a tako i naš vrtić. Na inicijativu učenika iz 7. h razreda OŠ **Matko Vuković**, vrtićanci iz vrtića **Marija Petković-Sunčica** otvorili su vrata svog vrtića, bivšim vrtićancima. Druženje je bilo zakazano za 10. listopada, a zaista je bilo i pravo druženje, te su mali i veliki, novi prijatelji napravili zajednički plakat i *Ruke prijateljstva*.

Oduševljenje nisu skrivali niti mali niti veliki, sadašnji i bivši vrtićanci. Veliki su uživali da su mogli ponovno biti u vrtiću i igrati se s mlađima. Kad bi ovaj susret mogli opisati trogodišnjaci i četverogodišnjaci, više biste mogli osjetiti kroz iskren dječji zagrljaj koji su podijelili s gostima, ali veliki gosti bili su puni dojmova, pa evo njihovih komentara: »dopala su mi se djeca«, »ovo je bio povratak u poznato«, »posebno me dojmilo kako su poslušni«, »nova djeca u starom vrtiću«, »najviše mi se dopala igra u kutkovima«, »najveći dojam je na mene ostavio rad s Montessori priborom« i »igra tišine je nešto najbolje«!

Punog srca, toga dana vrtić su napustila mala ali i velika djeca, pa čak i odrasli.

M. P.

Hrckov spomenar

ZOVEM SE: Vedran Tikvicki
IDEM U ŠKOLU: Ivan Milutinović u Maloj Bosni, 3.e razred
IZVANNASTAVNE AKTIVNOSTI: treniram hokej i sviram tamburu
VOLIM: igrati igrice i nogomet
NE VOLIM: odbojku
U SLOBODNO VRIJEME: igram nogomet
NAJ PREDMET: tjelesni odgoj
KAD ODRASTEM ŽELIM BITI: nogometaš

KOD GLAVNE POŠTE

Tooth optika Subotica 551-045

25 YEARS

Srebrna akcija!

Mijenjam stan u Pančevu, jednosoban od 30 m ² , III. kat bez grijanja blizu centra za sličan uz morskou obalu Istre. Tel: 065/689-35-47.
Starija kuća (4 sobe, ručao, 2 kupaone, kuhinja, ostava) + sporedna zgrada (ljetna kuhinja, soba, kupaona) se prodaje ili mijenja za stan ili kuću u Zagrebu (centar). Tel: 024 754760 ili 064 2394757.
Prodajemo lijepu kuću u Subotici, 145 m ² , dvije terase, dvije garaže, svi priključci, bazen, legalizirano, može zamjena za manji dvosoban stan, plus doplata. Tel: 024-456-12-05.
Traže se vozači C i E kategorije s hrvatskim ili mađarskim putnim ispravama za posao u Njemačkoj u okolini Stuttgarta i Ludwigsburga. Tel.: +4917621561026 ili 064/1826160.
Prodaje se kuća na kat, plac 650 m ² , kuća 210 m ² , velika garaža, kotlarnica, 3 prostorije 5x4, ljetna kuhinja i za ogrjev. Dva trosobna stana – 6 soba, 2 kuhinje, 2 kupaone, 2 ostave, etažno grijanje i plin, KDS, telefon, interfon, parket sobe, pločice ostalo, autobus br. 16 Mali Radanovac, Subotica. Može zamjena po dogovoru. Tel: 061 2323223.
Prodaje se kamionska prikolica registrirana za traktor s atestom 14 t, »Regent« trobrazdni plug, obrtač i sijačica »Olt Gama 18« s lulama 2,25. Tel: 024/532-570.
Prodajem salaš na Mirgeškom putu, 4 km od grada, nova gradnja, sve od čvrstog materijala, trofazna struja, bunar 50 m, dvije kupaonice, tri štale, svinjci, dvije garaže. Tel: 064 247-09-49.
Primam u radni odnos zubnog tehničara s iskustvom u Županji, R. Hrvatska. Smještaj osiguran. Informacije na tel: 00385-95-366-17-67.
Prodaje se građevinska parcela površine 844 m ² za gradnju stambenog objekta, Mali Radanovac, Ulica Heroja Pinkija. Tel: 063/551-871.

U Somboru prodajem kompletno završenu termoizoliranu veću katnicu sa suterenom, garažom, ljetnom kuhinjom, svim komunalijama i CG u centru grada. Tel: 025 544-92-20; 064 280-84-32.
Prodaje se kuća na kat s dva trosobna stana, 210 m ² , plac 650 m ² , Subotica, Mali Radanovac, s kompletnom infrastrukturom, plinom, dva strujna brojlara legalizirana. Informacije na tel: 024-546-061.
Prodaje se kuća u centru sela Golubinci, Šimanovačka 14, na parceli 796 K. O. Golubinci koja s parcelom 797 čini jednu cjelinu – plac u građevinskom području, ukupne površine 25a i 14m ² . Dragan 063-509-902.
Prodaje se poljoprivredno zemljište oko 2,5 km južno od sela Golubinci površine 42 a i 73 m ² , parcela broj 7138 K.O. Golubinci. Dragan 063-509-902.
Prodaje se elevator, plug leopard dvobrazni, špediter, auto lada samara (i krovni nosač i auto prikolica trabanta), motor. Tel: 024/528-682.
Roleri i starinska kolijevka, ormari, kreveti, virangoši, stol, stolice, bunjevačka ruha, marame, pregače i sl. Tel: 024/532-570.
Izdajem apartman u Šantićevoj ulici u Subotici. Tel: 063/865-55-96.
Dvobrazdni plug 14, roleri, bunjevačka ruha, papuče, marame i slično, starinska kolijevka. Tel: 024/528-682.
Hrvatska obitelj iz Zagreba koja živi u Segedinu (Mađarska) traži ženu za čuvanje osmomjesečnog djeteta i pripomoć u kućanstvu na duže razdoblje. Plaćanje 800 eura. Stan i hrana osigurani, slobodni dani i ostalo po dogovoru. Kontakt telefon: Mirko, 0036-30-288-93-33.
Izdajem garsonjeru u centru Subotice. Tel: 065 6081194.

Gradska uprava Subotica, Tajništvo za poljoprivredu i zaštitu životnog okoliša, Služba za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj, temeljem članka 10. i 29. Zakona o procjeni utjecaja na životni okoliš (Sl. glasnik RS br.135/04 i 36/09) objavljuje:

OBAVIJEST O PODNIJETOM ZAHTEJU ZA ODLUČIVANJE O POTREBI PROCJENE UTJECAJA NA ŽIVOTNI OKOLIŠ

Nositelj projekta JKP »VODOVOD I KANALIZACIJA« SUBOTICA, Trg Lazara Nešića br. 9/a, Subotica, podnio je Zahtjev za odlučivanje o potrebi procjene utjecaja na životni okoliš projekta: »VODOVODNA MREŽA DUŽ NOVOSADSKOG PUTA I NA MUŠKOM ŠTRANDU NA PALIČU«, zaveden pod brojem IV-08/I-501-266/2019, a koji se planira na katastarskim parcelama 1602/4, 1601/1, 1608/1, 1612/75, 1573/2, 1573/22, 1573/10, 1570/1, 1562, 1560/2, 1550/3, 1405/1, 1397/6, 1397/3, 1397/4 i 1411 KO Palić.

Uvid u podatke, obavijesti i dokumentaciju iz zahtjeva nositelja projekta može se izvršiti u prostorijama Službe za zaštitu životnog okoliša i održivi razvoj (Trg slobode 1, Gradska kuća, I. kat, soba 128). Zainteresirana tijela, organizacije i javnost u roku od deset dana od dana objavljivanja ove obavijesti mogu dostaviti mišljenja o potrebi procjene utjecaja predmetnog projekta na životni okoliš, osobno ili poštom na gore navedenu adresu, ili elektronički na adresu zivotnasredina@subotica.rs.

Besplatni mali oglasi uz kupon iz Hrvatske riječi koji VAŽI DO 22. 10. 2019.

Poštovani čitatelji našeg i vašeg tjednika, i dalje nastavljamo objavljivati rubrike malih oglasa u kojima možete objavljivati sve ono što želite prodati, mijenjati, kupiti ili darovati. Jedini uvjet za objavu vašeg malog oglasa je priloženi kupon kojega objavljujemo u svakom broju Hrvatske riječi.

Duljina malog oglasa ne smije prelaziti više od 30 riječi.

Uredništvo

Hrvatska likovna udruga CroArt prodaje umjetničke slike, djela članova udruge. Zainteresirani se mogu javiti predsjedniku udruge. Tel.: +381 24 529 745; mobil: +381 63 518 218; e-mail: horvat.josip.su@gmail.com

HKC Bunjevačko kolo, Likovni odjel, prodaje slike svojih članova. Slike se mogu vidjeti u prostorijama Centra, ul. Preradovićeve 4, radnim danom od 8 do 14 sati. Tel: 024/556-898 ili 555-589.

AKCIJA!

SG

internet

već od
649 din

SUBOTICA KARADORDEV PUT 2 TEL: 024/555785 WWW.TIPPNET.RS

FESTIVAL TRADICIJSKOG PJEVANJA

HKC „Bunjevačko kolo“

Velika dvorana Centra
Preradovićeve 4, Subotica
26.10.2019.
18 sati

Ulaz slobodan

Pokrovitelji Festivala:

Središnji državni ured za Hrvate
izvan Republike Hrvatske

Grad Subotica

Pokrajinski sekretarijat za
obrazovanje, propise,
upravu i nacionalne manjine
– nacionalne zajednice

Zaključen natjecateljski dio godine na hipodromu u Subotici

Triplom krunom zaključili sezonu

Branko Skenderović i grlo Imola

Osmim trkačkim danom u organizaciji Konjičkog kasačkog kluba *Bačka* u nedjelju, 13. listopada, zaključena je natjecateljska godina što se kasača na sjeveru Bačke tiče. Za kraj su domaćini pripremili vrlo zanimljive utrke, čak deset, od kojih su se dvije izdvojile – *Revanš Derby* i *Utrka grada Subotice*.

Pobjedom u *Revanš Derbyju* grlo Imola i vozač **Branko Skenderović** stigli su do rijetko viđenog trofeja u kasačkom sportu – *triple krune*. Nakon utrka *Probní Derby*, *Srpski kasački Derby* osvojen je nedostajući treći biser u *triploj kruni*, pa Skenderović i njegova ljubimica ostaju zlatnim slovima upisani u povijest kasačkog sporta.

Što se same utrke tiče, Imola je ponovo pokazala da je karakterizira sjajan finiše. Kada je izgledalo da će Paladino (**B. Kečeno-*vić***) prvi projuriti kroz cilj, Imola je »ubacila u brzinu« u posljednjoj etapi utrke i stigla do velikog uspjeha.

»Imola je još jednom pokazala sve one osobine koje je krasi, a ima nešto zaista posebno u njoj. Radost je neopisiva, jer sam uz nju od prvog dana, a siguran sam da će ostati kod nas do posljednjeg. Ona je tu 'ulaznicu' kupila još ranije«, govori Skenderović.

Druga točka na koju je valjalo obratiti posebnu pažnju bila je *Utrka grada Subotice*, specifična po tome da se trči na neobičnoj distanci od 3.200 metara. Idejni tvorac utrke je nitko drugi nego čuveni **Zvonko Bogdan**, a prva je održana 1984. godine.

»Ovakva utrka je za one konje koji nemaju što 'kazati' na kratkim distancama, koji su malo sporiji, a imaju duži 'dah'. Prilika je to da se pokažu i dugoprugaši, a ne samo sprinteri. Sjećam se da je utrka dobro prihvaćena, bilo je utrka na 1.600 metara, utrka na nekoj međudistanci od 2.100, a ova se svidjela mnogima. Dvije milje – imaš dovoljno vremena da razmišljaš, a onaj tko nije imao dovoljno iskustva morao je brojati krugove. Sve je poslije uvođenja dobrog razglasa bilo lakše, ali se događalo da se netko zaboravi. Zanimljivo je voziti konje u takvom okruženju. Moraš biti majstor da rasporediš snagu, pogotovo ako imaš eksplozivnog konja, pa mu moraš smiriti temperament i produžiti mu 'trajanje' na stazi. No, dobri i pametni konji to rješavaju sami, a imao sam sreće da u utrci nastupam s dobrim konjima, dobre naravi i besprijekorno čistog kasa«, pričao je poznati majstor kasača i vojvođanske duše Zvonko Bogdan.

Iako je tempo utrke bio sporiji, zbog veće dužine nego inače, bilo je dovoljno prostora za taktiku, lijepe poteze, ali i greške.

Dejan Katanić, Antun Horvatski i Zvonko Bogdan

Najviše umijeća i snage donijeli su na stazu Nadir Three i **Dejan Katanić** koji stižu do vrijedne pobjede na sjeveru Bačke.

Vozaču Dejanu Kataniću bila je ovo prva pobjeda u tradicionalnoj utrci, a čini se da će sezonu okončati vrijednom titulom najboljeg vozača u državi.

»Od samog starta utrka je bila malo u 'falš' tempu. Pokušali smo ubrzati, ali nam nije išlo. Ipak, sve se lijepo otvorilo za nas, a još ljepše zatvorilo. Drago mi je zbog prvog mjesta, a drago mi je i što sam u samom vrhu borbe za najboljeg vozača. Uvijek sam bio tu blizu prvog mjesta, a sada imam priliku biti šampion, kao što je to bio i moj otac **Rajko**«, istaknuo je Dejan Katanić.

Srećom je odisao i **Antun Horvatski**, trener grla Nadir Three koje je upisalo drugu pobjedu u ovom značajnoj ispitu.

»Zaista lijepa sezona za ovo grlo. Počela je pobjedom u *Utrci grada Sombora*, a sada, evo, polako zaključujemo natjecateljski dio godine na najljepši mogući način, pobjedom u *Utrci grada Subotice*«, prokomentirao je Horvatski, koji je, vozeći grlo Sacramento Tim bio četvrti u ispitu na 3.200 metara.

Natjecateljski dio sezone je, nakon osam trkačkih dana, zaključen, ali će dešavanja u Subotici još biti. Naime, za 3. studenog zakazane su tradicionalne *Revijalne kasačke utrke*.

Rezultati

Prva kasačka utrka: Belle Marguerite (**V. Pribić**) 1:18,5, Eugenie du Citrus (**G. Matković**) 1:18,7, Anna Milau (**M. Pantić**) 1:19,1, Datcha du Vivier (**J. Gabrić**) 1:19,9. Druga kasačka utrka: Danela (**M. Oračić**) 1:23,8, Parma Ferm (**M. Babičković**) 1:23,9, Diana Boko (**S. Babin**) 1:24,1, Eskarne (**A. Dimitrijević**) 1:24,1. Treća kasačka utrka: Donita Ferm (V. Pribić) 1:18,9, Lamentin AT (**B. Mukić**) 1:19,3, Benetton (**J. Popin**) 1:20,2, Dagmar (A. Horvatski) 1:20,6. Četvrta kasačka utrka: Equilan (A. Dimitrijević) 1:21,3, Čarli BL (**L. Bajić**) 1:22,0, Duster (**J. Nemet**) 1:22,8, Palestina (J. Popin) 1:22,9. Peta kasačka utrka: Armani B (**N. Matić**) 1:21,3, Adria (**S. Kečenović**) 1:21,6, Mona Lobel (**L. Balažević**) 1:22,4, Danone (**I. Mukić**) 1:22,6. Šesta kasačka utrka: Ramon Starlight (M. Pantić) 1:16,9, Dea Celeste (**S. Šinković**) 1:16,9, Elliot (**P. Dulić**) 1:17,5, Simo Mack (A. Horvatski) 1:17,6. Sedma kasačka utrka *Revanš Derby*: Imola (B. Skenderović) 1:22,1, Paladino (B. Kečenović) 1:22,2, Alfa Varenne (**S. Pejić Tukuljac**) 1:22,8, Kinder Star (**A. Topalov**) 1:23,0, Saphir AT (**J. Gabrić**) 1:23,4. Osmo kasačka utrka *Urka grada Subotice*: Nadir Three (D. Katanić) 1:22,6, Serial Killer NP (B. Kečenović) 1:22,7, Utsuri de Gerberoy (**E. Unčević**) 1:22,4, Sacramento Tim (A. Horvatski) 1:23,6. Deveta kasačka utrka: Morena Lobel (L. Balažević) 1:17,7, Halydar (M. Pantić) 1:17,8, Doroteja SG (**K. Sečenji**) 1:17,9, Dizel F (**B. Milodanović**) 1:18,3. Deseta kasačka utrka: Hungaria Oaks (B. Kečenović) 1:17,8, Idril Sugar (**S. Sič**) 1:17,9, Severino (**M. Prišić**) 1:18,0, Atena (**A. Seke**) 1:18,2.

D. V.

POGLED S TRIBINA

Meč lopta

Ovaj teniski termin označava situaciju kada se jedan od igrača nalazi nadomak završetka meča, odnosno potreban mu je još samo jedan poen za konačnu pobjedu. Hrvatska nogometna reprezentacija je u nedjelju, 13. listopada, na gostovanju u Cardiffu protiv Walesa imala svoju prvu meč loptu za plasman na Europsko prvenstvo. Izabranicima **Zlatka Dalića** bila je potrebna pobjeda da bi i matematički osigurali plasman na summit najboljih momčadi Staroga kontinenta, ali susret je završen neodlučenim rezultatom (1:1). Ostaje tako još jedna meč lopta, u posljednjem susretu protiv Slovačke na domaćem terenu (Rujevica).

No, vratimo malo film ove kvalifikacijske skupine unatrag.

Hrvatska je prvo, na domaćem travnjaku splitskog Poljuda uvjerljivo svladala Mađarsku (3:0) i anulirala jedini poraz u skupini, jer sada ima bolji omjer u odnosu na ovu momčad (važno u slučaju istog broja bodova) koja ozbiljno pretendira na euro plasman. Potom je Mađarska svladala Azerbajdžan (1:0) i stigla

do 12 osvojenih bodova, te uz Hrvatsku slovi kao najozbiljniji konkurent za jedno od prva dva mjesta na tablici. Teoretsku šansu, u slučaju dvije pobjede u posljednja dva susreta ima još i Slovačka (trenutačno 10 bodova), ali će joj za takav podvig biti, prije svega, potrebna pobjeda protiv Hrvatske u gostima.

I konačno, tu je Hrvatska koja drži prvu poziciju s 14 osvojenih bodova na tablici ove vrlo zanimljive kvalifikacijske skupine u kojoj će se plasman na predstojeći Euro odlučivati zbilja do posljednjeg sučevog zvižduka.

Matematika je, što se tiče *vatrenih*, posve jednostavna. Pobjeda, no čak i bod protiv Slovačke garantiraju izravni plasman, ali bi se teoretski i pored potencijalnog poraza Hrvatska mogla naći na jednoj od prve dvije povlaštene pozicije. Tada bi sve ovisilo o ishodu susreta Wales – Mađarska (posljednje kolo 19. studenoga), a Mađarska ne bi smjela zabilježiti gostujuću pobjedu.

Pustimo mi sve kalkulacije na stranu. Hrvatska, iako oslabljena, u posljednjem susretu (**Vida i Lovren**) imaju parne žute kartone ovih pomalo turbulentnih kvalifikacija (16. studenoga) ima sve u svojim rukama. Samo ne smije izgubiti!

Konačno, istu tu Slovačku je na gostovanju uvjerljivo svladala s 4:0. Još jedna meč lopta je tu. Treba je samo poentirati!

D. P.

U NEKOLIKO SLIKA

Šokci i baština

Iz Ivković šora

Nauk

Piše: Branko Ivković

Faljnjs, čeljadi moja lipa, dobra i poštena kugod što i sam jesam. Jevo, ja baš sad ručo i spremio mrve, al nećete nikad trevit šta sam io, pa sad ću vam kast. Lipo jutros uranio i još prid namirivanje propalio u šporelj, a u lernu namećo krumpira u kori, što ono kazli »u gaćama«, dok nisam pošvrugo po avliji. Ded ovim ded onim podaj, očisti kod ovi i oni i krumpir se ispeko; sve se na mistima zacrnio i malkc zagorio, al pak ja baš tako i volim. E onda sam se lipo dovatiao slanine, i to one s vrljike, baš sve požučene, avaske. To ovi moji ukućani ne vole ni vidit, a ne znadu šta je dobro i zdravo. Kad god je kogod imo te slanine, nije imo nikake bolesti, borme. Sve je ličila a ne kugod sad: odeš doktoru, on misto faljnjs kaže 1.500 dinara, pa ti pripiše lik a kad čovik ode u pateku kupit, borme mu se još više digne pritisak a cigurno i cukar, nisam mirio. Kadgod se lipo naslažeš slanine, crnog i bilog luka, sitne paprike i da te Bog vidi. Neg, ja ću štogod drugo. Eto, i samo kad se pomislim, moram se sam sa sobom smijat. Niki dan mi došo moj rođo Joso odaleg iz Ivković šora, nako na smrt ozbiljan. Božem prosti – ne čuj, Bože, na zlo – pa mi isto tako ozbiljno veli: »Jevo, ja niki rišo, rođo moj, da se naučim radit na kompjutoru pa došo kod tebe da me svituješ«. Gledim ja u njeg, pa se cerekam u sebi: ta ako misli da ga ja naučim, zdravo se prišo. Od mene zna dvared više i moja unuka od devet godina, a ona mi najviše i pomaže so tim što jedan veli sokočalom. »Znaš šta, rođo, najbolje bi tebi bilo da odeš na onaj 'niverzitet što ga zovu 'otvoreni', mada ne znam zašto ga tako zovu kad ima i vrata i pendžere, pondak nije otvoreni. Mi smo ga kadgod zvali 'radnički', al kako je sve pootimano radnicima tako valjdar i ovaj posto 'otvoreni'. E pa lipo odeš ti tamo, a tamo ima kursova svakojaki, pa cigurno i taj di se nauči na kompjutoru. Samo ne znam koliko se to plaća. I ja bi volio više naučit, al nikako da se nakanim da i ja odem«. On veli da je našuo da će se moć radit od kuće na kompjutoru, pa veli da bi volio zaradit koji dinar. Ma jel ste ga čuli, čeljadi moja! Vidila žaba di se konj potkiva pa i ona digla nogu, mislim se ja u sebi. Iđi, Joso, u peršin. Baš tamo u tim gospockim krugovima tribaje taki kugod ja i ti, sve čekaju na nas. Neg, drž se ti onog na čeg smo mi navikli: njive, josaga i avlije pa kako nam dragi Bog da. Baš mi kome tribamo. Ne znam jesam ga ubedio, on kad štogod naumi, čeljadi, ne mož mu izbit iz glave ni možarom. Neg, eto, iđu nama sveci a ja još ni ogriv nisam skroz pospremo. Samo mi fali da mi zakisnu ogrizine, a ni peč nisam umazo žutom zemljom iznutra. Nikako da nabavim plive, nigdi je nema ni za lik. Mislim se: e da je naša »Fidelinka«, lako bi mi divanili. Al sad nam se više isplati dat budzašto žito tuđinu neg izvest brašno. Kandar ću morat i ja ko Periša: lipo uzet pa prikupit slamu za blato. Ako samo blatom umažeš, sve će popucat i otpast. Pliva mu dođe kugod armatura. Dosta kukanja, ajd zbogom.

Bać Ivin štodir

Izokrenili se i vrime i čeljad

piše: Ivan Andrašić

Vrime se skroz izokrenilo. Mioljsko lito se ve godine odužilo. Na sokočalu mož vidit i kako se u velikima varošima nuz Dunov čeljad poskidala i grije se na suncu, malo kuražniji unidu i u vodu. A po regulama, tribali se već davno početi grijati. Eto, vi što ložu i pušćaju jim paru, lipo će ušparat, jal jim se mora plaćat cile godine. Baram ni što plaću. Ni što već godina ne plaću u partije su ko nogaštosezasvepita, pa jim niko ništa ne može. Pa baš i ako ji kogod digod i spomene, gazda ji oma brani, ko kvočka piliće. U selu sve drugače. Drnjak se napuni oma potli zime, pa se podloži ščim zaladi, a ne ka odredu regule. Tako i ve godine. Sisvete samo što nisu, a o podne udaru vrućine ko za Kirbaj. Istina, makar izajutra bude ladjnikavo, baš pristalo zovo doba. Znade bit i magle, do čoša se ne vidi. Zoto se podnoć i mora podložiti jedna vatrića. Drugače se spava. Bać Iva i njegova ne gledu u nebo. Stali ašoviti bašču, velu nek se priko zime zemlja lipo izmrzne, lipše će se na proliće uradit. Jedan komat oma i grablju, tu će pometat salat, luk, bili luk i peršin. Istina, svake godine kažu da više neće praviti bašču, svega toga ima po dućana cile godine, al ka dojde jesen, nemu mira, pa ope svega nameću. Nek i manje urodi, nek i ne bude tako lipo za vidit ko no što donesu u dućan, al je zoto i slađe i drugače meriš. Ne žuri jim se, pa se, ščim pravoga prigrrije, ostavlju ašova. Bać Iva se lati bicigle, pa u njegovo svagdanje ajkanje. Tako i niki dan. Kako se krenijo, došo već na kraj sela, nikoga ni trefijo. Ko da se sva čeljad posakrivala, jal ji možda i nema. Ščim smoto u drugi sokak, naišo na Ivu, njegovoga pajtu iz škole. Obradovali se obadva, kanda jim falilo divana. Iva uvijek bijo promućuran, zno se okrenit kako vitar duše. Dada mu bijo stari Titin partijaš, al pošten, nikada se otoga ni ovajdijo. Dicu otranijo po starovircki, svi izučili zanate i radili, cure se na vrime pouđavale. Jedino se Iva do u politiku. Rat samo što ni počo, učljanijo se u nikaku novu partiju, u koju poodlazillo najviše ni što bili š njegovim dadom. Bome, on se ovajdijo. Njegova, ope, stala u nikako sestrincko kolo, potli i u nu partiju što bi kašikama... Za rata Iva izbirnit, a puno nji kaže metnit o partije, za selckoga dadu. Prošli i ti mali ratovi, dite i cura mu stasali. Latili se obadvoj škula, al se latili i politike. Ni u dadinu ni u matrnju partiju nisu tili. Dite se priklonilo njevima, veli tako će lakše otit priko na još veće škole. Sto i divanit kako se divani priko, al bome, taj divan ne razumu ni vi ni ni. Sve pomiša i izokrene. U partije lipo i avanzovo, posto glavni u selu. Cura ošla na drugu stranu, manila se i crkve i cigranja. Brat i sestra se najedamput stali protirivat, misliš iskopaće oči jedno drugomu. Taman se najviše zakrvili, došlo izbiranje. I obadvoj ošli na jednu stranu, nonu što jim skinila dadu. Brog takoga izbiranja obadvoj i metniti međ selcke dade. I tako jim se familija rasula. Zauvik. Eto, misli se bać Iva, kako se izokrenilo vrime, izokrenila se i čeljad.

NARODNE POSLOVICE

- Ljudi se najviše muče zbog kruha i ljubavi.
- Svojstvo ludosti je: tuđe mane vidjeti, a svoje zaboraviti.
- Svatko ima prava koliko ima moći.
- Čisti računi – dobri prijatelji.

VICEVI, ŠALE...

Dolazi muž doma mrtav pijan.

Žena ga gleda pa kaže:

– Stvarno nemam riječi!

A muž će:

– Bogu hvala, kad sam i to doček'o.

Zaposlila žena pomoćnicu i pita ju:

– Imaš li iskustva u kuhinji?

– Imam.

– Odlično. Što znaš raditi?

– Znam jesti...

– Koliko imaš godina?

– Preko 25.

– Koliko preko?

– Pa... preko brda, preko brijega i debelog snijega...

Vremeplov – iz naše arhive

Orkestar HKC *Bunjevačko kolo* za nastup

2003. u Požegi

**PETAK
18.10.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Riječ i život: Znanost u mladosti i starosti
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Normalan život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:50 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Igra oponašanja, film
22:05 5.com s Danielom: Mile Kekin i Dino Rađa, zabavni talk show
23:00 Dnevnik 3
23:35 Zaboravljeni, film
01:05 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
01:26 Andeo iz pakla, serija
01:47 Dr. Oz
02:32 Dnevnik 3
02:58 Normalan život
03:48 I to je Hrvatska:
04:03 Voli me zauvijek, telenovela
04:48 Skica za portret
05:03 Dnevnik 2
05:45 Karipski cvijet

05:27 Kultura s nogu
05:57 Regionalni dnevnik
06:41 Teletubbyji,
08:31 Laboratorij na kraju svemira: Baloni na raznju
08:38 Gradski heroji,
08:50 Malo kraljevstvo Bena i Holly, crtana serija
09:01 Andyjeve divlje pustolovine
09:15 Gladijatorska akademija
09:40 Flipper i Lopaka
10:04 Juhuhu
10:08 Plesna akademija
10:34 Vučja krv
11:02 Psi, ta izvanredna bića: Iznad svega odan
11:30 Heartland
12:18 Svijet vrtlara
12:49 Povratak irskoj kuhinji
13:16 Cesarica - HIT rujan
13:25 Zaboravljena laž, francusko-belgijski film

15:04 Kina - Pogled odozgo
16:00 Regionalni dnevnik
16:44 Neobična životinjska prijateljstva
17:35 Luda kuća
18:11 Kuhan i pečen
19:02 Gladijatorska akademija, crtana serija
19:29 POPROCK.HR
20:05 Noć na Zemlji: Afrika
21:00 Vera
22:34 Isto nebo, serija
00:25 Zaboravljena laž, francusko-belgijski film
02:03 Noćni glazbeni program

**SUBOTA
19.10.2019.**

06:55 Klasika mundi: 13. Zagrebački međunarodni festival komorne glazbe 2018.
07:55 Dvije zastave na zapad, američki film - ciklus klasičnog vesterna
09:30 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
11:10 Kućni ljubimci
12:00 Dnevnik 1
12:25 Veterani mira
13:17 Zdrav život
13:42 Bajkovita Hrvatska:
13:53 Zajedno u duhu
14:30 Prizma
15:20 Istrage prometnih nesreća
15:50 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
16:25 Potrošački kod
17:00 Vijesti u 17
17:20 Manjinski mozaik: Kadrin splitski ritam
17:40 Lijepom našom: Trilj 1
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Meksikanac, film
22:10 Crni labud, film
00:00 Dnevnik 3
00:45 Identitet, američki film - Ponoćni film
02:10 Dnevnik 3
02:43 Dvije zastave na zapad, američki film - ciklus klasičnog vesterna
04:13 Voli me zauvijek
04:58 Skica za portret
05:13 Bajkovita Hrvatska:
05:19 Dnevnik 2
06:01 Veterani mira
06:46 Prizma, multinacionalni magazin

05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
09:40 EBU drama: Jonina arka, hrvatska drama za djecu
10:05 Ovo je umjetnost
10:52 Cesarica - HIT rujan
11:00 Vrtlarica
11:35 George Clarke - Čudesne zamisli
12:30 Špica, riva, korzo
13:47 Auto Market
14:24 Odbrojanje do Tokija
14:55 Rukomet, LP
16:37 Cesarica - HIT rujan
16:55 Košarka, PH: Cibona - Split, prijenos
18:48 Cesarica - HIT rujan
19:03 Inspektor Gadget, crtana serija
19:15 Glazbeni Top20
20:05 Dinastije: Lav, dokumentarna serija
20:55 Neobični planet: Štit, dokumentarna serija
21:40 Mjanmar sa Simonom Reeveom
22:40 Isto nebo, serija
00:20 Uvijek je sunčano u Philadelphiji
00:50 Noćni glazbeni program

**NEDJELJA
20.10.2019.**

07:50 Nema posla kao što je šoubiznis, američki film - Zlatno doba Hollywoda - filmovi Marilyn Monroe
09:48 Biblija
09:58 Bedekovčina: Misa, prijenos
11:08 Pozitivno
12:00 Dnevnik 1
12:30 Plodovi zemlje
13:25 Split: More
14:00 Nedjeljom u dva
15:05 Zaruke iz nužde, američki film
16:30 Mir i dobro
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kratki dokumentarni film
17:40 Volim Hrvatsku
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 "Ko te šiša
20:40 Najveće svjetske fešte
21:40 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
22:35 Dnevnik 3
23:15 Nema posla kao što je šoubiznis, američki film - Zlatno doba Hollywoda -

filmovi Marilyn Monroe
01:15 Nedjeljom u dva
02:10 Dnevnik 3
02:43 Dan oslobođenja, glazbeno-dokumentarni film
04:23 Priča o Bogu s Morganom Freemanom
05:13 Dnevnik 2
05:55 Skica za portret
06:05 Split: More

06:05 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
09:00 Grantchester
10:30 Vera
12:00 Cesarica - HIT rujan
12:05 Lidijina kuhinja
12:30 Dobar, bolji, najbolji... britanski slastičar
13:30 Indeks
14:30 Klub 7
15:25 Viktorija
16:10 Cesarica - HIT rujan
16:15 Magazin LP
16:45 Rukomet, LP: Zagreb - MOL Pick Szeged, prijenos
18:40 Cesarica - HIT rujan
18:45 Vatra - 20 godina, snimka koncerta
20:05 Pakleni šund, američki film - Filmovi s 5 zvjezdica
22:45 Medici, gospodari Firence, serija
23:40 Graham Norton i gosti
00:25 Dan oslobođenja, glazbeno-dokumentarni film
02:05 Noćni glazbeni program

**PONEDJELJAK
21.10.2019.**

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
07:10 Dobro jutro, Hrvatska
08:00 Vijesti
08:10 Dobro jutro, Hrvatska
09:00 Vijesti
09:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:00 Vijesti
10:10 Dobro jutro, Hrvatska
10:20 Žrtve ljubavi, telenovela
11:10 Treća dob
11:35 Bonton
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet, telenovela
13:15 Dr. Oz
14:05 Plodovi zemlje
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba

17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 Apsurdistan: Bolesno zdravlje?, dokumentarna serija
21:00 Svećenikova djeca, dramska serija
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Romano Bolković - 1 na 1, talk show
00:10 Agenda: Svijet, vanjskopolitički magazin
00:40 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
01:01 Andeo iz pakla, humoristična serija
01:22 Dr. Oz
02:07 Dnevnik 3
02:33 , dokumentarni film
03:18 Bijela robinja, telenovela
04:03 Voli me zauvijek, telenovela
04:48 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:00 Peti dan
06:00 Riječ i život
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji, animirana serija
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Indeks
11:35 Heartland
12:22 Cesarica - HIT rujan
12:30 Svijet vrtlara
13:00 Povratak irskoj kuhinji
13:30 Camp, američki film
15:00 Dinastija Habsburg na Jadranu, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Neobična životinjska prijateljstva
17:30 Cesarica - HIT rujan
17:38 Auto Market
18:08 Dokumentarna emisija/film - kratka forma
18:20 TV Bingo
19:00 Cesarica - HIT rujan
19:03 Gladijatorska akademija, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Stadion
21:00 Utoya, 22. srpnja - norveški film
22:35 Amerikanci
23:30 Nijanse plave
00:20 Camp, američki film
01:45 Noćni glazbeni program

UTORAK 22.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Glas domovine
11:35 Informativka
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Znanstveni krugovi
14:30 Zdrav život
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:05 U svom filmu
21:00 Klub 7
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Hrvatska za 5
00:15 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:36 Anđeo iz pakla, humoristična serija
00:57 Dr. Oz
01:42 Dnevnik 3
02:08 Majmunaska posla, dokumentarni film
02:58 Bijela robinja, telenovela
03:43 Voli me zauvijek, telenovela
04:28 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:05 Izvan formata
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
10:35 Teletubbyji
0:05 Plesna akademija
11:35 Heartland
12:27 Svijet vrtlara
12:57 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje
13:22 Devet i pol mjeseci, talijanski film
15:02 Ljetni odmor u Koruškoj - Milštatsko jezero, dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:43 Majmunaska posla, dokumentarni film
17:37 Luda kuća
18:14 Najveće svjetske fešte
19:04 Cesarica - HIT rujan
19:07 Gladijatorska akademija, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Život ili nešto slično, američki film
22:45 Amerikanci
23:40 Nijanse plave
00:30 Devet i pol mjeseci, talijanski film
02:05 Noćni glazbeni program

SRIJEDA 23.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Eko zona
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Potrošački kod
14:30 Pogled preko granice - Hrvati u BiH

15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
19:59 Loto 7
20:05 Kultura s nogu
20:36 Destinacija: Hrvatska, emisija o turizmu
21:03 Mijenjamo svijet: Paragvaj: otrovana polja, dokumentarni film
22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Henrik i Ana - Ljubavni par koji je promijenio povijest
00:10 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:31 Anđeo iz pakla, humoristična serija
00:52 Dr. Oz
01:37 Dnevnik 3
02:03 Tuljani, tusti huligani, dokumentarni film
02:58 Bijela robinja
03:43 Voli me zauvijek
04:28 Kultura s nogu
04:58 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:20 Što je klasik?
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Luka i prijatelji: Lutke
11:35 Heartland
12:30 Svijet vrtlara
13:00 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje

13:30 Pakt prijave, film
15:00 Život na Traunskom jezeru, dokumentarni film
15:52 Cesarica - HIT rujan
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Tuljani, tusti huligani, dokumentarni film
17:40 Nogomet, LP - snimka utakmice od utorka
19:03 Gladijatorska akademija, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Nogomet, LP - emisija
20:50 Nogomet, LP - prijenos utakmice
23:45 Amerikanci
00:40 Nijanse plave
01:30 Pakt prijave, film
02:55 Noćni glazbeni program

ČETVRTAK 24.10.2019.

06:55 Dobro jutro, Hrvatska
07:00 Vijesti
10:20 Žrtve ljubavi
11:10 Cimbula i cimbulaši, emisija pučke i predajne kulture
12:00 Dnevnik 1
12:25 Karipski cvijet
13:15 Dr. Oz
14:05 Otkrivamo Hrvatsku: Poljica
14:30 Prometej
15:00 Dobar dan, Hrvatska
15:55 Korak do neba
17:00 Vijesti u 17
17:20 Kod nas doma
18:10 Potjera
19:00 Dnevnik 2
19:47 Tema dana
20:00 Loto 6/45
20:05 Tko želi biti milijunaš?
21:00 Puls

22:00 Otvoreno
22:50 Dnevnik 3
23:25 Oktobarska revolucija 1917.: 1917 - Lenjinova revolucija
00:20 Sutkinja Rebecca, humoristična serija
00:41 Anđeo iz pakla, serija
01:02 Dr. Oz
01:47 Dnevnik 3
02:13 Zvuci prirode
03:08 Bijela robinja
03:53 Voli me zauvijek
05:08 Reprizni program
05:10 Dnevnik 2
05:52 Karipski cvijet

05:20 Knjiga ili život
05:50 Regionalni dnevnik
06:34 Juhuhu
06:35 Teletubbyji
10:05 Plesna akademija
10:30 Vučja krv
11:05 Pozitivno
11:35 Heartland
12:30 Svijet vrtlara
13:00 Lyndey Milan i tajne ljetne kuhinje
13:34 Cup of Love, film
14:59 Cesarica - HIT rujan
15:07 Bijeli konji, plava loza - dokumentarni film
16:00 Regionalni dnevnik
16:45 Zvuci prirode
17:37 Luda kuća
18:15 Kuhan i pečen
19:07 Gladijatorska akademija, crtana serija
19:30 POPROCK.HR
20:05 Kuhan i pečen
21:00 Kratki izlet, hrvatski film
22:45 Amerikanci
23:40 Nijanse plave
00:30 Cup of Love, film
02:00 Noćni glazbeni program

HRVATSKI PROGRAM NA RTV-U

Informativna emisija na hrvatskom jeziku *Dnevnik*, u trajanju od deset minuta, emitira se od ponedjeljka do subote u terminu od 17.45 na Drugom programu Radio-televizije Vojvodine. Emisija *Izravno* – rezime najvažnijih događaja u hrvatskoj zajednici tijekom tjedna – na programu je nedjeljom u 16, a *Svjetionik* – o političkim i kulturnim događanjima u zajednici – nedjeljom od 16.30 sati. Obje emisije traju pola sata. Polusatne radijske emisije s raznovrsnim temama iz hrvatske zajednice, na Trećem programu Radija Novi Sad emitiraju se utorkom i subotom u terminu od 14.15 sati.

GLAS DOMOVINE

Televizijska emisija *Glas domovine* ima stalnu rubriku o Hrvatima u Srbiji, a emitira se na HRT 1 utorkom od 11.10 sati. Radijski program *Glasa Hrvatske* emitira se 24 sata dnevno i preko interneta se može pratiti u cijelom svijetu. Konkretno informacije o Hrvatima iz Srbije, koje nema nijedan drugi medij u Hrvatskoj, mogu se slušati i u radijskoj emisiji *Na valovima staroga kraja* ponedjeljkom u 10.05 i utorkom u repriznim terminima u 3.05 i 20.15 u trajanju od 45 minuta, te u velikoj trosatnoj emisiji pod naslovom *Hrvatima izvan domovine*, četvrtkom u 21.05, koju prenosi i Prvi program Hrvatskog radija.

ZVUCI BAČKE RAVNICE

Emisija na hrvatskom jeziku *Zvuci bačke ravnice*, na valovima Radio Bačke (99,1 Mhz) emitira se četvrtkom od 18 do 20 sati.

GLAS HRVATA

Radijska emisija *Glas Hrvata* u produkciji HKUD-a *Vladimir Nazor* iz Stanišića emitira se na valovima Radio *Fortuna*, na frekvenciji 106,6 Mhz, subotom od 16 do 17 sati. Vijesti ove produkcije, u tekstualnom obliku, mogu se pročitati na internetskom izdanju Novog Radio Sombora.

Svi smo mi potekli iz rupnica

Obožavam sebe natjerati da učinim nešto protiv volje, a tek kad to počne donositi mi blagodati i plodove, to mi dođe kao posebna nagrada. Malo to sve čudno zvuči, kao neki unutarnji konflikt sa samom sobom. Natjeram sebe raditi nešto protiv vlastite volje i onda meni na kraju bude dobro. Da nisam ja taj glavni i jedini akter, pomislila bih kako je taj netko malo skrenuo, ali ako se dobro zamislite, ima smisla. Ona moja biciklistička tura, na koju mi se nije išlo, od prije dva vikenda mi je donijela super dan, otkrila divnu šumu, upoznala me s barom, donijela poznanstva, divan dan na *bajku*, ali i dobru ideju za novu destinaciju. I za sve je kriva rečenica: »Svi smo mi potekli iz Rupnica«.

Nisam uspjela razotkriti smisao rečenice o podrijetlu, ali bi moglo imati veze s vulkanskim stijenama. No, da ne bih ja tu izgriješila mnogo, bacam se na zadatak razotkrivanja mjesta Rupnica. U njega me pozvao Voćin za koji sam, u kontekstu turizma, čula tek skoro i to kada su se poznanici, one nedjeljne vožnje, hvalili kako tamo odlaze već peti ili šesti put, a na moje pitanje čega tamo ima, odgovor je bio – svega. Od brežuljaka, zelenila, divnog zraka, do silnih hitova koji se tamo pjevaju i koje moraš znati kada sretneš nekoga iz Voćina. Vrlo mi je raspevano i interesantno zazvučala ova ponuđena destinacija i evo što sam otkrila. A za sve je kriv, čini mi se Papuk.

Geopark Papuk

Zamislite nizijsku ravnicu s velikim kultiviranim područjima. I baš ta ravnica je nekada bila samo dno Panonskog mora i baš iz nje se izdižu planine do tisuću metara nadmorske visine i jedna od tih planina je Papuk. I to nije obična planina, nego najljepša planina Slavonije. Prvobitno je Papuk zbog svoje velike geološke i biološke raznolikosti i vrijedne kulturne i povijesne baštine imao status Parka prirode, a onda je, prvi u Hrvatskoj, dobio status geoparka.

O važnosti nekog kraja kroz povijest najbolje svjedoče njegove znamenitosti. Veliki broj arheoloških lokaliteta i spomenika, među kojima su brojna srednjovjekovna utvrđenja, stvaraju povijesnu priču Parka prirode Papuk.

Park prirode Papuk obuhvaća najveći dio planine Papuk i zauzima površinu od 336 km², a na toj velikoj površini, kao značajniji izdvojili su se: na prvom mjestu Rupnica koja je proglašena prvim geološkim spomenikom prirode u Hrvatskoj, a nalazi se u blizini spomenutog Voćina. Važnost Rupnica je prvenstveno geološka i ogleda se u jedinstvenoj morfološkoj pojavnosti vulkanskih stijena, u obliku četverokutnog i šesterokutnog stupastog lučenja albitskog riolita. Njezini stupovi su nastali kao posljedica stvaranja pukotinskih sustava pri hlađenju magme na prolazu prema površini Zemlje.

Sljedeće od značajnih područja ovog divnog krajolika je svaka-ko Jankovac, bogata gorska dolina. Njen čaroban niz zvuči ovako: hladni izvori, bistra voda i šuma od bukve. Dalje nije potrebno, ali ima i dalje, i cijela priča odiše nekom romantičnom notom. Ako vas ovaj kraj zaintrigira, obvezno posjetite Jankovac i prošetite grofovom poučnom stazom i otkrijte što kraj duguje grofu **Jan-koviću** i kako se u cijelu priču uklapa staklani.

Stari hrastovi su priča o dva hrasta visine oko 33 metra, a starosti 420 i 500 godina, i to u šumi bukve i borova, što lako nije.

Posebni floristički rezervat Pliš-Mališčak-Turjak-Lapjak je tek priča za sebe i posebni prizor. Ime mu potječe od četiri susjedna brda koje obuhvaća, a čitavo područje je prekriveno šumom hrasta i jasena na čijim šumskim travnjacima rastu brojne ugrožene biljke ovog parka prirode.

Aktivnosti poput paraglajdinga, brdskog bicikliranja, trekkinga, sportskog penjanja, jahanja, otkrivanja špilja nas upakirane čekaju. Neka nam glavni problem bude gdje strpati sve ove krasote u dva vikend dana.

Gorana Koporan

RADIO MARIJA

NOVI SAD
SUBOTICA
SOMBOR
VRDNIK
NIŠ
LESKOVAC

90,0 MHz
90,7 MHz
95,7 MHz
88,4 MHz
102,7 MHz
107,4 MHz

Spremni za put...

Najbrže i najjednostavnije
do polise putnog osiguranja

FILIJALA SUBOTICA - Karađorđev put 38, tel. 024 555 867

 **MILENIJUM®
OSIGURANJE**

www.webshop.milenijum-osiguranje.rs

SVE NA JEDNOM MJESTU

- PRODAJA POGREBNE OPREME
- PRUŽANJE USLUGA PRIJEVOZA
I CEREMONIJALA POKOPA
- KOMUNALNE USLUGE

JKP POGREBNO

SUBOTICA, TRG ŽRTAVA FAŠIZMA BROJ 1.

WWW.POGREBNO.RS

KONTAKT TELEFON
ZA DETALJNIJE INFORMACIJE
+381(24) 66 55 44
DEŽURSTVO 0-24 SATA

XVIII. DANI HRVATSKE KNJIGE I RIJEČI

dani Balinta Vujkova
23. – 27. X. 2019.

MULTIMEDIJALNA VEČER

petak, 25. 10. 2019. u 19 sati

Velika vijećnica Gradske kuće Subotica

DODJELA NAGRADE HRVATSKE ČITAONICE
ZA ŽIVOTNO DJELO NA PODRUČJU KNJIŽEVNOSTI
književniku MIRKU KOPUNOVIĆU (Subotica)

DODJELA NAGRADA Zavoda za kulturu vojvođanskih Hrvata:
„EMERIK PAVIĆ“ za najbolju knjigu u 2018. godini
TRIJEVALNA NAGRADA „TOMO VEREŠ“ za najbolju knjigu
u području znanosti i publicistike 2016. – 2018.

Posebni gosti:

Akademski zbor Učiteljskog fakulteta u Zagrebu
/Program: glazbeno-scensko djelo TAJNE S TAVANA/

Suorganizatori: Zavod za kulturu vojvođanskih Hrvata, Gradska knjižnica Subotica

Program podržali:

Ministarstvo kulture i informiranja Republike Srbije, Grad Subotica, Središnji državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske, Veleposlanstvo Republike Hrvatske u Beogradu, Hrvatsko nacionalno vijeće, Pokrajinsko tajništvo za obrazovanje, propise, upravu i nacionalne manjine – nacionalne zajednice, Pokrajinsko tajništvo za kulturu, javno informiranje i odnose s vjerskim zajednicama